

Høgskulen på Vestlandet

Samfunnsfag 3, emne 4 - Masteroppgave

MGUSA550-O-2022-VÅR2-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	02-05-2022 09:00	Termin:	2022 VÅR2
Sluttdato:	16-05-2022 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Masteroppgave		
Flowkode:	203 MGUSA550 1 O 2022 VÅR2		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	512
--------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	33426
---------------	-------

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner autalen om publisering av masteroppgaven min *

Ja

Er masteroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er masteroppgaven skrevet ved bedrift/uirksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

MASTEROPPGAVE

Menstruasjon – En barriere for jenters utdanning i Tanzania?

Menstruation – A barrier for girls' education in Tanzania?

Malin Stave

Master i samfunnsfagdidaktikk, GLU 5-10, MGUSA 550

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Vibeke Vågenes

15. mai 2022

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Sammendrag

Denne oppgaven handler om kjønn og utdanning i Tanzania. Tanzania er et land i Øst-Afrika med over 60 millioner innbyggere, og en mangfoldig kultur. Et flertall av informantene i forskningen er Maasaier, dette er en gruppe mennesker som migrerte fra nord for flere hundre år siden. I dag er de i hovedsak bosatt i Kenya og Tanzania.

I Tanzania er det store mangler når det kommer til de sanitære fasilitetene i landet, dette gjelder også de sanitære fasilitetene på skoler i Tanzania. Dette kan være spesielt utfordrende for barn og kvinner, og spesielt for jenter under menstruasjon. I denne oppgaven har jeg undersøkt hvordan ulike barrierer knyttet til menstruasjon, kan påvirke jenters utdanning i Tanzania. Herunder økonomi, fattigdom, kulturelle sosiale normer og ulike syn på menstruasjon og utdanning. Jeg har også undersøkt hvordan mangel på kunnskap kan spille inn på jenters håndtering av menstruasjon.

Innsamling av forskningsmaterialet gjorde jeg på et feltarbeid på en skole i Tanzania, som varte i rundt 6 uker. Jeg brukte mest tid på en privat jenteskole der jeg observerte, hadde feltsamtaler og gjorde intervjuer med ulike jenter og rektor. Jeg hadde også flere intervjuer, der jeg blant annet besøkte jeg en statlig skole, og intervjuet noen lærere der.

Hovedkonklusjonen i denne oppgaven er at de ulike barrierene jenter i Tanzania står overfor med tanke på menstruasjon, kan ha en påvirkning på deres utdanning. Det virker å være et større søkelys på temaet, men likevel gjøres det ikke nok for å hindre at menstruasjon påvirker jentene i Tanzania sin utdanning i negativ retning. Det er flere ulike barrierer knyttet til menstruasjon, likevel er det viktig å huske på at det er store variasjoner i hvordan menstruasjon er en barriere for jenters utdanning i Tanzania, og man må se på de ulike barrierene i en helhet for å forstå hele opplevelsen, ikke bare på en dimensjon ved jentenes liv.

Abstract

This thesis is about gender and education in Tanzania. Tanzania is a country in East Africa with over 60 million inhabitants, and a diverse culture. Most of the informants in the research are Maasai, this is a group of people who migrated from the north several hundred years ago. Today, they mainly live in Kenya and Tanzania.

In Tanzania, there are major shortcomings when it comes to the sanitary facilities in the country, this also applies to the sanitary facilities at schools. This can be challenging for children and women, and especially for girls during menstruation. In this thesis I have researched how different barriers related to menstruation can affect girls' education in Tanzania. Including economy, poverty, cultural social norms, and views on menstruation and girls' education. I have also looked at how a lack of knowledge can affect girls' menstrual health management.

I collected the research material on a fieldwork at a school in Tanzania, which lasted for about 6 weeks. I spent most of my time at a private girls' school where I observed, had field conversations, and did interviews with various girls and the principal. I also had several other interviews, including visiting a state school and interviewing some teachers there.

The main conclusion of this thesis is that the various barriers girls in Tanzania face in terms of menstruation can have an impact on their education. There seems to be a greater focus on the topic, but still not enough is being done to prevent menstruation from negatively affecting the girls in Tanzania's education. There are several different barriers associated with menstruation, yet, it is important to remember that there are large variations in how menstruation is a barrier to girls' education in Tanzania, and one must look at the various barriers together to better understand the whole experience, not just on one dimension of the girls' lives.

Forord

Å skrive masteroppgave har til tider vært utfordrende, men mest av alt veldig lærerikt. Gjennom mitt feltarbeid i Tanzania fikk jeg mange nye og gode opplevelser, som jeg vil ta med meg videre i livet. Jeg er veldig takknemlig for alle nye bekjentskap og for informantene som bidro til min studie.

Jeg vil også takk Cecilie Grevstad og Eirin Opheim for all god støtte og fine stunder sammen i Tanzania, uten dere hadde denne reisen ikke blitt den samme. Til slutt vil jeg også takke min veileder, Vibeke Vågenes, som har vært en god støtte, kommet med mange gode råd, og virkelig stått på for at denne oppgaven skulle bli en realitet.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	I
ABSTRACT	II
FORORD	III
LISTE OVER FIGURER	V
LISTE OVER BILDER	VI
LISTE OVER TABELLER	VI
1. INNLEDNING	1
1.1 PROBLEMSTILLING	2
2. TANZANIA, KULTUR OG UTDANNING	2
2.1 TANZANIA	2
2.1.1 Fattigdom.....	4
2.2 MAASAI.....	5
2.3.1 Maasai - økonomi	6
2.3 UTDANNING I TANZANIA	7
3. TIDLIGERE FORSKNING	10
3.1 SANITÆRE FASILITETER	10
3.2 MENSTRUASJON OG UTDANNING	13
3.3 VERDIEN AV UTDANNING	16
3.4 MENSTRUASJON – EN TABU	17
4. TEORI	18
4.1 BEHOV OG VERDIGHET	18
4.2 KJØNNSTEORI	19
4.3.1 Patriarkatet.....	20
4.3 EMPOWERMENT OG JENTERS AGENCY	21
4.4 INTERSEKSJONALITET	22
4.5 OPPSUMMERING	22
5. METODOLOGI	23
5.1 FELTSKOLENE	23
5.2 ENHETER SOM ER STUDERT/INFORMANTER	24
5.3 TILGANG TIL FELT	24
5.4 KVALITATIV METODE	26
5.4.2 Gruppeintervju.....	26
5.4.3 Individuelt/par intervju	28
5.4.4. Deltakende observasjon og feltsamtaler	29
5.5 MIN ROLLE I FELT: LÆRER, FORSKER ELLER VENN?	30
5.5.1 Språk, religion og utseende.....	31
5.6 DATAENS KVALITET	31
5.6.1 Gyldighet (validitet).....	32
5.6.2 Pålitelighet (relabilitet)	32
5.6.3 Triangulering.....	33
5.7 ETISKE BETRAKTNINGER	33
5.8 TRANSKRIPSJON OG ANALYSE	34
6. ANALYSE	35
6.1 ØKONOMISKE BARRIERER.....	35
6.1.2 Fattigdom i nasjonen	35
6.1.3 Tilgang på sanitære produkter.....	36

6.1.4 Problemer og utfordringer med sanitære produkter	39
6.1.5 Statens rolle – håndtering av menstruasjon.....	40
6.1.6 Drop-out og «sugar daddies»	42
6.2 INFRASTRUKTUR OG FYSISKE BARRIERER	43
6.2.1 Om skolene – infrastruktur	43
6.2.2 Privatliv	48
6.2.3 «In the interior»	50
6.2.4 Fravær	52
6.3 SOSIALE OG KULTURELLE BARRIERER	54
6.3.1 Synet på jenters utdanning.....	54
6.3.2 Det patriarkalske samfunn.....	56
6.3.3 «To change that outlook».....	57
6.3.4 “You can only tell your close friends”	59
6.4 KUNNSKAPENS BARRIERER.....	62
6.4.1 Kunnskap og U-kunnskap	62
6.4.2 Lærdom fra Hjemmet	64
6.4.3 Skolens pensum om menstruasjon.....	65
6.4.4 Ngo-enes rolle.....	69
7. DRØFTING.....	71
7.1 ØKONOMISKE BARRIERER.....	71
7.2 INFRASTRUKTUR OG FYSISKE BARRIERER	73
7.3 SOSIALE OG KULTURELLE BARRIERER	76
7.4 KUNNSKAPENS BARRIERER.....	79
7.5 INTERSEKSJONALITET OG BARRIERER FOR UTDANNING	80
8. KONKLUSJON.....	82
LITTERATURLISTE.....	85
VEDLEGG.....	89
VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE JENTER	89
VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE REKTOR/LÆRERE	91
VEDLEGG 3: INTERVJUGUIDE JOHN OG GREGORY	93
VEDLEGG 4: SAMTYKKESKJEMA.....	95

Liste over figurer

Figur 1: kart over Tanzania (Hem & Benjaminsen, 2022).....	3
Figur 2: befolkningspyramide Tanzania 2022 (FN, 2020c)	3
Figur 3: Fordelingen av fattige i Tanzania (The World Bank, 2018, s. 9).....	4
Figur 4: kilde til lys, tilgang på vann og sanitære anlegg (World Bank, 2019, s. 11).....	5
Figur 5: Utdanningssystemet i Tanzania (Nuffic, 2014, s. 3).....	8
Figur 6: Prosent av elever i skolen fordelt etter alder og kjønn i 2020 (President’s Office - Regional Administration and Local Government, 2020, s. 229)	9
Figur 7: Tilgang til grunnleggende sanitæranlegg i Tanzania, prosent (FN, 2020b)	10
Figur 8: Prosentvis fordeling av skoler med grunnleggende sanitære fasiliteter, begrenset	11
Figur 9: i hvilken grad toalettene er rene eller skitne på rurale skoler (The World Bank, 2018, s. 65).....	12
Figur 10: grunner til fravær på skolen hver måned (Sambaiga, 2019, s. 29)	13

Figur 11: Antall jenter som mener menstruasjon hindrer den regelmessige deltakelsen på skolen (Sambaiga, 2019, s. 39).....	14
Figur 12: Jenter som er redde for å gå på skolen under menstruasjon (Sambaiga, 2019, s.40)	14
Figur 13: År i skolen basert på levebrød (Hedges et al., 2016, s. 147)	16
Figur 14: Maslows behovspyramide (McLeod, 2007, s. 1)	18

Liste over Bilder

Bilde 1: Fremside (privat)	i
Bilde 2: Fellestoalletter (Privat) Bilde 3: Fellestoalletter (Privat).....	44
Bilde 4: Vasker på fellestoallett (Privat).....	45
Bilde 5: Sjøppelhaug (Cecilie Grevstad) Bilde 6: Ovn/ incinerator (Cecilie Grevstad).....	46
Bilde 7: Notatbok: form 2 nutrition (Privat) Bilde 8: Notatbok: form 2 nutrition (privat).....	66
Bilde 9: Elev sin notatbok fra form 2 nutrition (privat)	67
Bilde 10: biologibok form 3 (Privat) Bilde 11: biologibok form 3 (Privat)	68

Liste over tabeller

Tabell 1: Feltskolene.....	23
Tabell 2: Informanter	24

1. Innledning

Tilgang til gode sanitære forhold er høyst viktig for helse, barns utvikling, og både den sosiale og økonomiske utviklingen i verden (WHO& UNICEF, 2020, s.5). «Å sikre bærekraftig vannforvaltning, tilgang til vann og gode sanitærforhold til alle» er det 6. av FNs 17 bærekraftsmål (FN, 2022a). Retten til trygge sanitære forhold er ikke bare et bærekraftsmål, men også en menneskerett, (WHO& UNICEF, 2020, s.5). Likevel var det i 2020 rundt 1,7 milliarder mennesker som manglet tilgang til grunnleggende sanitære fasiliteter, slik som tilgang på eget toalett som ikke må deles med andre og toalett der man ikke kommer i kontakt med avføring. Over 490 millioner mennesker måtte også gå på do ute i naturen (FN, 2022a). Som kvinne kan det være ekstra utfordrende uten tilgang på grunnleggende sanitære fasiliteter. Delmål 6.2 i bærekraftsmålene er å «Innen 2030 sørge for tilgang til tilstrekkelige og likeverdige sanitær-, hygiene- og toalettforhold for alle, med særlig vekt på behovene til jenter og kvinner og personer i utsatte situasjoner» (FN, 2022a). Både i verden og i Tanzania ligger man bakpå for å nå disse målene, spesielt i rurale områder er det langt igjen for å sikre alle tilgangene på grunnleggende sanitære fasiliteter. I rurale deler av Tanzania er det bare 20% som har tilgang på grunnleggende sanitære fasiliteter, de resterende 80% må bruke fasiliteter som ikke er forbedret og kan oppleves som utrygge (The World Bank, 2018, s.41).

I følge bærekraftsmålene vil man også «Innen 2030 avskaffe kjønnsforskjeller i utdanning og opplæring og sikre lik tilgang til alle nivåer innenfor utdanning» (FN, 2022b). I 2020 var 48,1% av gutter og 51,9% av jenter registrert i secondary utdanning i Tanzania, men ved 17 års alder synker deltakelsen for jenter, og det er etter dette flest gutter i utdanning (President's Office - Regional Administration and Local Government, 2020, s. 229). Ifølge UNICEF er blant annet jenter, fattige barn og barn som lever i lite utviklede områder spesielt utsatte for å måtte droppe ut av skolen eller ikke delta i skolen i det hele tatt (UNICEF, u.å). Menstruasjon kan føre til både stigmatisering og trakassering av jenter. Kjønnsforskjeller, normer, tabuer, fattigdom og mangel på sanitære produkter og fasiliteter kan alle være utfordringer som fører til at jenters grunnleggende behov rundt menstruasjon ikke blir dekket (UNICEF, u.åb). Menstruasjon kan være noe som gjør utdanning mer krevende, og det er dette jeg skal undersøke nærmere i denne oppgaven.

Masterprosjektet er basert på et 6 ukers langt feltarbeid i Tanzania, som ble gjennomført i perioden september til november 2021. I løpet av denne perioden fikk jeg innsikt i hvordan

fattigdom, økonomi, infrastruktur, kunnskap og sosiale og kulturelle normer har betydning for jenters menstruasjon og utdanning. Jeg valgte dette temaet fordi jeg mener det både er spennende og viktig å forske på kvinners helse, og spesielt i skolesammenheng. Det er ikke bare i Tanzania at jenters helse på skolen er et tema som er lite forsket på, dette er noe man kan se igjen i flere andre land, også i Norge. Siden det er relativt lite forsket på kvinnehelse i skolen, er det desto viktigere å forske mer på hvordan menstruasjonens ulike utfordringer og barrierer kan påvirke utdanning til jenter. Jeg valgte Tanzania som lokasjon for feltarbeidet på bakgrunn av veileders kjennskap til landet, og at det virket å være et interessant land med en veldig ulik kultur fra det jeg er kjent med. Selv om jeg valgte å gjøre forskningen i Tanzania, skal det sies at dette er et tema som bør og trenger å bli forsket mer på i rundt om hele verden.

1.1 Problemstilling

Min problemstilling er:

På hvilken måte kan menstruasjon være en barriere for jenters utdanning i Tanzania?

2. Tanzania, kultur og utdanning

I dette kapittelet vil jeg prøve å gi litt bakgrunn og kontekst til resten av oppgaven. Her vil jeg fortelle litt generelt om Tanzania, Maasaier og utdanning i Tanzania.

2.1 Tanzania

I Øst-Afrika mellom Kenya og Mosambik, ligger republikken Tanzania. Tanzania er et av de mest folkerike landene i Afrika med over 60 millioner innbyggere (UNICEF, u.d). Tanzania er spesielt kjent for store fjellområder, nasjonalparker og et rikt dyreliv. Landet har kystlinje mot det indiske hav, som i lang tid har vært en møteplass for ulike kulturer, og Tanzania har mellom annet hatt stor interaktivitet med og påvirkning fra arabere gjennom sjøhandel og sjøfart. På bakgrunn av dette er Tanzania et land bestående av rundt 35% muslimer, 61% kristne og rundt 2% har tradisjonelle religioner (FN, 2020c). Tanzania, eller Tanganyika som er navnet på fastland-Tanzania var i lang tid under Tysk styre og senere Britisk styre sammen med Zanzibar. Tanzania (Tanganyika) ble selvstendige i 1961 og i 1963 ble Zanzibar også selvstendige, da gikk de sammen og dannet det vi i dag kjenner som «United Republic of Tanzania» (FN, 2020c).

Figur 1: kart over Tanzania (Hem & Benjaminsen, 2022)

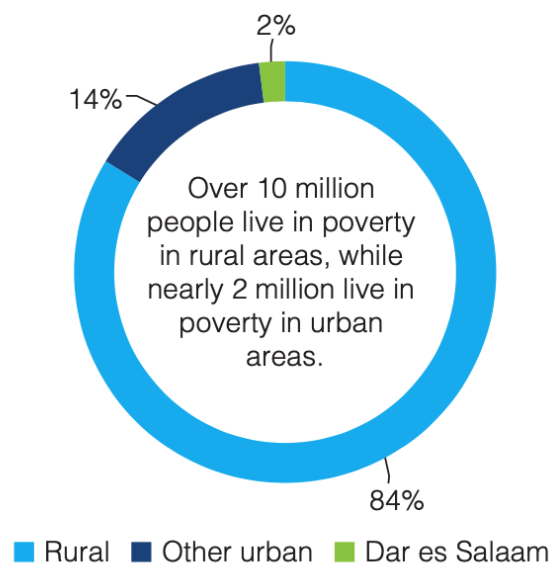
Tanzania har både en ung og en raskt økende befolkning, som vist i figur 2 ser man at den absolutt største andelen av befolkningen er under 25 år. (CIA, 2022). Ifølge FN fødes det i gjennomsnitt 4,6 barn per kvinne i Tanzania, og samtidig øker levealderen stadig (65 år i gjennomsnitt) dette gjør at befolkningen øker raskt. Tanzania har en lav befolkningstetthet på landsbasis, men over en tredjedel av befolkningen bor i urbane strøk, og urbaniseringen blir stadig større (CIA, 2022).

Figur 2: befolkningspyramide Tanzania 2022 (FN, 2020c)

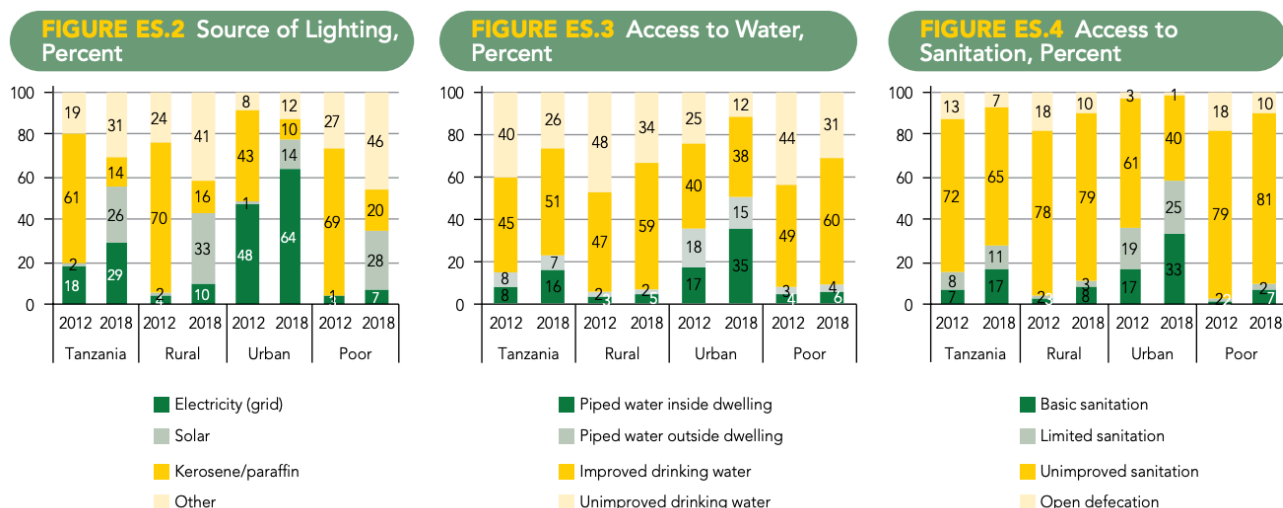
2.1.1 Fattigdom

Tanzania er på 166. plass av 188 land (der nr.1 er best) på indeksen over menneskelig utvikling (FN, 2020c). Indeksen bygger på de tre faktorene, forventet levealder, utdanning og inntekt (BNP per innbygger). Indeksen viser ikke bare den økonomiske veksten, men også hvordan andre faktorer spiller inn på menneskelig utvikling i et land (FN, 2020a). I følge Human Development rapport utført i 2019 ligger hele 49,4% av befolkningen i Tanzania under den internasjonale fattigdomsgrensen som er \$1.90 om dagen (FN, 2020a). Ser man på den nasjonale fattigdomsgrensen var det i 2017 26,4% av befolkningen som lå under. Likevel har Tanzania hatt en stor vekst i BNP per innbygger i landet, fra 2009-2017 har den vokst med rundt 6-7% hvert år (CIA, 2022). Det er stor forskjell på andel av fattige basert på om de bor i rurale eller urbane områder. Som man kan se i figur 3, er det en langt mindre andel av fattige i Dar es Salaam og andre urbane områder, enn den er i de rurale områdene.

Figur 3: Fordelingen av fattige i Tanzania (The World Bank, 2018, s. 9).

Infrastrukturen i Tanzania har i det siste begynt å bli bedre, og det er flere som har tilgang på strøm, vann, gode veier og sanitære fasiliteter. I likhet med utfordringen med fattigdom, har generelt det den største fremgangen skjedd i de urbane områdene, mens det i de rurale områdene er mye som gjenstår.

Figur 4: kilde til lys, tilgang på vann og sanitære anlegg (World Bank, 2019, s. 11)

I figur 4 kan man tydelig se at i de rurale områdene bruker de usikre kilder til lys, og mange har ikke elektrisitet. Det er også langt flere i urbane områder som har tilgang på trygge kilder til vann og sanitære fasiliteter. Denne figuren er med som en illustrasjon på at utviklingen i de urbane områdene er kommet mye lenger enn i de rurale områdene. Elektrisitet er en av de områdene Tanzania har en lang vei å gå. Bare 29% av befolkningen har tilgang på elektrisitet, og i de rurale områdene er det bare 10% som har dette privilegiet. Blant de fattige er det en enda lavere andel som har tilgang på elektrisitet, bare 7% (World Bank, 2019, s. 11). Tilgang på ulike former for transport, veier og markeder har blitt mye bedre i Tanzania, og bedringen har vært størst for de fattige. At banker, telefonsignal og helsehjelp er lettere tilgjengelig har mye å si for levestandarden, men man kan likevel ikke si at forbedringene og endringene er tilstrekkelige enda (World Bank, 2019, s. 12).

2.2 Maasai

Tanzania er som nevnt innledningsvis et land med en mangfoldig kultur, og befolkningen består av rundt 130 forskjellige stammer. Blant disse finner man en av de mest kjente, som er Maasai-stammen. I min forskning var et stort flertall av jentene som ble intervjuet Maasaier, derfor er det viktig for oppgaven å belyse denne kulturen.

Maasaifolket er i dag for det meste bosatt sør i Kenya og nord i Tanzania. For flere hundre år siden migrerte en gruppe av folk fra nord som delte det samme språket, «maa» inn i dagens Kenya og Tanzania (Hodgson, 2011, s. 65). Ikke før i 1870 ble begrepet Maasai brukt om de som snakket Maa og som hadde en livsstil basert på pastoralisme. Gjennom hele 1900-tallet

hadde Maasaiene et anstrengt forhold til styresmaktene i landet. De ble begrenset til såkalte «Maasai reservater» slik at styresmaktene kunne ha kontroll, og Maasaiene adgang til ulike fasiliteter som utdanning og helsevesen ble begrenset. Gjennom 60- og 70-tallet ble Maasaifolket utsatt for flere moderniseringsprosesser gjennomført av myndighetene, og de ble beskyldt for å være primitive og tilhengere av fortiden. Senere har de også blitt fratatt store landområder, noe som har gjort det vanskeligere å leve som pastoralister (Hodgson, 2011, s. 66).

I den tradisjonelle levemåten til Maasaier har de fleste arbeidsoppgaver bestemte roller fordelt etter ulike aldersgrupper og kjønn. Det er kvinnen som er ansvarlig for å hente vann, samle ved, å melke dyrene og lage mat til familien sammen med jentene. «Morans», som er ungdomsgutter som er omskjært men ennå ikke har stiftet familie, har ansvar for sikkerheten. De yngre guttene har ansvaret for å gjete. De eldste mennene i familien er «direktører» og «rådgivere» for daglige gjøremål, og det er de som sitter med den største makten i familien. Flere forbinder levemåten til Maasaier med et patriarkalsk syn, der kvinner er underlagt mannen både økonomisk og politisk. Hodgson argumenterer med at et patriarkalsk levesett ikke er direkte knyttet eller iboende til Maasai og pastoralismen, men er noe som er et resultat av ulike historiske sammenslutninger med ideer fra både britisk og Maasai kultur (Hodgson, 1999, s. 43). Patriarkalske strukturer er noe som blir utviklet, opprettholdt og endret gjennom kulturelle og sosiale relasjoner blant menn og kvinner (Hodgson, 1999, s. 43). Patriarkatets struktur og mening vil jeg komme tilbake til i kapittel 4.3.1.

2.3.1 Maasai - økonomi

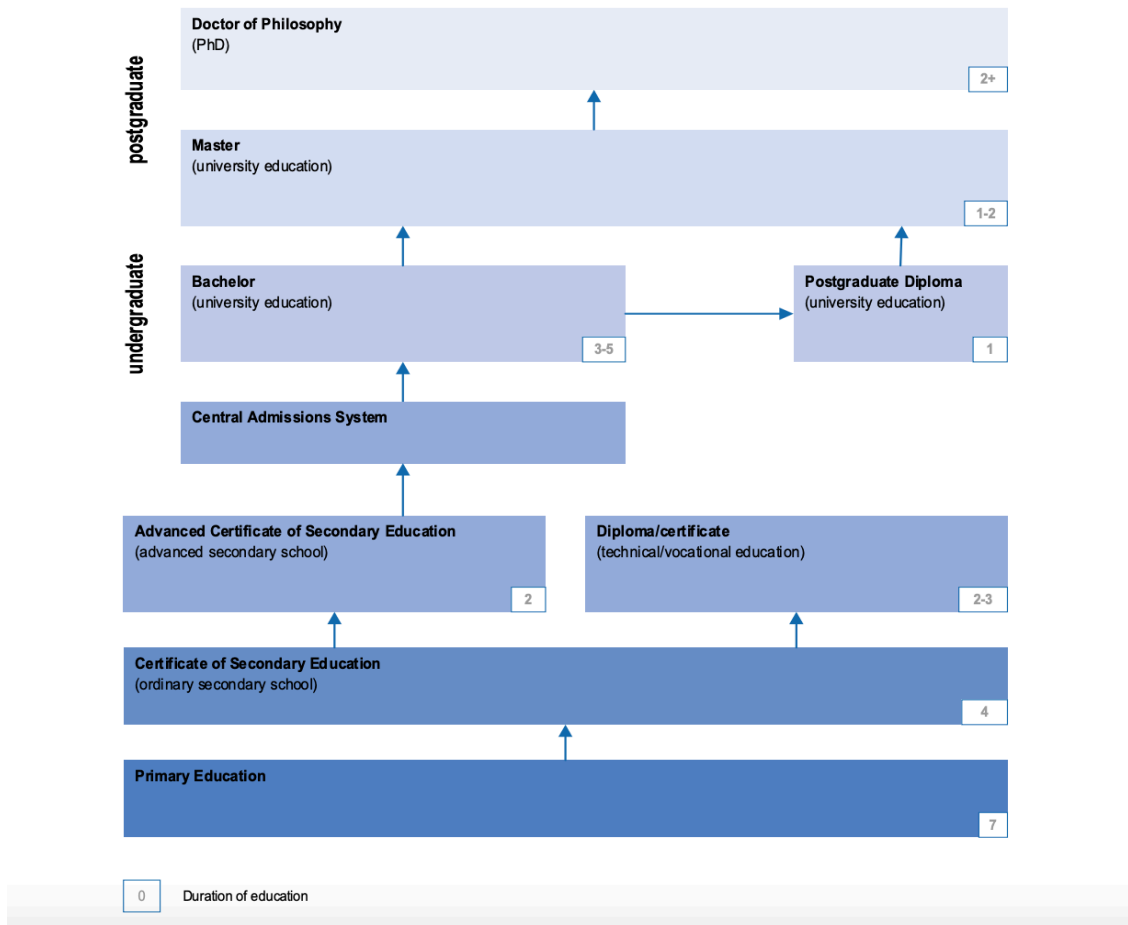
Tradisjonelle Maasai levde som pastoralister og det var her hovedinntekten deres kom i fra. Senere har Maasaiene vært nødt til å søke arbeid og øke inntekten på andre måter. Mange unge Maasai menn har reist fra hjemmet for å finne arbeid i gruver, som vakter eller i andre yrker. Dette er noe som kan defineres som arbeidsmigrasjon. En modernisering har også skjedd innenfor levemåten til Maasai-folket, der mange nå her jordbruk som en av hovedinntektene, og ikke den tradisjonelle beiting/gjeting av kveg. Ifølge Hodgson sine informanter er landbruk noe utfordrende for Maasaiene da flere mangler tilgangen på redskaper og mange opplever lite støtte fra staten. Dette har ført til at kvinnene nå prøver å skaffe inntekt ved å selge og bytte mat, dyr, melk, smykker, perler og andre varer. Kvinnene sier at de gjør dette for å kunne komme seg ut av huset, å faktisk gjøre noe for å tjene sine egne penger. Selv om dette i utgangspunktet virker å være en god ide, er det ikke bare lett. Informantene til Hodgson har

fortalt at det er så mange som selger og bytter de samme varene, at kvinnene ofte kommer hjem uten å ha solgt noe som helst. Flere fortalte også at de ikke fikk noe profitt av det de solgte, men andre har brukt det de tjente på å betale for skole til sine barn. Den nye kostnaden knyttet til skolegang var flere enige i at var kvinnens ansvar om de ville at sine barn skulle bli utdannet (Hodgson, 2011, s. 185-191).

Gjennom min tid i Tanzania observerte jeg, og jeg ble fortalt i feltsamtaler at Maasaier ofte hadde dårlig råd. Jeg så kvinner og barn som solgte varer langs veier både i byen og langt ute i rurale områder. Når jeg snakket med informanter og andre om Maasaijenter kunne ha noen ekstra utfordringer med tanke på utdanning og menstruasjon var økonomi alltid et tema. Dette gjelder selvsagt ikke alle Maasaier, men slik jeg forsto det var dette en relativt stor utfordring. For eksempel virket sanitære produkter ofte å være en stor kostnad og påkjenning som igjen gikk utover utdanningen.

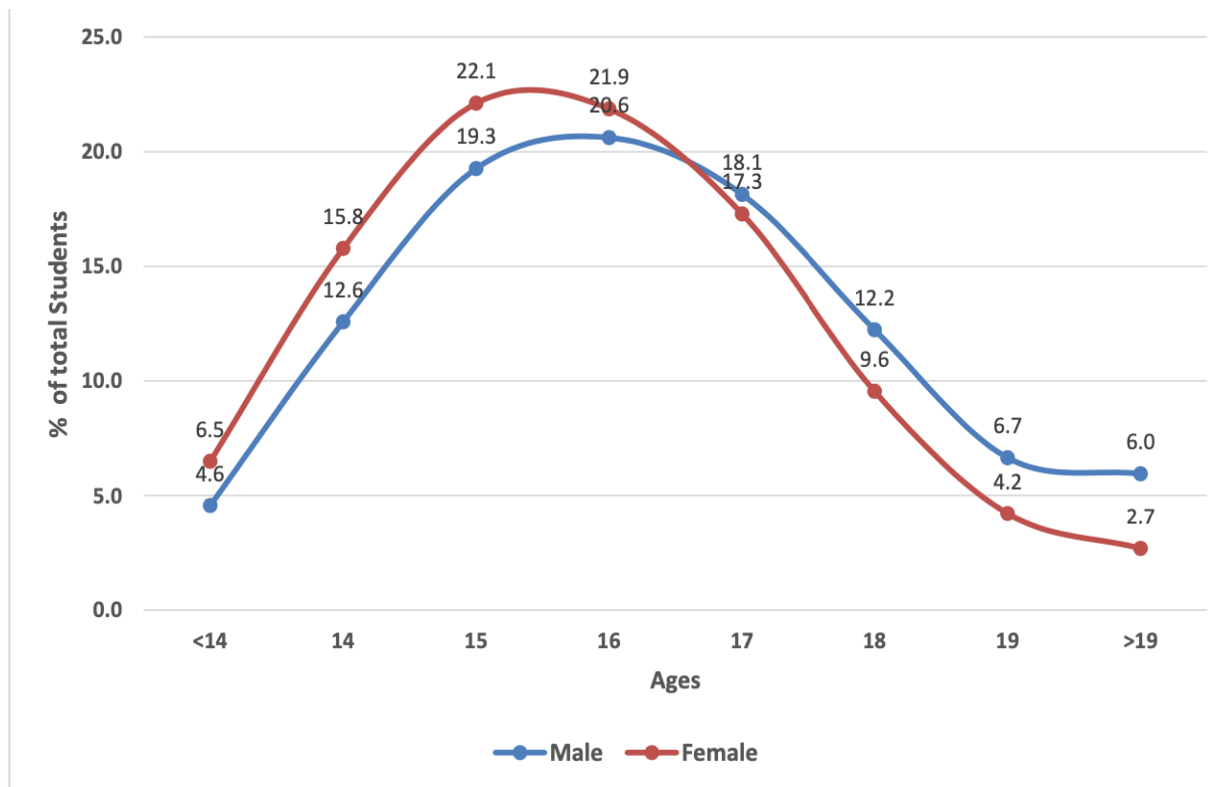
2.3 Utdanning i Tanzania

Når jeg skriver om utdanning i denne oppgaven kommer jeg for det meste til å bruke de engelske begrepene for utdanningens nivå, da de norske begrepene som ungdomsskole osv. ikke alltid er helt passende. Utdanningen i Tanzania er basert på et 2-7-4-2-3+-system, som vil si to år på pre-primary (nesten som førskole), 7 år på primary (barneskole), 4 år på secondary (dette blir da form 1-4, og litt som ungdomsskole), 2 år på Advanced secondary (altså form 5 og 6 og er litt som videregående), og til slutt minst tre år på høyere utdanning (Nuffic, 2014, s.6). Dette systemet er illustrert i figur 5.

Figur 5: Utdanningsystemet i Tanzania (Nuffic, 2014, s. 3)

Primary (barneskole) utdanning er obligatorisk, og er gratis i den forstand at de ikke må betale skolepenger. Likevel må man selv stå for uniform som brukes på så og si alle skoler i Tanzania, og dette er det mange som sliter med å få råd til. Primary begynner ved 7 års alder og varer til rundt 14 års alder. Ved slutten av primary utdanning tar elevene eksamen, dette gjelder også ved slutten av secondary og advanced secondary utdanning. Det er mange som slutter utdanningen sin etter primary, da secondary ikke er obligatorisk. Det er også mange som ikke tar advanced secondary og ender sin utdanning med secondary eller går videre og tar en grad/diplom som tar mellom 2 og 3 år (Nuffic, 2014, s. 7). I mange tilfeller har det sammenheng med økonomi og kultur om man må avslutte sin utdanning, og for eksempel ikke tar høyere utdanning. Som man kan se i figur 6, er det tydelig at jenters deltakelse i skolen synker ved 17 års alder, og det er fra da flere gutter enn jenter som tar advanced secondary og høyere utdanning.

Figur 6: Prosent av elever i skolen fordelt etter alder og kjønn i 2020 (President's Office - Regional Administration and Local Government, 2020, s. 229)

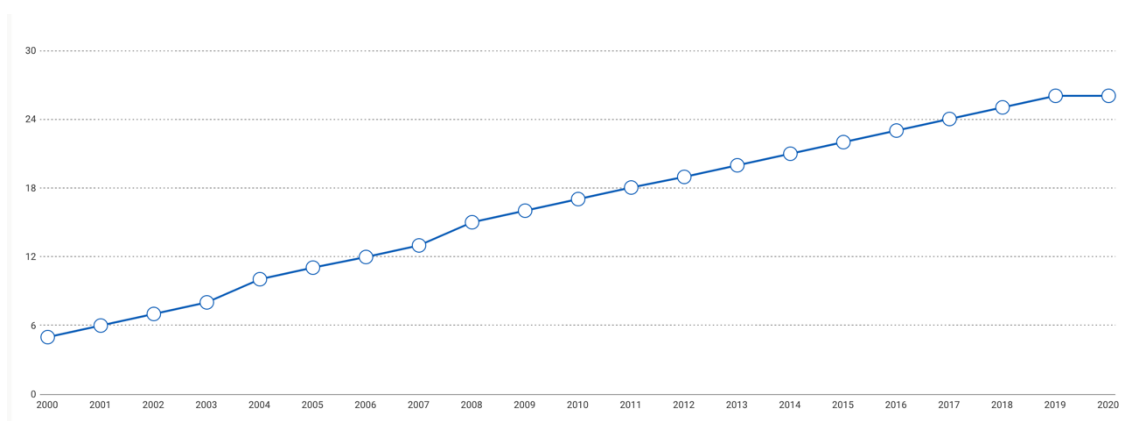
På den private jenteskolen jeg besøkte har de en litt annerledes rekruttering av jenter. Denne secondary skolen er privat, og det koster i utgangspunktet mye for jentene å gå der. Det er langt ifra alle som kunne betalt denne avgiften selv og er derfor avhengige av sponsorer. Formålet med skolen er å sikre at jenter som ikke ellers ville hatt tilgang eller mulighet til å gå på secondary School en mulighet til akkurat det. Disse jentene er plukket ut fordi de er flinke, men også fordi de lever i svært utsatte situasjoner. Mange av jentene er der uten foreldrenes støtte, dette er på grunn av at mange av foreldrene ikke ønsker eller ser verdien av utdanning for jentene. I flere tilfeller er jentene allerede giftet bort, eller så er sjansen stor for at de ville bli det så snart de kommer hjem igjen. Skolen har etter hvert begynt å ta inn litt flere jenter som betaler, det foreldrene er positive til utdanning. Inntak av betalende elever er noe som i stor grad handler om økonomi for skolen.

3. Tidligere forskning

I dette kapittelet vil jeg presentere tidligere forskning som er gjort på områder som handler om jenters utdanning, sanitære forhold, menstruasjon og utdanning, tabu og hvilken verdi og syn man har på utdanning for jenter i Tanzania.

3.1 Sanitære fasiliteter

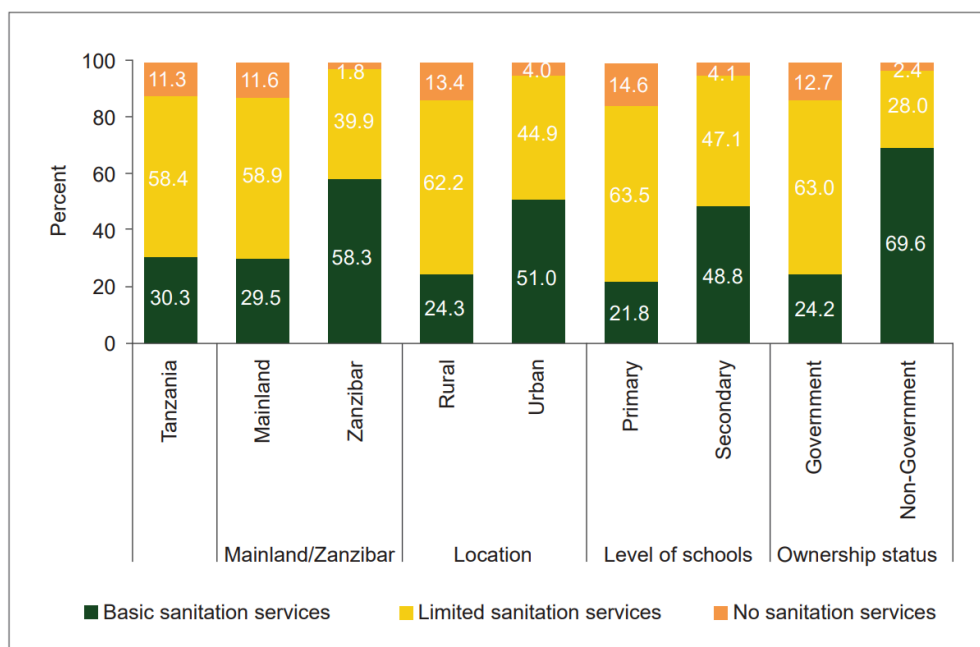
En enkel og lett tilgang på sanitære fasiliteter som sikrer ens privatliv, verdighet og sikkerhet er en menneskerett. Kvinner og barn er ekstra utsatte for konsekvensene av dårlige sanitære fasiliteter (WHO & UNICEF, 2020, s. 8). Som nevnt regner FN grunnleggende sanitære fasiliteter som «Do som ikke blir delt med andre husholdninger, og do som hindrer brukerne og deres umiddelbare miljø fra å komme i kontakt med menneskelig ekskrementer» (FN, 2020b) I løpet av de siste årene har Tanzania hatt en sterk økonomiske vekst og de har klart å redusere prosenten av mennesker som ikke har tilgang på grunnleggende sanitære fasiliteter med over 20% (Banerjee, 2021, s.7). Likevel er de fortsatt store mangler, spesielt i de rurale områdene. Ifølge World Bank manglet over 43 millioner tanzanianere i 2018 tilgang på utbedret sanitære fasiliteter, og de måtte forholde seg til rudimentære fasiliteter. (The World Bank, 2018, s.42). Figur 3 er hentet fra FN og den viser hvor mange prosent av befolkningen totalt sett som har tilgang på grunnleggende sanitære fasiliteter. Som man kan se var det i 2020, 26% av befolkningen som hadde tilgang på grunnleggende sanitære fasiliteter og det har økt med ca. 1% hvert år fra 2008, med unntak av 2019 til 2020, da var det ingen økning.

Figur 7: Tilgang til grunnleggende sanitæranlegg i Tanzania, prosent (FN, 2020b)

Den store mangelen på utbedret sanitære fasiliteter forekommer i hovedsak blant de fattige, og i de rurale områdene i landet. At de sanitære fasilitetene i mindre grad er utbedret i de rurale

områdene ser man også igjen på skolenes sanitære fasiliteter. I rapporten om *National School WASH* fra 2018 gis det et tydelig bilde av at de sanitære fasilitetene på skolene i Tanzania er i større grad er utbedret i de urbane områdene enn de er i de rurale.

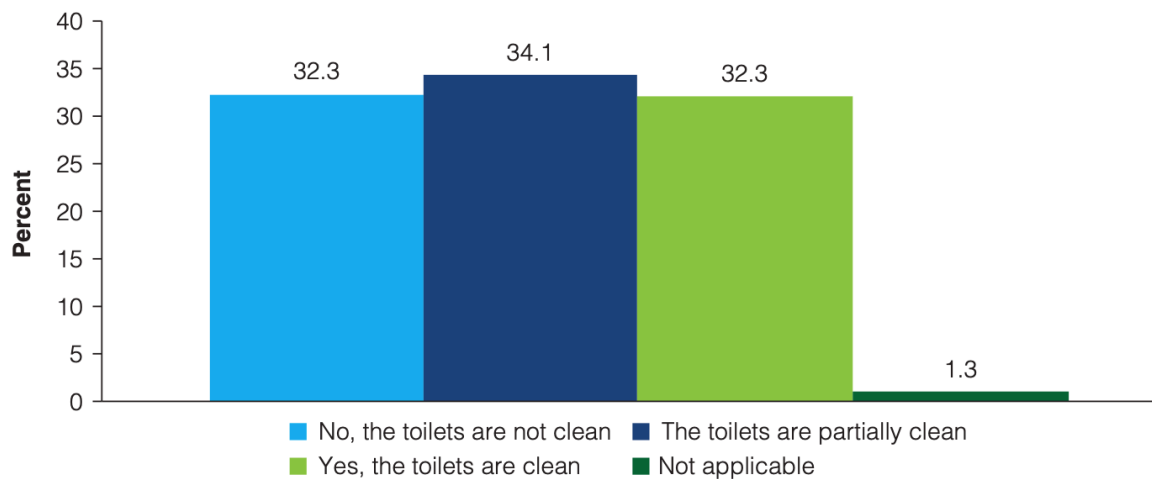
Figur 8: Prosentvis fordeling av skoler med grunnleggende sanitære fasiliteter, begrenset sanitære fasiliteter og ingen sanitære fasiliteter etter sted, nivå og eierstatus i Tanzania (WASH, 2020)

Som man ser i Figur 8 er det snakk om grunnleggende (Basic), Begrenset (Limited) eller ingen (No) sanitære fasiliteter. Grunnleggende sanitære fasiliteter er forbedret og kjønnsdelte toaletter. Begrensede sanitære fasiliteter er forbedret sanitære fasiliteter, men som ikke er kjønnsdelte eller som ikke fungerer på undersøkelsens tidspunkt. Til slutt er det ingen sanitære fasiliteter som er de fasilitetene som ikke er godkjente, slik som hull (pit) latriner uten en plate eller plattform, hengende latriner og bøtter.

I figur 8 er det tydelig at de sanitære fasilitetene på skoler i de urbane områdene består av langt større andel av grunnleggende sanitære fasiliteter enn det er i rurale områder. I de urbane områdene har 44,9% av skolene begrensede sanitære fasiliteter og 4% har ingen sanitære fasiliteter. I de rurale områdene er det hele 62,2% av skolene som har begrenset sanitære fasiliteter og 13,4 som har ingen. Selv om det er en stor forskjell mellom rurale og urbane skoler er den absolutt største forskjellen i de sanitære fasilitetene basert på om skolene er private eller eid av staten. Ifølge denne undersøkelse fra WASH er det på skoler som er eid av staten 24,2% grunnleggende sanitære fasiliteter, 63% begrenset og 12,7 % av skolene har ingen

sanitære fasiliteter. Skoler som er private har derimot har 69,6 % grunnleggende sanitære fasiliteter, 28% har begrenset sanitære fasiliteter og bare 2,4% har ingen sanitære fasiliteter.

I studien «A study on Girls' basic Education in Tanzania» gjort av den Tanzanianske organisasjonen HakiElimu fra 2019 undersøkte de blant annet sanitære fasiliteter på ulike skoler i hele Tanzania. I utsagnet «min skole har rene og nok toaletter» svarer 33,8% at de er sterkt uenig og 19,3% svarer at de er uenig (Sambaiga, 2019, s. 27). Flere av skolene har ikke tilstrekkelig tilgang til vann, og toalettene er ofte bare latriner, altså primitive toaletter. Informantene i forskningen fortalte også om at dårlig tilgang til vann var en av grunnen til at mange ikke kom på skolen eller sluttet, og dette var spesielt på grunn av vanskeligheter under menstruasjon (Sambaiga, 2019, s. 31).

Figur 9: i hvilken grad toalettene er rene eller skitne på rurale skoler (The World Bank, 2018, s. 65)

World Bank har gjort en lignende undersøkelse, der har de sett på rensligheten på de sanitære fasilitetene på rurale skoler i Tanzania. Som man kan se i figur 9 mener hele 32,3% av elevene at toalettene ikke er rene og 34.1% mener de bare er delvis rene. Som man kan se av de ulike dataene har Tanzania fortsatt en lang vei å gå når det kommer til de sanitære fasilitetene på skolene. Spesielt i de rurale områdene og på statlig eide skoler er det store forbedringspotensialer.

3.2 Menstruasjon og utdanning

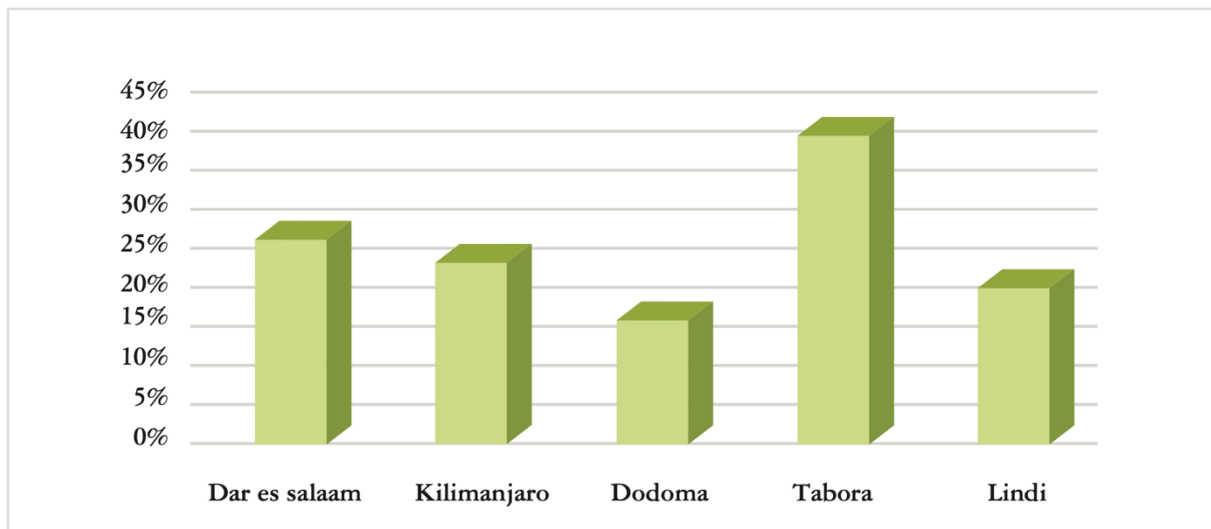
Menstruasjon og jenters utdanning er ikke et tema som er forsket mye på, men noen som har forsket litt på dette er blant annet den Tanzanianske organisasjonen HakiElimu (Sambaiga, 2019), Hennegan og Montgomery og Chinyama et al. (2019) og Sommer et al. (2015).

I studien «A study on girls' basic education in Tanzania» gjort av den Tanzanianske organisasjonen HakiElimu har de undersøkt ulike grunner til hvorfor jenter ikke møter på skolen. Som man kan se i figur 7 har 8,46% av jentene sagt at menstruasjon er en av grunnen til at de mister skolen minst en gang i måneden. Det kan også tenkes at mange av jentene som oppgir sykdom som en grunn til fravær tenker på menstruasjon som sykdom (Sambaiga, 2019, s.28).

Reason	Once	Twice	Thrice	Four times	Total
Illness	78.72%	0.84%	0.28%	0.19%	80.02%
Attending domestic chores	1.39%	0.00%	0.00%	0.00%	1.39%
Menstruation period	8.46%	0.00%	0.00%	0.00%	8.46%
Caring for the sick	1.86%	0.00%	0.00%	0.00%	1.86%
Involve in small business	0.46%	0.00%	0.00%	0.00%	0.46%
Transport costs	1.39%	0.00%	0.00%	0.00%	1.39%
Fear of punishment	1.21%	0.00%	0.00%	0.00%	1.21%
Scarcity of water in the school	0.37%	0.00%	0.00%	0.00%	0.37%
Scarcity of toilets in the school	0.46%	0.00%	0.00%	0.00%	0.46%
Long distance from home to school	1.58%	0.00%	0.00%	0.00%	1.58%
Total	98.70%	0.84%	0.28%	0.19%	100.00%

Figur 10: grunner til fravær på skolen hver måned (Sambaiga, 2019, s. 29)

I studien spurte de også jentene om hvor mange som mente at menstruasjon kan være en hindring i den regelmessige deltakelsen i skolen. Svarene er basert på ulike regioner og ligger mellom 15% og 40% som mente at menstruasjon er noe som påvirker deltakelsen i skolen. Som vist i figur 11 er det menstruasjon som faktor som hindrer deltakelse høyest i Tabora regionen og lavest i Dodoma (Sambaiga, 2019, s. 39). Tabora regionen er en relativt rural region og i likhet med andre data, for eksempel figur 5, er det de rurale regionene som kommer dårligst ut.

Figur 11: Antall jenter som mener menstruasjon hindrer den regelmessige deltakelsen på skolen (Sambaiga, 2019, s. 39)

Det som er interessant er at de også har spurt om hvor mange jenter som er redde for å gå på skolen under menstruasjon. Som man kan se i figur 12 er svarene høye, med totalt 69,2% av jentene som er veldig enig og 11,5% som er enige. Det vil si at rundt 80% av jentene har en redsel for å gå på skolen under menstruasjon (Sambaiga, 2019, s. 40)

Region	strongly disagree	disagree	neutral	agree	strongly agree	Total
Dar es salaam	10.8	3.5	12.5	13.5	59.6	100.0
Kilimanjaro	3.6	1.7	3	10	81.8	100.0
Tabora	11	7	6.4	10.5	65	100.0
Dodoma	5	7.7	5	14.4	67.5	100.0
Lindi	11	4.4	2.8	9.1	72.6	100.0
Total	8.4	4.8	6	11.5	69.2	100.0

Figur 12: Jenter som er redde for å gå på skolen under menstruasjon (Sambaiga, 2019, s.40)

At menstruasjon både kan være en faktor til uregelmessig deltakelse og at jenter er redde for å gå på skolen under menstruasjon, er noe som også ble undersøkt i en studie av Marni Sommer, Nana Ackatia-Armah, Susan Connolly & Dana Smiles fra 2015. De så på hvordan menstruasjon påvirket utdanningen til jenter i ulike lav-inntekts land, slik som Tanzania. De fant blant annet ut at mange Tanzanianske jenter ble fortalt at en upassende kasting eller tørking av bind kunne føre til infertilitet eller forbannelse. Dette løste jentene ved å aldri tørke bindene en plass der folk kunne se dem, så de ble tørket under andre klær eller på andre skjulte steder i huset (Sommer et al., 2015, s. 596). Det ble også fortalt om hvordan jenter måtte endre sin oppførsel rundt gutten etter at de hadde fått menstruasjon, da kunne de ikke sitte for nærme menn, eller

leke med andre gutter. Dette handler om overtro, eller blir gjort for å skremme jenter til å være renslige og få de til å holde seg borte fra gutter. Slike utsagn og handlinger kunne føre til førte til frykt blant jenter, og en kontroll over dem under menstruasjon på grunn av frykten og de ulike «reglene» for jenter som har menstruasjon. Slik holdninger kan være med på å skape skadelige kjønnsnormer i samfunnet (Sommer et al., 2015, s. 598).

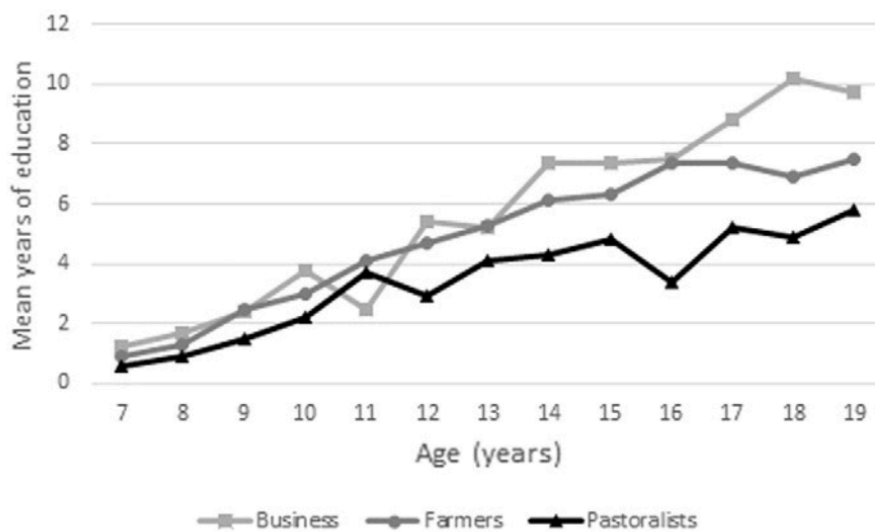
Andre interessante funn i studien var handlet om en manglende støtte og informasjon fra foresatte om menstruasjon, noe som ofte førte til redsel rundt menstruasjon. Det viste seg å være store variasjon i hvor og fra hvem jentene fikk informasjon fra. Dette viser en mangel i formidling av kunnskap om menstruasjon, både hjemme og på skolen. På internatskoler viste det seg at jentene ofte brukte venner, som informasjonskilder og alle som hadde lært noe om menstruasjon i tidlig alder tenkte utelukkende at det var positivt (Sommer et al., 2015, s. 600).

Det kom også frem av studien at det på skolens områder var flere utfordringer knyttet til menstruasjon, slik som store mangler på latriner/toaletter og vanntilgangen. Jentene de intervjuet i Tanzania fortalte at selv om det ofte var vann på skolens område, var vannet plassert på utsiden av toalettene, og at dette var ikke å foretrekke, spesielt under menstruasjon da de ville ha en plass å vaske seg (Sommer et al., 2015, s. 602). En mangel på sanitære produkter, slik som bind, gjorde det også vanskelig for jenter, og mange mente at skolen burde ha flere bind tilgjengelig, særlig til nødtilfeller (Sommer et al., 2015, s. 602).

Også i en studie gjort av Chinyama et al. på rurale skoler i Zambia er det mye like funn. Her undersøkte de hvilken kunnskap, opplevelser og utfordringer jenter har med menstruasjon på skolen. De fant ut at mange jenter ikke lærte om menstruasjon før puberteten og det var lite grundig informasjon for jentene å få (Chinyama et al., 2019, s. 4). Også i denne studien var dårlige sanitære produkter, slik som et stykke tøy brukt som bind, et problem som ofte førte til dårlig lukt og usikkerhet hos jentene (Chinyama et al., 2019, s. 5). Mange av jentene hadde lang vei til skolen og med dårlige bind som absorberte lite, var brannsåret på innsiden av lår en stor plage. Skolene hadde også liten tilgang på sanitære produkter å tilby jentene. De sanitære fasilitetene på skolene som var undersøkt var ikke tilstrekkelige. Det var mangel på vann, privatliv (mangel på dører), og i mange tilfeller var toalettene skitne og luktet dårlig (Chinyama et al., 2019, s. 6).

3.3 Verdien av utdanning

Hvilken verdi foreldre ser av utdanning av sitt barn vil nok variere veldig fra både kultur, sted, personer og økonomi. I en studie gjort av Sophie Hedges, Monique Borgerhoff Mulder, Susan James og David W. Lawson fra 2016 undersøkte de foreldres investering i utdanning nord i Tanzania. Et av hovedfunnene handlet om at foreldre som er pastoralister i minst grad vil investere i utdanning, de som er bønder eller har jordbruk som hovedinntekt/levemåte vil investere nest mest, mens de som holder på med forretning/handel vil investere mest i barn sin utdanning (Hedges et al., 2016, s. 146).

Figur 13: År i skolen basert på levebrød (Hedges et al., 2016, s. 147)

Som man kan se i figur 13 har barn fra pastoralist familier (Primært Maasai i denne forskningen) færre år i skolen, og denne forskjellen blir større ved alderen. Hedges forklarer disse forskjellene med at i mange tilfeller vil det som barnet lærer og bidrar med i hjemmet være en mindre risiko, og blir sett på som mer verdifullt/nyttig enn hva den formelle utdannelsen kan gi (Hedges et al., 2016, s.148). Det virker å være sannsynlig at pastoralister får dårligere utbytte og flere kostander ved å skulle formelt utdanne sine barn, enn å ikke gjøre det (Hedges et al., 2016, s. 148). Maasaiene er ofte fjernest fra det markedet der formell utdanning er viktig, med dette mener jeg at de ofte bor langt fra skoler, og at det som kanskje er verdifull læring knyttet til deres levesett ofte ligger langt fra hva som er pensum i skolen og verdifull læring for dem. For eksempel er Maasaienes behov for kunnskap av en annen type enn den kunnskapen som de som driver med handel kan trenge. Derfor står Maasaiene ovenfor et dilemma, der de må velge mellom å utdanne sine barn gjennom den formelle utdanningen, eller gi barna utdanning

spesielt rettet mot deres livsstil. I et pastoralistisk levesett/samfunn begynner ofte barn å hjelpe til med for eksempel gjeting av dyr allerede i 6-7 års alder, dette er også noe som kan være svært utfordrende å kombinere med den formelle utdannelsen (Hedges et al., 2016, s. 149).

I HakiElimu sin undersøkelse om jenters grunnleggende utdanning i Tanzania kommer det frem at jenters deltakelse ofte blir påvirket av hvilken nytte/verdi foreldre legger i jenters utdanning. I de samfunn der formell utdanning ikke bli sett på som nyttig eller verdifullt for et bra liv vil det påvirke hvor mange som går på skolen (Sambaiga, 2019, s.12). Når foreldre ikke ser på jenters utdanningen som noe verdifullt, en risiko eller ikke har pengene til å støtte deres utdanning må jentene ofte finne penger selv. I følge studien er foreldre den største bidragsyteren til utdanning, men det er i flere tilfeller også kjærester eller seksuelle partnere som er kilden til pengene som blir brukt på utdanning (Sambaiga, 2019, s.12). Om jenters eneste mulighet for utdanning er å få «sugar daddies», seksuelle partnere eller kjærester for å betale for utdanning er det mange som velger å ta denne muligheten.

3.4 Menstruasjon – en tabu

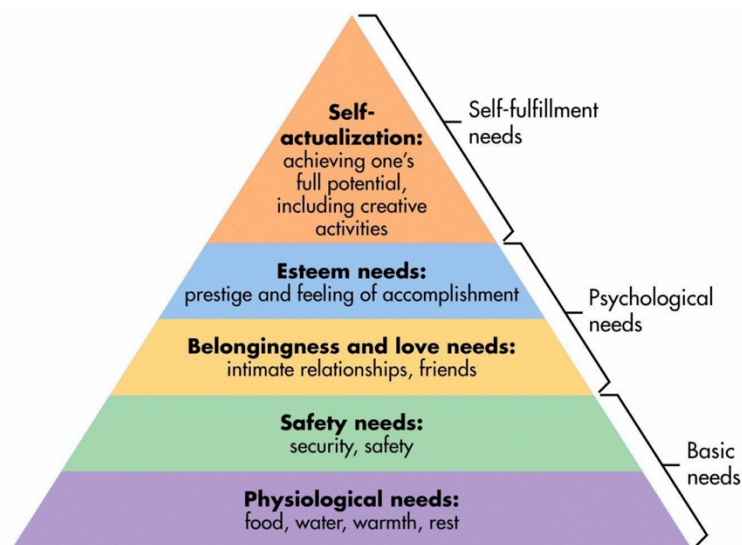
«Tabu er et slags forbud, en forestilling om at en gjenstand, et begrep, en person eller en gruppe ikke må nevnes eller røres ved» (Fosshagen, 2021). Når man snakker om at menstruasjon er tabu, er dette ofte knyttet sammen med et stigma som kan føre til en undertrykkelse og redusering av status til kvinner, da spesielt unge kvinner/jenter (MacLean et al., 2020, s. 1). Noen mener også at slike tabuer får leve videre på bakgrunn av å holde de patriarkalske strukturene i samfunnet i live, og ved en slik kontroll på kvinner gjennom menstruelle tabuer går det utover deres liv både fysisk og psykisk (MacLean et al., 2020, s. 1). MacLean et al. (2020) har gjort en studie i Kenya viser hvordan det å gjøre menstruasjon til en tabu kan påvirke jenters liv på en ugunstig måte. Det kan handle om hvordan ulike kulturelle og religiøse tabuer rundt menstruasjon påvirker jenter i skolen. De ulike tabuene er en faktor til hvordan undervisning om menstruasjon kan være dårlig eller ikke til stede i det hele tatt og mange jenter slite med å kontrollere menstruasjonen. (MacLean et al., 2020, s. 5). Det er ofte liten forståelse for hvordan tabu rundt menstruasjon kan påvirke unge jenters utdanning, men dette er noe det i stor grad gjør. I denne studien har de funnet ut at ved å fortsette å stigmatisere og legge tabu på menstruasjon vil det være vanskelig for unge jenter å både delta i undervisningen og konsentrere seg på skolen (MacLean et al., 2020, s. 6).

4. Teori

I dette kapitlet skal jeg presentere det teoretiske rammeverket for oppgaven. Først skal jeg ta for meg Abraham Maslows teori om behov. Etterpå vil jeg ta for meg teori om kjønn, med særlig vekt på patriarkatet før jeg kommer inn på Nelia Kabeer sin teori om Empowerment. Til slutt vil jeg utdype litt om Kimberlé Crenshaw sitt begrep om Interseksjonalitet.

4.1 Behov og verdighet

Abraham Maslow sin behovspyramide er inndelt etter fem nivå slik som man kan se i figur 12. De to første nivåene handler om grunnleggende behov. Nivå en er de fysiologiske behovene vi mennesker trenger og er nødvendige behov for at menneskekroppen skal fungere, slik som mat, vann, varme og hvile. Nivå to er ulike trygghetsbehov vi trenger, som beskyttelse, lov og orden, stabilitet og ingen frykt. De to neste nivåene handler om psykologiske behov. I nivå tre er tilhørighet og kjærlighet viktig, og i nivå fire er god selvtillit og anerkjennelse fra andre viktige behov. I det øverste nivået i pyramiden (nivå fem) står behovet for selvrealisering. Her er det viktig for mennesket å føle at man er den beste versjonen av seg selv (McLeod, 2007, s. 4).

Figur 14: Maslows behovspyramide (McLeod, 2007, s. 1)

Maslow mente at det er menneskets motivasjon som gjør at man oppnår ulike behov. Når man kan oppfylle de fysiologiske behovene kan man så få motivasjon til å oppfylle trygghetsbehovet (McLeod, 2007, s. 3). Maslow mente at alle mennesker kan og er i stand til å oppfylle det øverste behovet om selvrealisering, men ofte kommer andre mer trengende behov i veien. Får man ikke oppfylt de grunnleggende behovene kan det være vanskelig å oppfylle andre

psykologiske behov (McLeod, 2007, s. 3). Om jentene i Tanzania ikke får oppfylt de grunnleggende behovene som rent vann å vaske seg med, trygge sanitære produkter og trygge sanitære anlegg vil det være vanskelig for dem å oppnå andre psykologiske behov. Uten at de grunnleggende behovene er dekket, kan de bli vanskeligere å fokusere på utdanningen og det tilfører en rekke ekstra utfordringer og bekymringer. Likevel vil mennesker alltid være forskjellige og de ulike behovene må ikke alltid bli oppfylt etter hierarkiets system, noen kan for eksempel mene at behovet for kjærlighet er viktigere enn behovet for trygghet (McLeod, 2007, s.6). For å kunne oppnå det øverste behovet om selvrealisering, kan det være viktig å oppfylle behovet om anerkjennelse fra andre der man selv føler man har utrettet noe og er bra nok. Som kvinne i Tanzania er ikke dette nødvendigvis veldig enkelt. De prøver å få til likestilling i skolen, men noen ganger vil kvinners biologi gjøre det problematisk og det er ikke alltid forutsetninger for å delta på lik linje.

Tilgang til grunnleggende sanitære fasiliteter ble i 2010 sett på som en menneskerett av FN. Verdighet er nært knyttet sammen med menneskerettigheter, noe som blir bemerket i FNs menneskerettserklæring, som starter med «Da anerkjennelsen av iboende verdighet og av like og uavhengelige rettigheter for alle medlemmer av menneskeslekten er grunnlaget for frihet, rettferdighet og fred i verden» (FN, 1948). Verdighet kan ses på ulike måter, men ifølge Immanuel Kant er verdighet noe alle mennesker har til felles og det er noe som kommer av at vi som mennesker har moral, og dette skiller oss fra andre levende vesener (Rosen, 2012, s. 24). Det Kant sier har likheter med det som står i menneskerettighetserklæringen, som at verdighet er iboende oss som mennesker, og at verdighet knyttes opp mot likhet (Rosen, 2012, s. 31).

4.2 Kjønnsteori

For min forskning er det relevant å se på kjønnsteori fordi det sier noe om hvordan vi forstår biologiske kjønnsforskjeller og hvordan jenter og gutter kan utforme ulike kjønnsroller. Kjønn kan forstås på utrolig mange måter og det er ingen tvil om at dette er et omstridt og mye diskutert tema. Fra den feministiske kritikken utviklet kjønnsteorien seg til å bli et eget fagfelt med spørsmål om blant annet hva som er kjønn, hvordan man skal forstå kjønn og hva det er som ligger til grunn for hvordan vi forstår kjønn (Mortensen et al., 2008, s. 11).

Simone de Beauvoir og Judith Butler er meget omtalte kjønnsforskere innen den feministiske tradisjonen. Både Butler og Beauvoir har blitt forbundet med skillet mellom sex/gender, altså

det vi ville omtalt som biologisk og sosialt kjønn. Beauvoir er kjent for sin fremstilling av kvinnen som det den andre. Hun argumenterer med at kvinner blir sett på som den andre sammenlignet med mannen og at denne forståelse ikke er noe vi har naturlig i oss men er som er fabrikkert og sosialt strukturert (Sampson, 2008, s. 46). Beauvoir tok utgangspunkt i det biologiske kjønn når hun så på kjønnsroller, mens Butler tonet ned det biologiske og mente at kjønn er performativt og det er det sosiale kjønn som er primært. Med dette mente hun at det er hvordan vi opptrer og handler som kvinner og menn er det primære, altså at kjønn er noe som blir gjort ikke noe man har eller er (Jegerstedt, 2008, s. 76).

I Tanzania har de som utgangspunkt at det skal være likestilling i skolen. Om man da ser på kjønn primært basert på det sosiale kjønn slik som Butler gjør kan de unike egenskapene ved kvinners biologi, slik som menstruasjon, gjøre skolegangen problematisk. For å gi kvinner en forutsetning for å delta likestilt kan det være viktig å ta i betraktning det biologiske sammen med hvilke kjønnsroller vi konstruerer i samfunnet. Patriarkatet var utgangspunktet for mye av kvinnekampen som skjedde på 70- og 80-tallet der det ble kjempet for likestilling og dette er fortsatt aktuelt i Tanzania i dag.

4.3.1 Patriarkatet

Patriarkatet var til å begynne med brukt i den feministiske tradisjonen som et universelt begrep for mannlig dominans (Foord & Gregson, 1986, s. 194). Patriarkatet har blitt forklart på mange ulike måte opp gjennom årene, men har oftest blitt assosiert med materiell og ideologisk kontroll/makt over kvinners seksualitet og arbeid (Foord & Gregson, 1986, s. 195).

I Allan G. Johnson bok «The gender knot: unraveling our patriarchal legacy» har han prøvd å forklare hva det er vi forstår som patriarkatet og hva dette egentlig er. Johnsons beskrivelse av patriarkatet er “A society is patriarchal to the degree it promotes male privilege by being male dominated, male identified and male centered” (Johnson, 2005, s. 5). Han sier også at patriarkatet er organisert rundt en besettelse av makt og fungerer som en av hovedaspektene ved undertrykkelsen av kvinner (Johnson, 2005, s. 5).

Den mannlige dominansen i det som forklares som patriarkatet, består av at menn dominerer i posisjoner som handler om autoritet, slik som autoritet innen politikk, økonomi, lov, religion, utdanning, militær og i hjemmet (Johnson, 2005, s. 5). Det patriarkalske samfunnet er identifisert med det mannlige, på grunnlag av at det som blir sett på som bra, ønskelig eller

normalt i kulturen er basert på hvordan vi tenker på maskulinitet og menn (Johnson, 2005, s. 6). Til slutt mener Johnson at det patriarkalske samfunn er mannlig sentrert, dette vil si at det sentrale og fokuset er på hva menn gjør, ikke hva kvinner gjør (Johnson, 2005, s. 10).

Patriarkatet, slik som de fleste sosiale systemer, har en evne til å godta overfladiske endringer slik at de unngår å måtte ta fatt i større og dypere utfordringer. Dette fører til at de grunnleggende strukturene får ligge uendret, og man oppnår en illusjon av endring selv om dette bare er overflatisk (Johnson, 2005, s. 18). Patriarkalske strukturer er vanskelige å endre for det har så lange tradisjoner og dype røtter, likevel har man sett en endring de siste årene der feministiske teorier har funnet en plass og til en viss grad utfordret patriarkatet (Johnson, 2005, s. 19). For min forskning vil det være relevant å se på patriarkatet på bakgrunn av at det finnes flere indikasjoner på patriarkalske strukturer i Tanzania. Når det kommer til utdanning er det som oftest jentene som trekker det korteste strået, og selv om det har skjedd flere endringer de siste årene er det som sagt vanskelig å endre de patriarkalske strukturene på et dypere nivå. For at dette skal skje må man være villig til å gjøre endring, og ikke minst like viktig er det at kvinner blir «Empowered».

4.3 Empowerment og jenters agency

Ifølge World Bank er empowerment definert som en utvidelse av frihet både når det gjelder handling og valg, der mennesker får økt autoritet og bestemmelse over de valg og ressurser som påvirker deres liv (Narayan-Parker, 2002, s. 14). Denne beskrivelsen av Empowerment samsvarer med Naila Kabeer sin beskrivelse av Empowerment. Kabeer fremstiller makt som muligheten til å ta valg, når man ikke har denne makten vil man bli «disempowered» eller maktløs, som vil si at man blir nektet muligheten til å velge (Kabeer, 1999, s. 436). Selv om noen tar mange valg i livet og har mye makt, betyr ikke det automatisk at de er empowered, for å bli empowered må man først være maktløs/disempowered. På denne måten ser Kabeer på empowerment som noe som er uunngåelig forbundet med å være maktløs og at empowerment innebærer en prosess med endring, men også en utvidelse av menneskers mulighet til å ta strategiske valg i livet der dette før var umulig. (Kabeer, 1999, s. 437).

Empowerment og evnen til å ta valg kan bli sett på i forhold til tre dimensjoner som alle henger sammen, ressurser, agency (her bruker jeg det engelske begrepet da det ikke finnes et passende norsk ord) og prestasjoner (Kabeer, 1999, s. 437). Resurser handler om både materielle ressurser og sosiale og menneskelige ressurser som skal være med på å forbedre menneskers

evne til å ta valg. Den andre dimensjonen, agency, handler ikke bare om de handlingene som kan observeres, men hvilken mening, motivasjon og hensikt som ligger til grunn for den handlingens om blir gjort. Agency handler også om evnen man har til å gjennomføre de ulike valgene man tar, altså i hvilken grad man har gjennomføringsevne og hvor mye empowerment man har (Kabeer, 1999, s. 438). Agency vil være viktig for å forklare hva som ligger til grunn for ulike valg jenter tar rundt sin utdanning og menstruasjon.

4.4 Interseksjonalitet

Kimberlé Crenshaw er en amerikansk rettsprofessor og er opphavet til begrepet Interseksjonalitet. Hun brukte begreper om Interseksjonalitet for å forklare hvordan vold mot fargede kvinner ikke bare handler om rase og kjønn, men har flere dimensjoner ved seg. (Crenshaw, 1990, s. 1245). Det viste seg at for eksempel rasisme og sexisme også var viktige dimensjoner for å forstå hva vold mot fargede kvinner innebærer. (Crenshaw, 1990, s. 1245). Crenshaw forklarer at i mange tilfeller ble kjønn og rase sett på hver for seg for å forklare vold mot fargede kvinner, men at det var lite hensiktsmessig å se på faktorene hver for seg. Hun argumenterer at man må se på alle de ulike dimensjonene sammen for å få den beste forståelsen (Crenshaw, 1990, s. 1244). Jeg bruker denne forståelsen av Interseksjonalitet i min diskusjon for å bedre kunne forklare og forstå hvordan ulike dimensjoner av jentenes identitet viker inn på opplevelsen av menstruasjon.

4.5 Oppsummering

Jeg vil her oppsummere kort de ulike teoriens relevans for min forskning. Maslows teori om behov er viktig for å kunne forklare hvordan tilgang på gode sanitære fasiliteter og produkter er ikke bare er grunnleggende og viktige behov, men også viktig for menneskets verdighet. Ved manglende oppfyllelse av disse behovene kan det går utover utdanningen til jentene. Kjønnsteori er viktig for å forstå hvordan man ser på kjønn og kjønnsroller og med patriarkatet kan man forklare de underliggende strukturene i samfunnet som kan være med på å gjøre opplevelsen av menstruasjon og utdanning komplisert og vanskelig. Empowerment og Agency er viktig for å forstå ulike valg jenter tar som påvirker deres liv med søkelys på menstruasjon og utdanning, og det er viktig å forstå hvilken makt de har til å ta valg. Interseksjonalitet er relevant for å forklare den komplekse virkeligheten jentene står ovenfor når det kommer til deres menstruasjonsopplevelse.

5. Metodologi

Gjennom dette kapittelet vil jeg forklare og beskrive hvilke metoder jeg brukte for å samle inn data i felt. Jeg kommer også til å komme med eksempler på ulike utfordringer og opplevelser rundt innsamlingen av data. I tillegg vil jeg gjøre rede for hva min mulige påvirkning og rolle i felt. Jeg har valgt mine metoder basert på problemstilling og forskningsspørsmål og mener at dette er metodene som vil besvare min oppgave på best måte.

5.1 Feltskolene

Tabell 1 gir en oversikt over de to ulike skolene jeg besøkte i løpet av mitt feltarbeid i Tanzania.

Tabell 1: Feltskolene

Privat Jenteskole – internat	Statlig – Dagskole (Blandet kjønn)
Denne skolen er en internatskole kun for jenter. Et stort flertall av jentene kommer fra Maasai-kulturen. Flere er der uten foreldres kunnskap, det er derfor en litt annerledes rekrutteringsprosess for mange av jentene. Siden denne skolen er privat har den i mange tilfeller bedre sanitære fasiliteter og tilgang på bedre sanitære produkter enn de statlige skolene. Dette var skolen jeg hadde min praksis på, og der jeg tilbrakte det meste av tiden min i Tanzania.	Det er en statlig skole med rundt 900 elever. Den ligger i et distrikt utenfor en by. Skolen ligger slik til at flere elever har lang reisevei hver dag, og mange går opp til 8km hver vei til og fra skolen. Denne skolen har langt dårligere sanitære fasiliteter og ikke en tilstrekkelig tilgang på sanitære produkter. Denne skolen besøkte jeg bare en gang, og jeg har derfor ikke like mange observasjoner og kunnskap om denne skolen sammenlignet med den private jenteskolen.

5.2 Enheter som er studert/Informanter

Tabell 2 gir en oversikt over mine informanter i studiet.

Tabell 2: Informanter

Informanter	Informasjon
Elever/Jenter	Totale ble 16 jenter intervjuet, og alle var mellom 16 og 21 år. De fleste av jentene er Maasaier og mange kommer fra rurale områder. Alle jentene går på samme private jenteskole. Jeg hadde tre ulike fokusgruppeintervjuer, som jeg i teksten kommer til å omtale som FG1, FG2 og FG3. De jentene som deltok i det første intervjuet gikk i form 3, og i intervju to og tre var elevene fra form 5.
Lærere secondary School, (Ungdoms og videregående skole)	Dette var fire lærere som jobbet på den statlige skolen. Det var to lærere i biologi og to lærere nutrition (Helse) som var informanter. I teksten blir de omtalt som: lærere statlig skole.
Lærer Primary school (Barneskole) Alias: Gregory	Mann som jobber som lærer på barneskole i samme distrikt som ungdomsskolen over. Han er god venn med John (Bystyremedlem) og en «ildsjel» for barns utdanning.
Counselor (bystyremedlem) Alias: John	Denne mannen er folkevalgt bystyremedlem i samme distrikt som både secondary og primary skolene ligger. Han er en viktig mann for nærmiljøet og kan mye om ulike prosesser knyttet til skolen og samfunnet.
Rektor	«Rektor» er en eldre mann som er rektor for denne private jenteskolen. Han har jobbet som lærer og rektor i mange år, og har mye kunnskap om jenters utdanning i Tanzania.

5.3 Tilgang til felt

Jeg tilbrakte omtrent syv uker i Tanzania høsten 2021 og rundt seks av de ukene var jeg på en privat internatskole for jenter, sammen med to andre studenter fra lærerstudiet. Høgskolen har heldigvis gode kontakter med denne skolen, så det å få tilgang til skolen var ikke noe problem. Vi var på skolen først i en og en halv uke, før vi måtte dra bort i en uke. Dette var fordi skolen hadde noen viktige personer som kom på besøk og brukte gjestehuset vi bodde i. Det var litt

rart å dra bort en uke rett etter at vi hadde kommet, men det var ikke så mye å gjøre med det. Dette gjorde det litt vanskelig å få gode relasjoner i starten. Det var ikke før jeg kom tilbake til skolen at jeg følte at den virkelige gode relasjonsbyggingen startet. Å få en god relasjon var også veldig viktig for mitt prosjekt, da temaet er veldig privat og sensitivt.

I tillegg til å forske gjennomførte jeg også noen uker med praksis på denne skolen. Selv om jeg egentlig bare hadde trengt å ha to uker med praksis hadde jeg undervisning i alle ukene vi var der bortsett fra den siste uken (og den uken vi var borte). Dette gjorde jeg fordi jeg ville ikke bare ville være på skolen «gratis», men gi noe tilbake. Dette var også en fin måte å få bedre relasjon med både elever og lærerne på skolen. Det som var litt dumt var at på den tiden jeg var på skolen hadde elevene eksamener og forberedelser til eksamener. Dette gjorde at jeg ikke kunne undervise i alle klasser og at mange av lærerne og elevene var veldig opptatte.

Under oppholdet på jenteskolen bodde vi i gjestehuset som ligger rett ved skolen. Det var en stor fordel å være så nærme skolen fordi det var det enkelt for oss å sosialisere med elevene på ettermiddag og kveldstid. Vi merket godt at eksamen begynte å nærme seg for flere. Jentene har ofte veldig travle dager med lange skoletimer, kirke, sport, klubber og ikke minst studering til alle døgnets tider. Så det at jeg bodde så nærme gjorde at jeg kunne gå bort til skolen å være med jentene om de hadde ledig tid, om ikke var det kort vei tilbake til huset om jentene var opptatte. Jentene hadde som oftest best tid på kveldene, da tok de seg gjerne en pause fra studering for å snakke med oss. I helgene var det absolutt den beste tiden å bli kjent på. Da hadde de mye bedre tid og de tok seg som regel fri fra studering.

Den uken jeg ikke var på jenteskolen, brukte jeg tiden på å gjøre intervjuer med andre informanter og besøkte andre skoler. Å få kontakt med informantene jeg skulle besøke var ikke helt enkelt. Jeg prøvde en stund å få kontakt med både bystyremedlem (John) og læreren på primary skolen (Gregory). Dette er mennesker som min veileder kjenner og det er slik jeg traff dem. Etter noen runder med feil nummer, og meldinger på ulike applikasjoner fikk jeg til slutt kontakt med Gregory. Vi fikk avtalt en dag vi kunne møtes, selv om det var litt frem og tilbake her også. Jeg dro til skolen han var lærere på og fikk en omvisning der, før vi dro for å møte bystyremedlemmet, John. Han bodde rett ved skolen og drev også et barnehjem. Der ble jeg mottatt med åpne armer, og de var veldig hjelpsomme. Det var ingen problem å gjennomføre et intervju med dem. Etter intervjuet hadde Gregory fikset det slik at jeg også fikk besøke en offentlig secondary-skole, med rundt 900 elever. Skolen lå rundt 8 kilometer oppover fjellet på

en dårlig grusvei, dette var veien mange av elevene måtte gå hver dag. Heldigvis var det ordnet transport til meg. På forhånd hadde læreren snakket med ledelsen på skolen og ordnet det slik at jeg fikk intervju fire lærere på denne skolen. Dette var ikke jeg helt forberedt på, da jeg ikke hadde spurt ham om å ordne noe slikt, men jeg var veldig takknemlig for at han fikset det. Denne skolen viste seg å være en stor kontrast til den private jenteskolen. Det var veldig interessant å høre hvordan det var på en offentlig dagskole for begge kjønn, i motsetning til en privat internatskole kun for jenter.

5.4 Kvalitativ Metode

For å på best mulig belyse mitt forskningsprosjekt valgte jeg å bruke kvalitative metoder. Gjennom min tid i felt gjorde jeg deltakende observasjon, feltsamtaler, fokusgruppe intervju og individuelle intervjuer. I den kvalitative forskningen er man ofte nærmere de man forsker på og i mitt tilfelle deltar mine informanter i stor grad der det gjøres observasjoner (Tjora, 2021, s. 17). Det sies ofte at de kvalitative metodene skiller seg fra de kvantitative ved at de kvalitative vektlegger innsikt og søker forståelse, mens de kvantitative legger vekt på oversikt og forklaring (Tjora, 2021, s. 35). Gjennom en kvalitativ forskning vil fenomenet forskeren undersøker ofte bære preg av en genuin nysgjerrighet for hvordan folks liv arter seg og man stiller gjerne spørsmål om store konseptuelle systemer eller folks innerste tanker og følelser (Tjora, 2021, s. 36). I mitt forskningsprosjekt var jeg opptatt av intervjuobjektens opplevelser og følelser rundt tema og hvordan deres virkelighet oppleves.

5.4.2 Gruppeintervju

Fokusgruppeintervju handler om å samle flere informanter der man diskuterer et eller flere temaer/fokuser (Tjora, 2021, s. 137). Jeg hadde tre fokusgruppeintervjuer med jenter på den private jenteskolen. I gruppe 1 og 2 var det 5 jenter og i fokusgruppe 3 var det 6 jenter som deltok, totalt 16 jenter ble intervjuet. Jeg valgte å ikke ha flere enn seks informanter i hver gruppe på bakgrunn av at det er et sensitivt og privat tema. Det er flere grunner til å bruke denne metoden, man får intervjudata fra flere informanter på samme tid og en slik intervjuingsform kan virke mindre skremmende for informantene (Tjora, 2021, s. 137). Ofte gir det en trygghet å være i en gruppe. I mitt tilfelle er temaet sensitivt og det kunne vært en ulempe å ha gruppeintervjuer, men det visste seg å være en positiv opplevelse. Jentene var trygge på hverandre, så det var ikke noe problem å diskutere og snakke om menstruasjon. Ved at flere

deltar i intervjuet kan man også få et innblikk i informantenes samspill og man kan få andre og mer impulsive svar og diskusjoner enn ved andre former for intervjuing (Tjora, 2021, s. 138).

Selv om gruppeintervju som regel gid gode resultater, kan det i noen situasjoner bli kaotisk. Det er derfor viktig at man som intervjuer/moderator er godt forberedt. Som moderator bør man sørge for at alle kommer til ordet, og lager en inkluderende og åpen atmosfære der det er lov å være både enig og uenig med ulike synspunkter som kommer frem i lyset (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 179). Noen ganger kunne det være litt utfordrende å sørge for at alle kom til ordet. Det ble for tydelig hvem som var dominerende og snakket mer enn andre, noen ganger litt for mye slik at det ble vanskelig for andre å slippe til i samtalen. Jeg prøvde å stille mer direkte spørsmål til de som var stille for å få de med i samtalen, men ofte var denne deltakelsen kortvarig. Spesielt i FG3 var det tre informanter som var veldig dominerende, og tre som var veldig anonyme. Det positive var at det ble veldig gode diskusjoner mellom de dominerende, men det ønskelige hadde vert om alle hadde deltatt på samme nivå.

Andre ganger merket jeg at språket kunne være en liten barriere. Jeg utførte alle intervjuene mine på engelsk, og dette er ikke morsmålet til mine informanter. Noen ganger la jentene om til Swahili som er deres morsmål. Jeg spurte hva de snakket om, og da var det bare at de forklarte noe til de som ikke var like stødige i engelsk. Selv om engelsk er undervisningsspråket deres og de fleste jeg intervjuet behersket det greit var det noen som ikke klarte å uttrykke alt de satt inne med, og det var heller ikke alltid like lett å forstå hva de sa. Heldigvis så gjaldt dette bare et fåtall av informantene, og stort sett var engelsken et lite problem.

«Analyseenheten i en samfunnsvitenskapelig studie er den sosiale enheten eller det elementet i samfunnet som studien tar utgangspunkt i» (Grønmo, 2016, s. 93). I kvalitative studier vil man gjerne ha informanter som kan belyse temaet man undersøker på en reflektert måte (Tjora, 2021, s. 145). Derfor er det i mange tilfeller hensiktsmessig med et strategisk utvalg av enheter. Det finnes flere ulike metoder for strategisk utvelging, og i mitt prosjekt brukte jeg både utvelging ved selvseleksjon, og det man kaller for snøballutvelging. Rekruttering av jenter til fokusgruppeintervjuene var lite problematisk. Dette kommer nok av at jeg allerede hadde vert i felt i noen uker, og jentene begynte å kjenne meg godt før jeg spurte om intervjuer. Jeg var likevel litt spent på hvordan jentene reagerte på temaet, og hvor mye de var villige til å dele. Dette var heller ikke noe stort problem, jeg opplevde jentene som veldig åpne og villige til å fortelle og diskutere tema. De fleste informantene skaffet jeg ved selvseleksjon, men jeg fikk

også hjelp til å finne noen om jeg manglet noen til fokusgruppen. Jentene jeg valgte til intervju var alle over 16 år, og det var jenter jeg var blitt kjent med gjennom undervisning eller på fritiden på skolen.

Jeg hadde også et gruppeintervju med 4 lærere fra en statlig skole og som hadde rundt 900 elever, både jenter og gutter. Denne skolen var ganske annerledes i forhold til den private jenteskolen. Her var det ikke så mange ressurser, også var det en dagskole, ikke internat. Gruppeintervjuet jeg hadde med lærerne på denne skolen foregikk med snøballutvelgelse. Her var det en lærer som jeg allerede hadde intervjuet som tok meg med til skolen. Det var ikke mye informasjon å få før jeg kom dit så jeg visst egentlig ingenting om hvem jeg skulle intervjuer og hvor mange. Selv om det var noe vanskelig å forberede seg til et intervju man ikke viste noe om, ble det en veldig nyttig og opplysende opplevelse. Gruppen bestod av to damer og to menn som alle jobbet som lærere på skolen. Skolen hadde plukket ut biologilærere og lærere som hadde ansvar for helse. Her var det ingen problemer å snakke åpent om menstruasjon, det virket ut som at fokus og håndtering av jenters menstruasjon var noe de virkelig arbeidet med å forbedre.

5.4.3 Individuelt/par intervju

Jeg gjennomførte to semi-strukturerte intervjuer i tillegg til gruppeintervjuene. Det første var med rektor på den private jenteskolen. Rektor var veldig villig til å delta i et intervju. Han er en gammel mann, og jeg hadde kanskje tenkt at det ville være litt ubehagelig tema å snakke om, men han virket veldig lite brydd av det. Han hadde mye på hjertet, var engasjert i samtalen og hadde ingen problemer med å snakke med meg om verken menstruasjon eller sanitære produkter. Det neste intervjuet var med Gregory, lærer på primary School (barneskole) og John, bystyremedlem. Dette var også voksne menn, så her også tenkte jeg kanskje at det kunne bli litt vanskelig å få en god samtale, men her ble mine bekymringer motbevist igjen. Informantene gir absolutt uttrykk for at åpenhet rundt tema er viktig. Dette kommer jeg tilbake i kapittel 6.3.

I likhet med fokusgruppeintervjuene er det viktig å være fleksibel, åpen for ulike meninger fra informanten, samtidig som man har en viss styring slik at intervjuet holder seg til det temaet som forskes på (Grønmo, 2016, s. 171). Mine intervjuer varte rundt 45 minutter opp til en time, noe jeg følte var nok tid for at informantene fikk reflektert over sine egne meninger og synspunkter. Jeg prøvde å stille mest mulig åpne spørsmål slik at informantene fikk mulighet

til å gå i dybden. Med åpne spørsmål er det lettere for informantene å utdype der de vil og gjerne kommer det også frem temaer eller komponenter som kan være viktige for forskningen (Tjora, 2021, s. 128). Jeg hadde en intervjuguide som et utgangspunkt, på den måten kunne jeg ha en viss kontroll over intervjuet, uten at det gikk utover den spontane og frie samtalen. Dette er det man vil kalle et semi-strukturert intervju, forskeren har spørsmål og tema klar, men det er ikke slik at alt må komme i en bestemt rekkefølge eller at alt må diskuteres systematisk (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 121). det viktigste er at man som forsker prøver å forstå informantenes perspektiver og hva de prøver å formidle (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 121).

5.4.4. Deltakende observasjon og feltsamtaler

Deltakende observasjon betegnes ofte ved at forskeren går inn i et samfunn eller en situasjon der hun selv kan delta, og samtidig observerer ulike handlinger eller hendelser som foregår i den naturlige settingen (Aase & Fossåskaret, 2014, s. 63). Deltakende observasjoner kan gi et helt annet blikk på hvordan hverdagen er og gir gjerne annen informasjon enn man vil fått gjennom intervjuer (Aase & Fossåskaret, 2014, s. 64). I mitt feltarbeid var jeg en deltaker i det samfunnet jeg studerte. Jeg deltok på aktiviteter og i samtaler både i skoletid og på fritiden. Jeg ble først kjent med en del av elevene gjennom undervisning og senere utviklet relasjonene seg, og baserte seg mer på vennskapelighet. Jeg observerte og snakket med elevene i klasserommet, under undervisning og i skolegården. Flere ganger kunne det være litt vanskeligere å observere noe relevant for min studie, og det var heller ikke det mest naturlige temaet å snakke om. Jeg ble alltid invitert med til sovesalene (dormitories) når det var helg, og i ukedagene var vi ofte i klasserommene på kveldene, det var ofte her de interessante samtaler virkelig startet. Her ble man mye bedre kjent og man fikk en nærmere relasjon, noe som er utrolig viktig for å få til et godt feltarbeid.

Feltsamtaler er ikke det samme som intervjuer, det foregår i det daglige og er en samtale mellom mennesker. Selv om det ikke er et avtalt intervju kan feltsamtaler være en viktig og god kilde til informasjon som kan være verdifulle for forskningen. De kan gi nye og interessante synspunkt, meninger og forklaringer på hendelser (Aase & Fossåskaret, 2014, s. 31). I en feltsamtale vil man som forsker gjerne styre samtalen inn på det temaet som er aktuelt for forskningen og for meg handlet dette i stor grad om at jeg spurte om litt større tema først, slik som utdanning, før samtalen gikk mer i dybden på tema angående menstruasjon. Det var ikke

alle feltsamtaler som gav så mye relevant til forskningen, dette kan være fordi menstruasjon ikke er et «hverdagslig» tema for alle å snakke om, derfor var det i flere situasjoner ikke naturlig å ta opp. Dette gjorde det litt utfordrende å få til gode og nyttige feltsamtaler, spesielt med mennesker jeg ikke kjente så godt. Også blant jentene var det ikke alltid at dette var noe som var naturlig å snakke om. Det var litt utfordrende å finne riktig tidspunkt og ofte var det andre temaer som var mer naturlige å diskutere eller aktiviteter som tok oppmerksomheten deres. Jentene var veldig opptatt å høre om kjærlighetsliv, hvilken musikk vi har i Norge og ikke minst hvordan jeg kunne mene at homofili var greit. Så jeg fant etter hvert ut at det å snakke om private og kontroversielle temaer egentlig ikke var noe problem. Så når menstruasjon først ble et samtaleemne var det mye nysgjerrighet rundt tema, og jeg fikk noen interessante samtaler. Andre ganger kom samtalen inn menstruasjon mye lettere og naturlig, slik som med samtaler med helselærer eller med elever om biologi.

5.5 Min rolle i felt: lærer, forsker eller venn?

Deltakende observasjon handler i stor grad om at man som forsker påtar seg en status som er relaterbar til informantene og passer i det sosiale systemet der det gjøres forskning. Det er derfor viktig at de som undersøkes og forsker har relativt likt syn på hvilke rolleforventninger som er knyttet til statusen forsker har påtatt seg (Aase & Fossåskaret, 2014, s. 69).

Hvilken rolle jeg skulle ha i felt var noe jeg hadde reflektert over i forkant og tenkte at min rolle kanskje ble som lærer i starten og mer som forsker etter hvert. Det er viktig å tenke gjennom hvilken rolle man har, slik at deltakerne vet hva de har å forholde seg til, og et viktig metodisk prinsipp for meg selv som forsker, der jeg må reflektere over hvilke relasjon jeg vil inngå med de som forskes på (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 133). Det jeg opplevde var at rollen min endret seg flere ganger i løpet av dagen og etter hvem jeg var sammen med. Rolleforventninger handler i stor grad om ulike uskrevne normer og regler man må forholde seg til og rollen er hvordan man handler og er med tanke på hvilken status man har (Aase & Fossåskaret, 2014, s. 67). Statusen min var nok hvit kvinne fra Norge, og jeg skilte meg åpenbart ut både når det kom til språk, religion og utseende. Jeg opplevde det ikke som veldig problematisk for min forskning, men det var helt klart åpenbare forskjeller.

Jeg vil si at jeg hadde tre ulike roller ovenfor jentene på den private jenteskolen – lærer, forsker og venn. Jeg var alltid åpen med mine informanter om at jeg ikke bare var lærerstudent, men også holdt på med forskning. Jeg opplevde det lite problematisk å bytte mellom de ulike rollene og min status kom ikke i veien for å få en ekte og nær relasjon til jentene. På kveldene og

fritiden hadde jentene en annen tilnærming, og snakket mer fritt til meg enn hva de gjorde i klasserommet. Når jeg hadde intervjuer hadde jeg allerede fått en god relasjon med informantene, noe som var nyttig siden menstruasjon er et privat og sensitivt tema og kunne være vanskelig for noen å snakke om.

5.5.1 Språk, religion og utseende

Det kan være hensiktsmessig for forsker å velge klær, språk (hvordan man uttrykker seg) og prøve følge de normer som eksisterer i felt til en viss grad (Grønmo, 2016, s.158). Selv om jeg prøvde å passe inn, var det alltid noen tydelige forskjeller slik som språket, religionen og utseende som skilte meg fra majoriteten.

Jeg kunne ikke mye Swahili, foruten om helt grunnleggende hilsener og noen få ord. Foruten om dette gikk kommunikasjonen mellom meg og informanter og på engelsk. Det var en stor fordel at alle mine informanter var relativt gode i engelsk, men noen ganger kunne det være litt vanskelig å forstå. Språkforskjellen var mest tydelig i uformelle samtaler i felt, slik som på lærerrommet under lunsj var det ofte vanskelig å henge med i samtaler da lærerne ofte skiftet over til swahili når de pratet seg imellom. Også når vi var med jentene på kvelden kunne det være vanskelig å skjønne alt som ble sagt, Men foruten om noen små misforståelser og til tider litt vansker med å delta i alle samtaler så følte jeg ikke språket var en stor hindring.

På den private jenteskolen var religion også noe som skilte meg fra majoriteten. De aller fleste var ganske sterkt troende kristne. På bakgrunn av dette skapte det et lite skille i hvordan man så på ulike saker slik som ekteskap og homofili. Jeg valgte å være åpen om at jeg ikke var praktiserende kristen. Jentene hadde mange spørsmål rundt dette, men det virket aldri å være et problem. Den forskjellen som var mest åpenbar var helt klart utseende. Jeg prøvde å passe inn ved å gå med skjørt som rakk meg under knærne, og topper som dekket skuldrene. Likevel var ikke mine klær like som deres, de fleste damene der gikk med flotte kjoler hver dag. Også hudfarge var en åpenbar forskjell. jeg merket godt at når man var hvit så ble man som regel sett på som rik og velstående av de lokale.

5.6 Dataens kvalitet

For å kunne si om en forskning er god eller ikke må man se på hvordan kunnskapen blir produsert. Det vil si at som forsker må man kunne beskrive på en kritisk måte hvordan den

kunnskapen som forskningen viser er konstruert (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 220). Det er også viktig at jeg som forsker reflekterer over hvilke begrensninger jeg har i forskningen min og på hvilken måte jeg kan ha påvirket resultatene (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 222).

5.6.1 Gyldighet (validitet)

Studiens gyldighet kan deles inn i indre og ytre gyldighet. Den indre gyldigheten dreier seg om forskningen svarer på den man undersøker og i hvor stor grad ulike begrep man danner seg er gyldige, altså hvor godt vil mine begreper danne et bilde av virkeligheten (Postholm & Jacobsen, 2018, s.229). Den ytre gyldigheten kan man referer til som overførbarhet, altså hvordan det man undersøker og finner ut kan overføres til andre kontekster som ikke er undersøkt (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 238). I mitt tilfelle, der jeg gjennomførte en kvalitativ studie ville det vært vanskelig å måle disse ulike faktorene ved gyldighet som er nevnt over. Jeg vil si at min forskning svarer på det jeg undersøker, men hvordan mine begreper danner et bilde av virkeligheten er vanskelig å måle. På bakgrunn av slik min oppgave er lagt opp er det vanskelig å dele mine funn med informantene mine. Så om det jeg har funnet ut stemmer med deres virkelighet er vanskelig å si. Det jeg har gjort for å styrke gyldigheten er å diskutere mitt materiale med både medstudenter og veileder gjennom hele prosessen. Dette styrker validiteten da medstudent og veileder har gode kunnskaper på området og kommer med gode innspill på forståelse og tolkning av datamaterialet.

5.6.2 Pålitelighet (relabilitet)

Når man gjør forskning på og med mennesker vil det være lite hensiktsmessig å se på gyldigheten av studien som «test-retest» der man kan gjenta studien en annen gang og få de samme svarene. Dette vil ikke være en god måling på påliteligheten i en kvalitativ studie da både mennesker og samfunn er i stadig endring. Istedenfor vil påliteligheten heller bli vurdert opp mot hvordan undersøkelsen eller forsker kan ha påvirket resultatet (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 224). For å sikre påliteligheten er det viktig å reflektere over min påvirkning og hvordan man kan gjøre forskningsprosessen synlig for andre (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 224). Min påvirkning på studiet kunne handle om hvordan mine syn eller min rolle i felt kunne påvirke informantene eller observasjonene. Jeg prøvde å være klar over min rolle og hvordan mine syn kunne påvirket det jeg observerte, eller hvordan jeg tolket det jeg ble fortalt. Jeg skrev feltdagbok for hver dag, og i mine samtaler og observasjoner tok jeg også med mine refleksjoner og i hvilken setting observasjonen/samtalen fant sted. Jeg var også veldig klar over at noen

ganger kan informanter tilpasse det de sier og gjør til hva de tror forsker ønske å høre på bakgrunn av ulike forhold, slik som utseende, kjønn, alder og mer (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 225). Å regulere alle disse forholdene var vanskelig, og det kan derfor være bedre å være åpen om hvilken rolle man har, og hvordan dette kan hatt innvirkning på forskningen (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 225). I kapittel 5.5 fortalte jeg om min rolle i felt og hvordan den endret seg i ulike situasjoner. På bakgrunn av at jeg både er jente og aldersforskjellen til jentene ikke er så stor, fikk jeg inntrykk av at de både fort og enkelt åpnet seg for meg. Denne gode relasjonen gjorde at jeg i intervjuene fikk genuine svar som øker påliteligheten i studien.

Som nevnt er det viktig for påliteligheten a studien at den er åpen for andre. Jeg har gjennom hele arbeidet med masteroppgaven hatt et godt samarbeid med en av mine medstudenter som også var på samme skole som meg i Tanzania. Dette har vært til stor hjelp siden vi har kunnet diskutere og reflektere sammen. Jeg har også vært med på tekstseminarer med andre medstudenter og veiledere.

5.6.3 Triangulering

En måte å styrke både pålitelighet og gyldighet på er ved å bruke flere metoder for datainnsamling og flere datakilder (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 236). I mitt forskningsprosjekt hadde jeg ulike former for intervju, observasjon og feltsamtaler som metoder for datainnsamling. Jeg hadde også intervjuer og samtaler med både elever (jenter), ulike lærere og rektor. Dette styrker gyldigheten og påliteligheten siden man kan få et mer helhetlig bilde på virkeligheten der man kan se den fra flere ulike vinkler (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 237). At jeg bruker flere metoder for datainnsamling og flere ulike datakilder vil også gjøre min forskning mindre ømfintlig med tanke på skjevheter og feil enn om man skulle basert forskningen på en kilde (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 237).

5.7 Etske betraktninger

Det er alltid viktig å ta hensyn til og ivareta etiske prinsipper før og under forskningen, men kanskje ekstra viktig når man forsker på barn (Postholm & Jacobsen, 2018, s.246). Informantene var alle over 16 år og kunne gi samtykke til deltakelse selv. Et informert samtykke handler om at den som skal undersøkes deltar frivillig og at de vet hvilke fordeler og ulemper en deltakelse kan medføre (Postholm & Jacobsen, 2018, s.246). At de personene jeg skal undersøke har kompetanse til å gi et samtykke er viktig. Det vil si at de selvstendig kan vurdere ulempene og fordelene ved å delta i forskningen. Derfor er det lettere å undersøke jenter over

16 på da de har kompetansen til å vurdere deltakelsen. For at noen skal kunne vurdere og velge fritt om de vil være med på en undersøkelse er det viktig at de har all informasjonen de trenger om hensikten ved undersøkelsen, hvordan den skal benyttes, og om det er noen fordeler eller ulemper for dem (Postholm & Jacobsen, 2018, s.247). Derfor var jeg åpen om hvilken forskning det var jeg holdt på med, og de fikk alle et samtykkeskjema som vi gikk gjennom steg for steg i fellesskap. Jeg forklarte nøye slik at de skjønnte at det var helt frivillig, og at de kom til å være anonyme.

Like viktig som at informantene gav samtykke, er også kravet til privatliv, særlig siden det er et sensitivt tema jeg skal undersøke (Postholm & Jacobsen, 2018, s.249). Det er ofte slik at et tema jeg er komfortabel å prate om med andre, finner andre mennesker vanskelig eller ukomfortabelt. Det var derfor viktig at jeg reflekterte over informasjonens følsomhet med tanke på hvem jeg undersøkte (Postholm & Jacobsen, 2018, s.250). Alle som deltok i undersøkelsen var anonyme, og det skal for utenforstående ikke være mulig å identifisere enkeltpersoner i datamaterialet (Postholm & Jacobsen, 2018, s.250). Dess mindre grupper man undersøker, dess større er muligheten for at noen kan bli gjenkjent gjennom utsagn eller lignende, så å love anonymitet bør man som forsker være litt forsiktig med. Datamaterialet har blitt behandlet i forhold til prinsipper for forskningsetikk og personopplysningsloven (Postholm & Jacobsen, 2018, s.250). Anonymiteten ble sikret ved at informantene fikk pseudonymer eller såkalt aliaser som ble brukt i teksten, og personopplysninger behandles konfidensielt (Postholm & Jacobsen, 2018, s.250). For de som har kunnskap om den private jenteskolen fra før vil det være en mulighet for at de kan kjenne igjen skolen på bakgrunn av rekrutteringsprosessen, men jeg har gjort mitt ytterste for å forhindre dette ved å verken oppgi navn på skolen eller sted i landet.

5.8 Transkripsjon og analyse

Etter hvert som intervjuene var gjennomførte startet jeg raskt med transkripsjonen når intervjuet ennå var friskt i minnet. For å transkribere hørte jeg på lydopptakene og skrev ned fortløpende det som ble sagt. Sitatene er direkte slik min informanter fortalte, det er derfor flere plasser noe dårlig engelsk og formuleringer. Formuleringene har jeg ikke endret på, men heller prøvd å forklare om det er uforståelig eller vanskelig å forstå. For å kategorisere alle intervjuene brukte jeg et program som heter Nvivo. Jeg identifiserte ulike kategorier basert på spørsmålene mine og svarene jeg fikk i intervjuene, feltsamtaler og observasjoner og analyserte dataene etter de ulike kategoriene. Jeg gjorde altså en tematisk analyse av datamaterialet.

6. Analyse

Det bør først nevnes at det å strukturere analysen i ulike kategorier har vært litt utfordrende. Alle de ulike temaene henger sammen på ulikt vis, så å dele dette opp for å få til en tydelig og oversiktlig struktur har vært krevende og vrient arbeid.

Det som viser seg gjennom mine data og det jeg opplevde i mitt feltarbeid i Tanzania, er at jenter har flere barrierer når det kommer til utdanning. I mine intervjuer spurte jeg om hvilke barrierer som kan påvirke jenters utdanning. Svarene handlet mye om det samme, slik som mangel på kunnskap, fattigdom, verdier, kultur og menstruasjon. I dette kapitlet vil jeg ta for meg de sentrale resultatene angående de ulike barrierene jenter opplever, med et ekstra søkelys på hvilken barriere menstruasjon kan være. Analysen er delt inn etter barrierer knyttet til økonomi og infrastruktur, fysiske, sosiale og kulturelle barrierer, samt barrieren knyttet til kunnskapen om menstruasjon. Først vil jeg se litt på statistikk og fakta om fattigdom i Tanzania, for å kunne sette mine funn inn i en kontekst.

6.1 Økonomiske barrierer

De økonomiske barrierene jentene har når det gjelder menstruasjon er ofte store. I denne delen vil jeg først skrive litt om fattigdommen i landet, som ligger til grunn for mange av problemene jentene møter. Videre vil det handle om tilgangen på sanitære produkter, hvilke problemer de ulike produktene kan ha, og til slutt hva som gjør at flere velger å droppe ut av skolen eller skaffe seg «sugar-daddies» for å få dekt sine behov og ønsker.

6.1.2 Fattigdom i nasjonen

Gjennom min tid i Tanzania fikk jeg oppleve hvordan det var å bo i et semi-ruralt område og i et urbant område. Det var helt klart flere utfordringer i det rurale området, med tanke på transport, veier, telefondekning, elektrisitet og avfallsdeponering. Skulle man ta offentlig transport var dette en tidkrevende prosess, og ofte tok det mange timer å komme seg til en nærliggende by. Nesten alle veier utenfor hovedveien var utrolig dårlige, og besto som oftest av jord, stein og sand. Telefondekningen var ustabil, og det var bare noen plasser man fikk god nok dekning til å kunne ringe. Det som var mest uforutsigbart var helt klart elektrisiteten. Opptil flere ganger var vi uten elektrisitet hele dagen. Skolen hadde noen solcellepaneler, men det var ikke nok til å holde skolen forsynt med strøm, faktisk er jeg litt usikker på om de i det hele tatt

virket. Søppelet vårt hadde vi ingen annen plass å gjøre av enn i en haug bak om huset, noe som kommer av at de mangler renovasjonssystem.

Selv om fattigdommen synker og BNP øker er det ingen tvil om at fattigdom er utbredt i Tanzania, og at denne fattigdommen spiller også en rolle for jenters opplevelse av menstruasjon. I FG3 fortalte jentene meg om hvordan manglende tilgang på sanitære produkter i stor grad bunner i fattigdom. “Also, it’s that bad issue of poverty. If you have no money, how can you manage that cost of buying those sanitary?” (FG3). Sanitære produkter som bind var ikke billige, og mange hadde ikke råd til å bruke pengene sine på dette. Da jeg spurte om det var vanskelig for noen å få tak i gode bind så svarte FG3 at:

Yes, and some even just use a cloth because they cannot afford that pad. So, they just use some cloth. Because life is tough, some families don’t have the economic. And sometimes it is just because of lack of parental care. Some parents do not care about their children, especially the girls.

Å bruke et stykke tøy var alle enige om at det ville fungere dårlig, men mange hadde ikke andre valg på grunn av økonomien. Jentene i fokusgruppene var alle enige i at økonomi og fattigdom var en stor utfordring med tanke på å håndtere menstruasjonen. Dette handlet ikke bare om tilgang på sanitære produkter, men grunnet også mye i hvilken kunnskap man har fått og får om menstruasjon.

6.1.3 Tilgang på sanitære produkter

Når jeg snakker om sanitære produkter snakker jeg i hovedsak om ulike typer bind, da andre produkter slik som tamponger og menskopp både er kostbart og vanskelig å oppdrive i Tanzania. Dette ble derfor ikke brukt av jentene, og slik jeg forsto det var det utelukkende ulike variasjoner av bind som jentene på den statlige skolen brukte. De ulike typene bind var i hovedsak gjenbrukbare bind som man måtte vaske og bruke igjen, eller engangsbind som man kaster, og i deres tilfelle, brente eller skylte ned i toalettene etter bruk. På den private jenteskolen hadde de en litt spesiell rekrutteringsprosess av jentene, som nevnt før i kapittel 2.3, derfor var skolen ansvarlig for alle behov, også for de sanitære produktene.

In our school, because of the nature of our recruitment. That is because we bring students here against the will of the parents. From that minute we bring a girl here it follows that. It is now our obligation to make sure we provide them with everything, yeah. Including sanitary products. (Rektor)

Denne skolen har alltid sørget for at jentene har fått sanitære produkter, men for en liten stund siden byttet skolen fra å gi elevene engangsbind til å gi dem gjenbrukbare bind som jentene må vaske mellom hvert bruk. Jentene og rektor fortalte meg at det var ulike reaksjoner på dette denne endringen. Rektor forteller at for skolens økonomi har det vært positivt; «To us It was an economic relief. That we don't have to buy every month, yeah? Once you give somebody, well we can say as administrators we are free. For maybe a whole year or more» (rektor). For mange av jentene var reaksjonene og opplevelsene av de gjenbrukbare bindene ikke alltid like positive, og det skapte noen problemer. Disse problemene handlet ofte om at jentene blandet bindene og det var vanskelig å få de ordentlig rene, dette utdyper jeg mer i neste kapittel. Som sagt, fikk alle jentene på denne skolen i hvert fall en type bind å bruke under menstruasjon, men på mange andre skoler i Tanzania, herunder den statlige skolen, var ikke jentene like godt supplert med bind.

Our government at the school they ordered us to give them only one pad for emergencies, but we are having a lot of students here, so it is not enough now, so we help about only maybe 6 or 10 students. Imagine we are having 900 students, like 400 girls in the school and only 10 girls are being helped. They are able or capable to stay in school during menstruation period but rest of them they are having such kind of bad pad during the menstrual period, so they stay at home. (Statlig skole)

Det var ikke bare på den statlige skolen at mangel på sanitære produkter var stor. John fortalte at han hadde vært på ulike skoler og etterspørselen etter bind var alltid stor, ofte mye større enn etterspørsel etter mat.

I did research myself; I went straight to schools and yeah, I found out that is a really big need. Yes, that type of help is really needed. Yeah, because they ask teachers if they can help. I took boxes with me of those things. Yeah, and when I reached there, I felt a teacher who received those things she was crying in tears. And then I wanted to know why? Because I didn't only go with the girls' items, but I also took some maize with me

and some beans with me. Then I wanted to know why she cried. It's not because I brought and beans and maize. She told me that it is for girls' items because some of the girls there were requesting. (John)

Da John fortalte at lærerne på relativt fattige skoler ble mer henrykt og begeistret for bind til jentene enn de ble for mat, var det for meg et tydelig bevis på at mangelen på bind er både er til stede og stor. Den store etterspørselen etter bind er noe lærerne fikk oppleve daglig, og den store kostnaden på sanitære produkt forverret også problemet.

Sometimes when I talk with teachers, I found like even the students are asking them to help during this time there and teachers they go to their pocket to help and but if it's for many children then we see like they can't afford to help all of them. (John)

Slik som John og Gregory fremstilte det var dette noe som flere lærere opplevde som en stor påkjenning for jentene, og noe som gjorde det vanskeligere for dem på skolen. Dette fortalte også Gregory om. Han hadde opplevd at jentene på barneskolen han jobbet på hadde en mangel på bind, og at dette gjorde det vanskeligere for dem på skolen. Det var ikke bare mangelen på bind som gjorde det vanskelig for jentene på skolen, men også de ulike typene bind, som for eksempel de gjenbrukbare bindene som kom med ulike utfordringer for jentene. Rektor hadde også bekymringer når det kom til jentenes tilgang på sanitære produkter.

Well, we cannot say we have the money, but we must help the girls at any cost because, uh If I say I don't have money. The money I have is for buying books. I would rather forsake two or three books and provide what is needed immediately. So, we don't have such that this money is meant for taking care of the girls during their menstrual periods. (Rektor)

Selv om jentene på den private internatskolen var forsynte med gjenbrukbare bind, viste det seg at rektor ofte måtte ta penger fra andre steder for å få endene til å møtes. Da var det ofte læremateriell og bøker det gikk utover. Gjennom mitt feltarbeid observerte jeg at bøkene ofte var gamle og i veldig dårlig stand, det var også flere som manglet bøker i mange ulike fag.

6.1.4 Problemer og utfordringer med sanitære produkter

Både rektor og jentene fortalte meg om ulike problemer med bindene. Det som ofte gikk igjen er problem med vasking, urinveisinfeksjon, sopp og dårlige lukter av bindene.

«But then there are cases again, which is a challenge to me as an administrator, because when we buy such washables. What we've noticed is that Maybe they are all the same color. And when they wash, they dry them in the same place. So again, there is a possibility for mixing them and in mixing them there is also a possibility acquiring diseases which maybe one had. And especially diseases like the UTI (Urinary tract infection) and urinary transmitted diseases. Because sometimes, even if you wash, you might not be perfect in getting rid of bacteria or fungus. So, we are experiencing that problem already. And because the girls know about it some do not want to use the washables because of fear of mixing them. And I know about that because I have provided quite a few girls with disposables after buying the washables. Yeah, but then, because OK now I say that now that is a personal issue because after supplying them with washables the school cannot buy anymore disposables, so I must do that personally.
(rektor)

Spesielt å vaske bindene, og at de ble blandet, var utfordrende for jentene. En av jentene I fokusgruppe 3 fortalte meg dette; “How I'm going to handle that situation if I am washing mine and at the same time there always someone washing theirs and we mix. It's not healthy. It's better we use the disposal” (FG3). Dette var en av de største faktorene til at mange av jentene heller foretrakk å bruke engangsbindene. “So, someone takes from other people, and they use a certain type of pad. They get the infection, may be itching, you see, so some prefers using these disposable” (FG3). Jentene fortalte meg at det var vanskelig å vite hvilke bind som var deres, og det var lett å ta feil. Siden det også var vanskelig å få bindene skikkelig rene var det flere som mente det ikke var hygienisk. Jentene snakket også om at de fikk sopp og det var dårlig lukt av de gjenbrukbare bindene, dette kom nok av at de ofte måtte gå med disse bindene i mange timer før de kunne skifte.

For me, most of the time I prefer to use the disposable pads because it is better to change rather than washing. Like some people are staying for like 8 hours with that washing

pad. And then they go to dorm. And then when you're wearing for a long time it can bring some smells and fungus and itching (FG3).

På den private jenteskolen var det lagt opp slik at når jentene hadde skole, altså fra halv åtte helt til halv fire, var sovesalene stengt. Dette gjorde at jentene ikke kunne gå til sovesalene og skifte bind der. Når de da måtte bruke de gjenbrukbare bindene, var dette ekstra utfordrende. «It is very hard, it is difficult. And if you use them for a long time maybe you did not change and when you came to change, they produce bad smell» (FG2). De kunne altså ikke skifte bindet på 8 timer, og om de i så tilfelle gjorde dette, måtte de oppbevare det brukte bindet i sekken eller i lommen. Dette var en stor faktor med tanke på at jentene sa at de heller foretrakk engangsbindene.

“Using those cloth pads we always used in an area that they are free of using [...] We use these disposal pads while we are at school and those cloth pad maybe during weekend if you don't feel like using those disposals. Maybe at home that you're almost free all the time you can use that washing pads” (FG3).

Alle jentene var enige om at det var enklere å bruke de gjenbrukbare bindene hjemme, og i helgene når sovesalene var åpne hele tiden. Likevel var det flere som uttrykte en misnøye med de gjenbrukbare bindene fordi de ikke likte å vaske eller ta på sitt eget blod. “I preferer the disposal ones because, to me I think when I wash the one I can use again I feel like I don't like it. I don't like to wash and see the blood in the bucket” (FG1). At jentene ikke likte å se sitt eget blod i bøtten kan være så enkelt som at de syns det er ubehagelig, men i flere tilfeller kan dette også knyttes til overtro, dette vil jeg snakke mer om i kapittel 6.4.1.

6.1.5 Statens rolle – håndtering av menstruasjon

Selv om det i hovedsak var opp til hver enkelt elev å skaffe bind, med unntak for de som gikk på internatskole, var det enstemmig blant informantene mine at dette er noe staten burde støtte og hjelpe til med mye mer enn de gjør nå. Hver måned deler staten ut en liten sum til de statlige skolene som de da kan bruke på det de måtte trenge, men det viste seg at denne summen ofte ikke var stor nok til å dekke alle kostnadene knyttet til menstruasjon.

Yeah, every month the government support schools for the competition grant in that competition grant is distributed by percentage. So, the amount allocated for health cut are all things related to health medicine, maybe emergencies sanitary pads and other stuffs in health. So, depending on that percent of the money, given that is not enough depending on the emergency and the lifestyle of people around here. Children are coming around the school, so they are day scholars. and it may just happen at school. And depending on the number of sanitary pads we can buy monthly; this contribution is not enough. Yeah, not enough. (Statlig skole)

Lærerne på den statlige skolen fortalte at den summen de får som er ment for helse, var alt for liten, de fikk ikke engang nok midler til å kunne utstyre alle jentene med bind. De snakker om at pengene ikke strekker til, særlig med tanke på livsstilen til mennesker rundt og på denne skolen, som i stor grad består av fattige. Mange av elevene på denne skolen er også fattige, og disse trenger mer hjelp til å kunne få dekt behovene knyttet til menstruasjon. Også John og Gregory var veldig enige i at staten burde bidra mer til jenters helse og menstruasjon, men de ser at det begynner å skje en endring i parlamentet, og at dette temaet er noe de har begynt å tenke mer på.

The government is also trying, they are talking in the Parliament about what they are going to do with the schools with all these needs of the girls, they all of them. They are coming with their ideas, but I think to impact that straight away is not yet, but they are always in decision. Second, there it is in their minds it is disturbing them. One day maybe they will come with an idea of consuming that. Yeah, but it is really this. It is just around them because there are also a lot of women now in the Parliament. So, they are bringing what they know [...] they are seeing it now, but this is something the government must support straight away, not by blab, talking, talking, the government need to support directly on that thing. (John)

Selv om John sa at de begynte å se en endring, men at denne endringen tok alt for lang tid. Også rektor snakket om hvordan han mente staten burde bidra med bind til jenter i skolen. “We think the government should supply sanitary products because even in the government schools, not all parents are understanding. So, we think the government should provide” (Rektor). På den private jenteskolen var jentene forsørget med bind, med dette va en stor kostnad, som ofte gikk utover andre ting, slik som bøker og skolemateriell. Jentene fikk i hovedsak også bare gjenbrukbare bind, som virket å være en del utfordringer med. For fattige

jenter som ikke går på privatskoler eller internatskoler, virket det å være større utfordringer knyttet til tilgang på bind, og flere informanter fortalte meg og jenter som fikk «sugar daddies» for å få dekket sine behov.

6.1.6 Drop-out og «sugar daddies»

Drop-out og «sugar daddies» er tett knyttet opp mot både fattigdom og kultur. «Sugar daddies» er ikke et ord informantene brukte selv, men et ord jeg har valgt å bruke for å sette et ord på det jentene beskriver som menn, som kjøper jenter ulike goder til jentene og deretter utnytter dem.

Gjennom samtaler kom det frem at mange jenter ikke kom tilbake til skolen etter nedstenging i pandemien. Da hadde de blitt giftet bort, og mange var også gravide. Selv om dette året var spesielt er det fortsatt mange som ikke kommer tilbake til skolen etter form 4. For det første er ikke «secondary education» obligatorisk i landet slik som 1. til 7. klasse (Primary education) er, og mange begynner ikke på secondary i det hele tatt. Det er heller ikke alle som har karakterene til å komme seg videre til det høyere nivået, og noen mister kanskje sponsorer, og kan derfor ikke fortsette. De jentene som ikke kommer tilbake til skolen på grunn av ekteskap og graviditet, tilhører ofte kulturer som praktiserer tidlig og arrangerte ekteskap, for eksempel konservative Maasai. Det er flere som omtaler disse kulturene som konservative, for eksempel slik som rektor nevnte i kapittel 6.3.3.

Ifølge informantene var det også et stort problem at jentene ofte måtte ty til «sugar daddies» for å kunne få dekket sine grunnleggende behov, slik som bind eller truser under menstruasjon.

“I remember I think most of the girls in the interior, Yeah, the ones who are very poor so their parents are not able to provide them with those pads, so we may ask for money from someone, especially boys. So, boys will take the advantage of that, and we'll get them pregnant then they will stay, so they won't get education” (FG3).

I fokusgruppe tre knyttet de fattigdom opp mot liten/ingen tilgang på bind, som igjen førte til at jenter måtte søke støtte fra andre plasser. Dette mente de var en slags «ond spiral» som førte til graviditet og ingen eller lite utdanning. Det samme «fenomenet» blir bekreftet av fokusgruppe to:

“In addition to that it can be difficult, maybe because the girl does not have the pads to use and might find some boys that can supply. The boy wants love relation with the girl so he buys her pads and providing needs (...) in the end of the day the girl will end up pregnant, and the main reason was menstruation, because she was provided pads. The parents have not supplied her with the basic needs, due to that it led to girl to get pregnant and will not continue school” (FG2).

Slik det ble forklart av jentene i fokusgruppe to så er det mye likt med det som ble sagt i fokusgruppe tre. De mente at grunnen til at jenter måtte søke hjelp hos gutter er at de ikke hadde tilgang på de produktene de trenger og ønsker, og at foreldrene sviktet i å gi dem det de trenger. Dette var også et tema som kom frem i feltsamtaler, og ut ifra min forståelse virker «sugar-daddies» å være en veldig vanlig måte for jentene å skaffe seg nødvendige ting.

6.2 Infrastruktur og fysiske barrierer

De fysiske barrierene jenter opplevde rundt menstruasjon handlet om hvordan infrastrukturen på skolene var, hvor mye privatliv de hadde og ønsket seg, hvor de bodde og til slutt hvordan infrastruktur og fysiske barrierer spillte inn på fraværet på skolen.

6.2.1 Om skolene – infrastruktur

De sanitære fasilitetene på skolene og hvilken tilgang jenter har på sanitære produkter, spiller en stor rolle for jenter utdanning. Dette er noe som kommer tydelig frem gjennom mine observasjoner, feltsamtaler og intervjuer.

Det var ganske stor uenighet blant informantene rundt deres opplevelser og meninger om de sanitære fasilitetene. På jenteskolen var den ene fokusgruppen betraktelig mer misfornøyd enn de to andre gruppene. På den statlige Secondary (Ungdoms og videregående) skolen viste også lærerne en misnøye rundt de sanitære fasilitetene på skolen. Gjennom min tid i Tanzania, og spesielt på den private jenteskolen, observerte jeg, og jeg ble fortalt, hvordan jentene håndterte vasking av klær og bind, hvordan fellestolettene og sovesalene så ut, og hvordan søppelsystemet på skolen fungerte.

På den private jenteskolen der jeg gjorde det meste av mitt feltarbeid var standardene på toalettene kanskje bedre enn på mange andre skoler, men ifølge jentene var de likevel ikke helt

slik de skulle ønske at de var. Bildene under viser hvordan det så ut på fellestoalettene. Det fungerte ikke å spyle ned, derav bøtte med vann ved siden av. Det luktet dårlig der inne, dette kom nok av at toalettene ikke fungerte ordentlig. Jeg snakket med noen jenter om de likte å bruke fellestoalettene, da svarte de et klart nei. De fortalte at toalettene var skitne og luktet dårlig, det var heller ikke noe privatliv der inne på grunn av manglende og dårlige dører på flere av båsene. Dette var noe flere av jenter fortalte meg, og det virket å være enighet om at toalettene på sovesalene var bedre, for der var det i det minste litt renere, men ikke så mye mer privatliv.

Bilde 5: Fellestoalletter (Privat)

Bilde 6: Fellestoalletter (Privat)

Som man kan se på bildene over, mangler det også dører på flere av toalettbåsene. Det var bare en av båsene som hadde dør. Jeg sjekket ikke om det var vann tilgjengelig i vaskene inne på toalettet, men slik jeg forsto det på jentene, var det i alle fall noen vasker som hadde vann.

Bilde 7: Vasker på fellestoalett (Privat)

Gjennom ulike feltsamtaler fikk jeg inntrykk av at elevene bare fikk bruke fellestoalettene under skoletiden, og da var sovesalene stengt. Dette var det uten tvil flere som var misfornøyde med, da dette særlig skapte problemer under menstruasjon. De kunne ikke skifte de gjenbrukbare bindene i skoletiden, fordi da var det ingen plass å oppbevare dem før sovesalene åpnet igjen etter åtte timer. Ingen av informantene ville oppbevare de brukte bindene i sekken halve skoledagen, så da ble løsningen å bruke engangsbind, eller gå med de gjenbrukbare bindene i åtte timer.

I Tanzania er det mangel på et offentlig system for renovasjon, og det er opp til hver enkelt husstand eller institusjon å håndtere sitt avfall. På den private jenteskolen ble søppelet ble samlet i hauger over en periode, før det ble brent, slik som man kan se på *bilde 5*. Det var ikke noe som het kildesortering, her ble både matavfall og plastikk brent. Infrastrukturen i landet var heller ikke god nok til å få på plass et godt renovasjonssystem.

Bilde 8: Sjøppelhaug (Cecilie Grevstad)

Bilde 9: Ovn/incinerator (Cecilie Grevstad)

Når det kommer til hvor de kaster bindene har skolen det de kaller for en «incinerator», en salgs ovn for å brenne avfall, som man ser på *foto 6*. Denne ligger på utsiden av skolen og en gang i uken frakter de bøttene der de har kastet bind for så å brenne dem. Jentene fortalte at istedenfor å kaste bindene i bøttene, for så å brenne dem, er det mange som kaster bindene i do. Dette skaper problemer da det ofte fører til at toalettene blir blokkerte.

Also, some students, in the toilets in the dormitories we are supposed to flush them but while they are in menstruation, they do not put the pads where they are supposed to put them. Some throw inside the toilet and after a short period of time the toilet will be blocked. So, I do not prefer these toilets where you flush. It is better the toilet that is a hole. When you throw it won't block it. (FG2)

Toalettene på sovesalene var av den typen der man skulle skylle ned, altså vannklosett, men som jentene forteller fungerer det ofte dårlig når flere putter bindene i toalettet, og ikke i bøttene som er ment for å kaste bind i. «For me the toilets we have is quite difficult for us to use. For some students have been educated but not yet civilized» (FG2). Med dette refererte de til at det var mange jenter som kom fra plasser der de ikke hadde vannklosett, og at det derfor kunne

være vanskelig for de å skjønne hvordan et vannklosett fungerer, og at det blir tett ved at bind puttes i toalettet.

Vasking av klær var også noe som viste seg å være en tidkrevende prosess. Når jentene skulle vaske klær og bind (gjenbrukbare) på skolen ble dette gjort ute i skolegården i bøtter, med kun kaldt vann og såpe. Det var snorer på baksiden av boligblokkene som man kunne tørke klær på, men det ble også tørket klær i vinduer og i busker. Det var vanskelig å gjøre bindene helt rene for hånd, og med ingen eller lite varmt vann var dette ekstra utfordrende. Dette var også noe rektor tok opp i intervjuet, der han sa at: «Because sometimes, even if you wash, you might not be perfect in getting rid of bacteria or fungus, so we are experiencing that problem already» (Rektor). Dette så også jentene på som et problem, og var en av grunnene til at flere ikke var fornøyde med de gjenbrukbare bindene. Dette utdyper jeg mer i kapittel 6.3.1 Problemer og utfordringer med sanitære produkter.

Jentene hadde ikke bare ansvar for å vaske klær, men de hadde også ansvar for å vaske alle toalettene og sovesalene. Disse forpliktelsene med å vaske var noe flere av jentene så på som en utfordring, særlig fordi det ikke alltid blir vasket ordentlig, og jentene sier de allerede har lite fritid med tanke på alt skolearbeidet. “Even in dormitories, there is water, but some do not care. Some do not like to do the cleaning in the dormitories, so they do it very rapidly and it is not very clean” (FG2). I fokusgruppe to mener de også at toalettene ikke er særlig trygge eller gode, på bakgrunn av at det ikke ble vasket skikkelig. «All in all, the toilets are not safe or good. Even though there are students who are doing the cleaning they are not punctual. They know they are supposed to do cleaning, but they do not do it the way it is supposed to be done» (FG2). Hva de legger i trygge og gode kan nok variere litt, men at det er rent er i hvert fall en stor faktor. Noen av jentene mente også at skolen burde ansette noen til å gjøre vaskingen, da ville det blitt både renere og tryggere omgivelser.

På den statlige skolen var situasjonen med toalettene litt annerledes enn ved den private skolen. Her så jeg ikke toalettene selv, men på bakgrunn av det jeg fikk fortalt så var nok ikke standarden helt ønskelig.

Not very good, just average and we are saying average because our school have toilets. Not pit latrines, we have the flush ones. We used to flush, but the infrastructures are not good enough to allow even when they remove this their sanitary pads too, so they will

put in toilet and flush them because sometimes they cannot go over there. They can block the way, so most of girls are too far away to remove and keep so that they can throw out of school compound. Yeah, even if although we have an incinerator, the place where they can burn. Yeah, but it is not working properly. It's not working (Statlig skole).

Også her fortalte de om litt av de samme problemene som på den private skolen. Det handlet om at det ikke fungerte å skylle ned på grunn av dårlig infrastruktur, og at elever kastet bind i toalettene. De fortalte meg også at det kunne være vanskelig for jentene å skifte bind på skolen, det var langt til den plassen de kunne kaste bindene, og jentene var redde for at noen skulle se de. Mange av jentene bodde også langt fra skolen, så det var ikke så lett å skulle oppbevare bindene i sekken for så å kaste de når man kommer hjem. På denne skolen hadde de heller ikke vann inne på toalettene “No, yeah they don't have clean water inside toilets” (Statlig skole). Også i intervjuet med John fortalte han om at det ikke alle skoler hadde rent vann inne på toalettene. “Every school it trying to have water, it should be inside. Unless to some places, some schools, some areas. The work is very difficult. Yeah, but they're trying as much as they can” (John). Da det ikke var vann inne på toalettene, ble det også vanskeligere for jentene å håndtere menstruasjonen på skolen, dette var alle lærerne på den statlige skolen enige i. Toaletter som ikke hadde vann tilgjengelig, fungerte dårlig og hadde lite privatliv i form av manglende dører var noe som gikk igjen. Disse forholdene påvirket privatlivet til elevene på skolen, og under menstruasjon var det nok en ekstra påkjenning.

6.2.2 Privatliv

Hvor mye privatliv jentene trengte kom nok veldig an på hvordan man har vokst opp og hva man er vant til. I mine intervjuer var det et klart undertall av de som mente at de hadde nok privatliv og var komfortable vs. de som ikke var fullt så fornøyde. De fleste mente at det ikke fantes noe særlig privatliv, og at dette var noe de virkelig ønsket seg. I FG3 var det flere jenter som mente at privatliv ikke var noe problem, men likevel var de enige om at det var noe de ikke hadde særlig mye av.

I won't say that privacy is hard, but we don't have it. It's comfortable to me. Yeah, I can do it. Yeah, whoever sees me, I can do it. I do it. I clean myself and I change it. It's still a little more privacy at home, but here at school, at school it's not private (FG3).

Jeg fikk inntrykk av at det var mange som delte på et bad, slik at det var vanskeligere å få privatliv. På sovesalene var det rundt 8-10 rom, hvor det bodde mellom to og fire jenter på hvert rom. Det vil si at det var rundt 20-30 jenter som delte på et bad. På den statlige skolen fortalte de om hvilke standarder som gjaldt for hvor mange som kan dele ett toalett.

The standards for toilets are 20 girls in one and for boys, 25. But in in this area now if we are talking of menstruation, I think you need more so that it can give privacy and comfortability. Because some girls are still very young, may let the elder girl feel ashamed to her, to change openly to the young ones who are yet to reach their menstrual period. (Statlig skole)

Med så mange jenter som delte bad ble det fort klart at det ikke var så mye privatliv å få. I FG3 var jentene betydelig mer misfornøyde med privatlivet på skolen enn jentene i FG2. De mente at privatliv var noe de ikke hadde, og gjerne ønsket seg mer av.

No, we don't have privacy because the place where we are changing are inside the toilet where people are going to the toilet, taking baths, do writing. Everybody sees you. And there are no doors, so we really want doors. (FG2)

Mye av grunnen til at jentene mente de ikke hadde privatliv lå nok i infrastrukturen på skolen. En av jentene i FG2 beskriver det som en plass med lite rom for privatliv. "It is like an open place. It is right next to a toilet with only like a half wall between. So, if I am on the toilet I can see if someone is changing pads" (FG2). De har ikke dører og utformingen på toalettene gjør det vanskelig å kunne skifte bind eller vaske seg uten forstyrrelser. "We need privacy because everybody looks at you and it can be hard to wash properly. You do it very fast because you know people can see you" (FG2). Det er ikke unaturlig at jenter mellom 12-20 år ikke ønsket å bli sett på når de skiftet bind eller vasket seg, dette sier også jentene i FG2. Der var alle enige i at badene burde være utformet på en slik måte at man ikke kan bli sett.

I think it must be in a shape that if a person is entering there, they cannot see what she is doing. And the place must have water and soap. So, when a person is done changing her pads, she can wash her hands with water and soap. We want to have privacy. (FG2)

Jentene i fokusgruppe to var helt klart mest misfornøyd med privatlivet de fikk på skolen, dette viser seg også igjen i hva de tenker om toalettene på skolen og om de ulike sanitære produktene. Selv om jentene på den private skolen hadde en del problemer med infrastruktur og privatliv, var de veldig klare på at de som hadde de største utfordringene, var jentene som bodde «in the interior».

6.2.3 «In the interior»

I alle mine intervjuer og i flere samtaler ble det snakket om «the interior». I denne sammenhengen er interior en plass i rurale områder, der man gjerne lever mer primitivt. Dette begrepet ble ofte brukt i til å forklare hvor noen kommer fra, da gjerne Maasaier eller andre grupper som levde på en primitiv måte, også det mange forklarer som litt gammeldags. Å leve i eller å komme fra «the interior» er ikke nødvendigvis synonymt med fattigdom og lite utdannede personer, men som mine informanter legger det frem så er det et stort flertall av fattige og lite utdannede i disse rurale områdene.

For de som kommer fra og/eller lever i «the interior» virker det å være flere utfordringer. Disse utfordringene handler i stor grad om fattigdom og kunnskap knyttet til jenters utdanning og menstruasjon, dette vil jeg snakke mer om i kapittel 6.3.1. Den lange avstanden til skolen var nok en av de største barrierene «in the interior» og alle mine informanter var enig i at jenter som bodde «in the interior» definitivt hadde flere utfordringer knyttet til utdanning og menstruasjon, spesielt med tanke på lange avstander til skoler. Å ha lang avstand til skolen var typisk forklart i sammenheng med å bo i «the interior» eller «in the village», som forklart her:

“I can say that maybe in the village the girls are facing so many problems that make the education hard. For instance, they are walking a long way from home to school and the economic level of the family, maybe sometimes they lack some basic needs” (FG2).

Den lange avstanden til skolen kan være et problem for elevene, spesielt en utfordring for jentene under menstruasjon. På den statlige skolen uttrykte lærerne at dette virkelig var et problem for jenters utdanning, og de opplevde at mange jenter ble hjemme under hele menstruasjonen, det ville si at de var borte en uke hver måned.

“A girl walking 7 to 8 kilometers, too and from school, and she is at menstrual period is a bit discouraging. So that's why most of them choose to stay at home during menstrual period” (Statlig dag-skole).

De fortalte meg at grunnen til at de valgte å bli hjemme ikke bare handlet om at det var lang avstand til skolen, men også tilgangen på gode sanitære produkter var dårlig. Deres løsning var at skolene kunne bli mer som internatskoler, I hvert fall under menstruasjonen slik at man ikke måtte gå mange kilometer for å komme seg til skolen.

“The day schools, those schools have different facilities and have students that are traveling different distances. It could be better if the government can introduce hostels, and buildings so that girls can stay near or around schools so that they have the access to education regardless the challenge they may face during menstrual periods” (Statlig dag-skole).

Informantene var klare på at «in the interior» var det mange jenter som slet med å få dekket de grunnleggende behovene, slik som gode bind. “And also, maybe the ones in the village where they cannot even get access on these sanitary products. Deep in the interior. Now they can be the most challenging” (John). I fokusgruppe tre snakker de også om problemer i the interior knyttet til tilgangen på sanitære produkter. Jeg spurte om menstruasjon kan være en barriere for jenters utdanning, da svarte en av jentene at;

Yes, having no sanitary pads using pieces of cloth using these, maybe I think it's animal down from this, using those grasses. I mean, as a girl, how are you going to be comfortable in class, it's that hard. So at least for the issue of interior. (FG3)

Mange snakket om å bruke et stykke tøy som bind, men noen må også bruke det som blir omtalt som «grasses», det vil si for eksempel høy til dyrene. Som mine data viser er det helt klart at det er mange problemer knyttet til jenters utdanning i «the interior». I hovedsak viste det seg at dårlig tilgang på sanitære produkter sammen med lange distanser til skolen er noe av det som gjør utdanning vanskeligere for jenter in the interior. Også synet på jenters utdanning kunne være en utfordring, dette vil jeg komme tilbake til i kapittel 6.3. «in the interior» er fravær fra skolen på grunn av menstruasjon et problem, da blant annet avstandene til skolen og dårlige bind gjør det utfordrende å møte opp.

6.2.4 Fravær

På den private internatskolen for jenter var ikke fravær det største problemet knyttet til menstruasjon. Jentene bodde på skolen, noe som gjorde det mye lettere for dem å komme seg til undervisning, selv med de plager menstruasjon kan medføre.

“No, that is not usual If you find yourself to be having that pain, that excessive pain. You'll have maybe only one hour for at least the rest, but since we are at school, yeah, we used to do much, much exercise and we are provided with these pills. So, you can just have your painkiller, wear your pad and then you go in class. Then you're going to class very comfortable, so there's no one who's always out of sessions just because of menstruation period. We are aware of it” (FG3)

Jeg spurte også rektor på den private jenteskolen om fravær på grunn av menstruasjon var noe de måtte ta hensyn til, da svarte han at: "they very rarely miss school, because those who would miss classes in other schools would be those girls who do not have anybody to attend to them during such cases. Yeah, in our school, no” (Rektor). Med «such cases» mente rektor de situasjonene der jenter hadde menstruasjon. Rektor hevdet at det som oftest var de som ikke hadde noen til å ta vare på dem under menstruasjon, som ofte var borte fra skolen den tiden. I fokusgruppe tre ble påstanden til rektor underbygget, da de fortalte at det var i de situasjoner der jentene ikke hadde tilgang på sanitære produkter, og ikke hadde noen til å ta vare på dem i en slik tid at fravær fra skolen virkelig ble et problem.

But it's not that easy, so you can't find yourself. Sometimes it's three days. You're at home waiting for this menstruation period to be over. It's so many days you're at home. Yes, especially in those interior areas. Because someone, some people are not getting their sanitary pads, so they drop out from school and stay at home. (FG3)

Informantene fremstilte det som at tilgangen på sanitære produkter hadde stor påvirkning på om jentene fikk mye fravær på skolen og måtte bli hjemme til menstruasjonen var over. Dette var også noe lærerne på den statlige skolen snakker om. “When they reach their period, most of them they use piece of clothes and that made them to stay at home until they finish because as you know using piece of clothes can smells bad and they feel shame, and it's not very secure”

(Statlig skole). De forteller at mange av jentene ikke har tilgang på gode sanitære produkter, som igjen fører til stort fravær under menstruasjon.

Det er ikke bare tilgang på gode sanitære produkter som utgjør et problem, det ble også påpekt i flere intervjuer hvordan smerter under menstruasjon også var en faktor for jenters fravær i skolen. I fokusgruppe fortalte de at dette også var noe som kunne skje dem, "Some girls they do miss, they get many pains until they faint. So, some will miss classes until they are feeling better and wake up again" (FG1). Ettersom den private jenteskolen er en internatskole så var ikke fravær et like stort problem der som ved den statlige dag-skolen, der de fortalte at; "In such period of menstruation some of them they get abdominal pain which made them to stay at home until that period and so that affected their education system" (Statlig skole). På denne skolen var fravær et større problem, knyttet opp mot flere årsaker slik som lange avstander til skolen, lite/ingen tilgang på sanitære produkter og smerter under menstruasjon.

Da jeg snakket med informantene om de trodde fravær på grunn av menstruasjon var noe som påvirket utdanningen til jentene, uttrykte nesten alle at menstruasjon kunne påvirke jenters utdanning på en negativ måte.

Yes, it's affected too much because they maybe they stay at home for almost one week. And within one week me as English teacher I am having 6 period at their classes, so she misses all periods within that week. 6 periods per week, imagine? (Statlig skole).

Som lærerne på den statlige dag-skolen så så mistet elevene mange timer med undervisning hver dag de var borte, noe de alle var enige i at hadde en dårlig innvirkning på jentenes skolegang, og som gjorde det vanskeligere for dem å fullføre utdanningen. I FG1 forteller de at det kunne være vanskelig å holde følge med undervisningen om man var mye borte.

FG1: when she is away, we are already far in teaching. She has a lot to catch up with. So, she will write notes instead of reading

Interviewer: can it be hard to keep up?

FG1: Yes!

Elevene brukte mange timer hver dag etter skoletid for å gå gjennom notater og forberede seg til neste dag. Jentene fortalte at det å være borte, eller føle seg dårlig under undervisningen ofte var en stor påkjenning, fordi det da var så mye å ta igjen, og det var lett å havne bakpå.

When missing studies, also the things witch the teacher is teaching other people is different from what you can learn for other students notes. If you are away and you come back and ask the students, they will not explain as the teacher explains it to you. You will be confused; you will not gain as much as the rest of the students. The one who missed the lesson might not understand correctly. The teaching from students and the teaching from teachers are two different things. (FG1)

Slik som jentene i FG1 hevdet kunne det være vanskelig å holde følge med undervisningen om man var mye borte. Da jeg hadde undervisning skjedde det flere ganger at jentene sovnet og sa at de var syke eller hadde vondt i magen. Dette kunne selvfølgelig være vanlig sykdom, men opptil flere ganger tror jeg jentene hadde menstruasjon og var dårlige/slitne av dette. De gangene jentene ikke kunne fortelle hvorfor de var syke, var nok ofte de gangene menstruasjon hadde skylden. Det å ikke kunne/ville fortelle grunnen til at man er dårlig, kan tenkes å komme av ulike sosiale og kulturelle normer i samfunnet.

6.3 Sosiale og kulturelle barrierer

De sosiale og kulturelle barrierene jeg oppdaget under mitt opphold i Tanzania, handlet om hvilket syn ulike mennesker hadde på utdanningen til jenter, patriarkalske strukturer som kunne gjøre det vanskeligere for jenters utdanning, normer og regler man var vokst opp med som handler om menstruasjon og hvordan man snakket om menstruasjon.

6.3.1 Synet på jenters utdanning

I dette delkapittelet vil jeg snakke litt om hvilke syn mennesker i dette samfunnet har rundt jenters fremtid og utdanning. Jeg gjorde som tidligere nevnt, i kapittel 5, alle mine intervjuer med jenter på en skole som hadde en relativt bra standard, der det var lagt til rette for at jentene kunne fullføre secondary utdanning, og skaffe seg en høyere utdanning. Jentene fikk god oppfølging, og det viste igjen i dataene at jentene både var opptatte av, og opplyste rundt, de ulike temaene vi diskuterte.

Veldig mange av jentene kom fra områder og grupper som ikke har en kultur for å utdanne jenter, eller for utdanning generelt. Synet på verdien av utdanning nevnes opptil flere ganger som en barrierer for jenters utdanning. av både elever og lærere. Informantene fortalte at det var en utfordring at mennesker ikke så verdien av utdanningen.

For me I think it's not that easy for non-educated people to understand what the meaning of education and or the positive effects of education, it's reality that yes, we can find that these at least educated people, they still they understand more the positive effect of it. But still these people who are interior place, they still don't know what education, the education means. (FG3)

Det var stor enighet blant informantene om at dette er et problem og en barriere for jenters utdanning. Det ble snakket om at folk har en uvitenhet, de har ikke nok kunnskap slik at de positive sidene ved utdanning «drukner» i uvitenheten. «So still, we have that challenge of any ignorance, that ignorance before the positive effects of education, why should we educate girls?» (FG3). Som det kom frem av intervjuene i fokusgruppe tre var det mange som ikke alltid så på utdanning som noe som er nyttig eller verdifullt for den settingen de lever i. Dette er noe som også vises igjen i støtte jentene får fra foreldre til å utdanne seg.

Also, another thing that can make education harder for girls is parents' support. If parents support their girls to study, it will be very easy for the girl to achieve her goals. But if parents are not supporting or not cooperating with the girl it will be difficult for the girls to achieve her goals. Because there is no understanding and no cooperation between the girl and her parents, so it will be difficult. (FG2)

Også i fokusgruppe to blir det snakket om hvordan foreldres støtte kan gjøre det hardere for jenter å utdanne seg og nå målene sine. På den private jenteskolen har de som sin agenda å støtte de jentene som ikke har støttende foreldre.

Uhm, actually that is the mission of this school. In the sense that it is a school which is meant to help Girls who Normally would not have secondary school education because of cultural barriers. The nature of this call, the mission of this call is to assist Girls whose parents do not want them to go to secondary school. (Rektor)

En stor del av jentene på denne skolen er der uten foreldrenes støtte og, dette er noe som kunne gjøre utdanningen vanskeligere. Likevel var dette gjort for å sikre at jentene ikke blir hentet tilbake og giftet bort i ung alder, noe som dessverre er en vanlig praksis enda.

In our school, because of the nature of our recruitment. That is because we bring students here against the will of the parents. From that minute we bring a girl here it follows that it is now our obligation to make sure we provide them with everything. It's harder for Maasai girls to get education in the sense of that they encounter resistance from parents. However, we have few understanding parents who allow their daughters to go to school. (Rektor)

Som nevnt er det et stort flertall av jentene på denne skolen som kommer fra Maasai-kulturen og andre lignende grupper som kan ha lite forståelse eller nytte av å utdanne jenter. Selv om det er det noen forståelsesfulle foreldre, gjelder dette langt i fra alle. Som jeg snakket om i kapittel 2.2, som handlet om Maasai og 3.3, som handlet om verdien av utdanning, ser man at den pastoralistiske livsstilen ofte ikke går hånd i hånd med utdanning, slik den er lagt opp i det moderne samfunn. At jenters utdanning ikke blir sett på som verdifull eller nødvendig, kan komme av de patriarkalske strukturene i landet der det er mannen som bestemmer, at kvinnen er underordnet mannen, og hvordan kulturen og normene er i de ulike gruppene i samfunnet.

6.3.2 Det patriarkalske samfunn

Flere av mine informanter tok opp problemet om forventningen til at jenter skal gifte seg, og deretter få barn. Rektor fortalte at «The main barrier they would face is being forced to husbands». Jentene opplevde at mange i deres samfunn hadde et syn på utdanning som noe som ikke var viktig, at det var noe som ikke gav noen verdi og at de ikke skjønner hvorfor spesielt jenter skulle utdanne seg. En av jentene sa at; “They believe that girls aren’t capable in in doing work like science subjects, so they said that girls are only for taking care of their family. So, it’s like that” (FG1). De som hadde disse synspunktene og verdiene, så ikke på utdanning som et mål i livet, men heller at målet i livet for jenter var at de giftet seg og fikk barn, også senere at de var en flink kone og god mor. Det som kommer frem av intervjudataene viser tegn på et patriarkalsk samfunn, slik som jentene i FG3 hevder; “You find somebody having a lot of money. Still, he used to discriminate girls not going to school. They used their girls. You must

be married. You must stay at home. You have no right to study” (FG3). Jenters tilgang på utdanning handlet altså ikke bare om penger, men også om hvordan jenters utdanning blir verdsatt og sett på i samfunnet. Også rektor forteller hvordan mange jenter får lov å gå på barneskole, men etter dette vil de bli giftet bort; “In our country, primary education is mandatory. But secondary education is not. So, they would allow girls to go to Primary school until Class seven. After class seven they would give them out to husbands, yeah” (FG3).

Forventningene til at jentene skal gifte seg og få barn er et stort hinder for jenters utdanning. I alle fokusgruppene snakket de om at man kan bli tvunget til ekteskap, og at jenters utdanning ikke blir sett på som spesielt viktig. Dette er en struktur de er vokst opp med og det kan tenkes at det kan være vanskelig, selv for jentene å endre tankegang. Nettopp det å vokse opp med ulike kulturelle normer og regler som ikke er til jentenes beste, er en utfordring den private jenteskolen prøver å jobbe mot, de ønsket at jentene skulle få ett nytt syn på ting og tilby utdanning til jenters som ellers ikke ville fått dette.

6.3.3 «To change that outlook»

Yeah, with the majority of girls being Maasai, because that is the groups or the tribes we recruit from, but we recruit the girls from livestock keepers, hunters and gatherers. Those are the tribes we consider with very, very conservative culture. Yeah, and those are the ones in our school. So, the mission of our school is to change those attitudes, to change that culture, to change that outlook. So apart from giving formal education. Our main role also is to change the way they would look at things. (Rektor)

I intervjuet med rektor tok han opp et tema som i stor grad handler om kultur og hvilke verdier det var i samfunnet, og hvordan dette spilte inn på jenters utdanning. Som rektor sa kommer de fleste av jentene på denne skolen fra en veldig konservativ kultur, som oftest Maasai. De snakket om som har en veldig konservativ kultur er de som er «livestock keepers». De bor langt utenfor byen, og ofte er de tradisjonelt nomadiske. De blir ofte sett på som «backwards» tradisjonelle, noe som innebærer at de ikke er særlig interesserte i å moderniseres og har gjerne få ønsker om å bli en del av det moderne samfunnet. Et flertall av jentene på denne skolen vokser opp med det rektor kaller for en veldig konservativ kultur, og i denne konservative kulturen er det ulike syn på og praksiser rundt utdanning. «For some girls getting education is more difficult because of customs and traditions” (FG2). Som nevnt i kapittel 3.3 har tradisjoner

og normer mye å si for hvordan man ser på utdanning og hvilken verdi denne formelle utdanningen har for ulike grupper og individer. I intervjuet påpekte rektor flere ganger at den kulturen mange av jentene har vokst opp med hadde mye å si for hvordan jentene ser på ting, for eksempel ulike praksiser og normer knyttet til menstruasjon. På skolen prøver de å få jentene til å skjønne at alt nødvendigvis ikke er slik som de har lært hjemme.

«The problem is that do they accept whatever we tell them that is now another issue. We don't know how each of them has been brainwashed, in terms of the tribal taboos and whatever. If she has been trained like that from childhood, it will take us a very long time to get rid of that. It will take time» (Rektor).

Rektor gikk så langt som å si at jentene kan ha blitt «hjernevasket» av kulturen, og at det derfor kan ta lang tid for dem å endre jentenes tankegang. Dette kan handle om alt i fra hvordan de har blitt lært opp til å håndtere menstruasjon til hvilket syn de har på kvinner og menns roller i samfunnet. Den private jenteskolen som rektor jobber på rekrutterer i hovedsak bare jenter som kommer fra de konservative kulturene, som ellers ikke ville fått en mulighet til å utdanne seg på høyere nivå.

“This is a school which is meant to help Girls who normally would not have secondary school education because of cultural barriers. The nature of this call, the mission of this call is to assist Girls whose parents do not want them to go to secondary school. Because in our country, primary education is mandatory. But secondary education is not. So, they would allow girls to go to Primary school until Class seven. After class seven they would give them out to husbands, yeah” (Rektor).

Videre sa rektor at den private jenteskolen har som mål å sikre at jentene ikke bare får en god utdanning og ikke blir giftet bort i ung alder, men at de samtidig har som mål å endre kulturen og tankegangen til jentene til en viss grad; «So the mission of our school is to change those attitudes, to change that culture, to change that outlook» (Rektor). Det er en stor rolle å ta på seg å skulle endre tankegangen til noen, og på sensitive temaer slik som menstruasjon kan det nok være ekstra utfordrende. Menstruasjon er et tema med mye tabu generelt i Tanzania, og selv om jentene virker å være veldig åpne om temaet når de prater med meg, viser det seg fort at det kanskje ikke er så mye åpenhet på alle plan.

6.3.4 “You can only tell your close friends”

Da jeg snakket med mine informanter om hvorvidt menstruasjon er et tabubelagt tema i Tanzania, var det ulike meninger om hvor tabu dette temaet egentlig er. Mange av jentene mente at det ikke var tabu tema å snakke om imellom dem, men at om det var noen andre enn sine nærmeste venner kunne det ikke diskuteres. I fokusgruppe to fortalte de at «You can only tell your close friend. If someone else ask you that is not your friend, are you sick? You just tell them, yes, I am sick, but you do not tell them that you are in menstruation period» (FG2). Dette viser at jentene kanskje ikke er så sikre på å prate om menstruasjon og at det fortsatt ligger tabu i grunn.

På spørsmålene jeg stilte om menstruasjon og tabu, var det veldig mange ulike meninger, og ofte også litt motstridende synspunkter fra informantene. Flere av informantene fortalte at man må være åpen og tørre å snakke om menstruasjon for at dette ikke lenger skulle være et tabu tema å snakke om. Likevel var det større uenighet om hvor åpent samfunnet faktisk er for å snakke om menstruasjon, og eventuelle problemer dette medfører. I fokusgruppe to snakket de innledningsvis om hvor enkelt og normalt det er å snakke om menstruasjon, slik at man kan lære mer.

No, it is not hard because we learn about our own body, it is good to discuss with your friends or your elders so you can learn and know more about menstruation. Like, how you are supposed to be clean while you are on menstruation and what you must do. So, talking about it is normal so you can know more about your own health. (FG2)

En av jentene I FG1 fortalte også at hun mente det var enkelt å prate med folk om menstruasjon, men at det ikke alltid var like lett for alle. «For me, it is easy to talk to someone because I am comfortable. But some people are not comfortable because they do get like angry, they got bad temper when they are in the menstruation period. We are all different» (FG1).

Gjennom samtalene fikk jeg inntrykk av at flere av jentene mente det var greit og enkelt å snakke om menstruasjon, men når jeg spurte litt mer om hvem de kunne prate med, og om de kunne fortelle alle om de var «syke» på grunn av menstruasjon var svarene litt annerledes.

For some it is difficult, depending on person or confident. Depending on how you can communicate. I can agree that I can communicate with these girls about menstruation, but I cannot communicate with everyone the effect that is facing me during that period. (FG2)

Dette gir et bilde av at jentene kanskje ikke har et så naturlig og åpent forhold til menstruasjon som de kanskje først gir uttrykk for. Det er bra at de kan snakke med vennene sine om problemene de har under menstruasjon, men ellers gav informantene uttrykk for at temaet om menstruasjon fortsatt er tabubelagt i det åpne rom.

Yeah, it's a taboo. Some tribes like Maasai it is very difficult because on how they are raised from they were young. So, they cannot speak about it. Everything they experience they cannot tell their parents because they feel like it is not their customs, or it is disrespect to their parents. So, they end up remaining quiet and with questions. (FG2)

Ifølge informantene har Maasai og andre lignende grupper i samfunnet ofte utfordringer knyttet til både utdanning og menstruasjon. Jentene forteller meg at det ikke er innen deres tradisjoner og normer å snakke om menstruasjon. Flere forteller også at det å snakke med foreldre om menstruasjon kunne være vanskelig. "With some parents you can discuss, but with other parents you cannot discuss because maybe they are taken here from them to get education, and it is going against their customs". Det vises igjen i alle intervjuene at det fortsatt er tabu, og ikke etter deres normer, for foreldre å snakke med sine barn om menstruasjon. "For an African girl to tell her father about that is very secret" (John). Selv om John gav uttrykk for at han selv kunne snakke om menstruasjon med sine døtre, gjorde han det veldig klart at det fortsatt er en tabu å snakke om menstruasjon, spesielt med sin far. Også på den statlige skolen fortalte de om at foreldre ikke tør å fortelle åpent om menstruasjon til sine døtre. Rektor forteller om konsekvensene man kan få om man ikke klarer å bryte de tabuene som finnes rundt menstruasjon i samfunnet, spesielt at foreldre ikke tør å snakke med sine barn om menstruasjon.

Well, the problem is that we might have a population of women in the future, who also will not train their daughters. And at the end of the day, the whole population is illiterate regarding those issues. Yeah, because that is the very first thing we do. When we recruit them, when they come to this school. We train them and even during the training we encourage them to speak out. Yeah, to talk about their problems freely. If they cannot

talk to a man like me, yeah, they would talk to the ladies. The Matron, the nurse, the teacher, the female teachers yeah. So, in this school we feel nobody has any serious problem because of a taboo now. (Rektor)

Det rektor fortalte stemmer med det jentene sa til meg på noen områder. De fikk en god opplæring i å ikke være redde for å si sin mening eller snakke om sine problem. De sier de kan snakke med venner, lærere eller matron (ansvarlig for jentenes helse og velvære på internatskolen, en slags «skole-mor») om de lurer på noe, eller har problemer med tanke på menstruasjon. Likevel sa rektor at de føler at ingen har noen seriøse problemer på denne skolen på grunn av tabu, det var kanskje ikke et veldig stort problem, men flere av jentene sa at de bare kunne fortelle sine nærmeste venner om de hadde menstruasjon, og om eventuelle plager knyttet til dette. Bindene ble også godt skjult for de andre når de skulle vaskes og tørkes, de passet godt på at ingen så dem. På den statlige skolen fortalte den ene læreren om hvor tabu det også var å gå i butikken å kjøpe sanitære produkter, slik som bind.

In Africa and Tanzania particularly, it is very shy for girls to go to the shop and ask for sanitary pads that is, that is one of the signs that her reproductive health education has not been fully utilized. So, if you find a girl entering the shop and find that are men there, either she will not ask for them or she start buying extra things waiting for people to leave the shop. That is one of the things we must start teaching our young ones. If you go to the shop speak loud and clear. That is one of the signs that we have not, it is not given enough education and support to girls to feel that Sanitary pads is as necessary as toothbrush, as soap, as other tissues. So, we need to start ourselves so that our young girls can learn from us. (Statlig skole)

På den statlige skolen knyttet en av lærerne en sammenheng mellom at undervisningen om reproduktiv helse ikke har blitt fullt utnyttet eller oppnådd, med at jenter ikke tør/er flau for å gå i butikken å kjøpe bind. Denne beskrivelsen av hvor flaut det er for jentene å dra i butikken for å kjøpe sanitære produkter kan også relateres til håndteringen av bind på skolene. Selv om jentene sa at de vasket bindene på skoleplassen, og deretter hang de opp på tørkesnorer, så jeg aldri noe til dette i løpet av alle de ukene jeg var i felt. Jeg så mye klesvask, men binde og truser var ikke å finne på tørkesnoren, eller andre plasser de tørket klær. Det jentene hadde lært om menstruasjon hjemme, var ikke alltid det som var det beste for dem, slik som at menstruasjon

fortsatt skal være hemmelig til en viss grad, ved at bindene ikke skal henge synlig og at det er begrenset hva man kan si og hvem man kan snakke med.

6.4 Kunnskapens barrierer

Barrierer rundt kunnskap handlet om at jenter ikke fikk den nødvendige kunnskapen og undervisningen de trengte om menstruasjon. I mange tilfeller handlet det om dårlig informasjon fra både skole og hjemmet. I dette kapittelet kommer jeg til å se på hva pensum fra skolen i Tanzania inneholder, og hvordan NGO ene spiller en rolle for jentene når det kommer til menstruasjon.

6.4.1 Kunnskap og U-kunnskap

I denne sammenhengen bruker jeg begrepet U-kunnskap om den kunnskapen jentene har om menstruasjon, som nødvendigvis ikke er den kunnskapen som er den beste for deres helse og gjerne gjør menstruasjonen mer krevende.

Now in government schools, government primary schools. This is not taught yes, so you can find very little population of girls has access to girl health education. So, if the government can introduce this program into the syllabus or if some lessons can be told through television through radio, seminars, workshops, so that those who cannot be given education at school may get it in other non-formal education. (Statlig skole)

På den statlige skolen var de veldig tydelige på at de mente at unge jenter hadde for liten tilgang på god og riktig informasjon om menstruasjon. Denne dårlige tilgangen på informasjon om menstruasjon mente rektor var et stort problem, og at det ofte var det overtro som var rådende i hvordan jentene håndterte sin menstruasjon.

But that is I would say an educational challenge because there are a lot of superstitions of course, and that is why even the disposables, that is why a lot of them throw them because they believe that if they hoard such material and wash and use it again, they believe they will never stop bleeding because they are hoarding the blood. Even that this is what I would call an educational challenge. They need to be educated. (rektor)

Slik som rektor sa, finnes det mye overtro blant jentene. Informantene mine i samtlige fokusgrupper bekreftet det rektor fortalte om overtro, og de forklarte hvordan dette påvirket deres bruk av bind.

Some do not like to use the disposal ones because they believe some superstition that if they throw away the ones that are used the witch will come and take their blood and do something, so they believe in superstition. (FG1)

Dette handlet i stor grad om kultur og overtro i samfunnet. Man har en vitenskapelig kunnskap å støtte seg på, slik som jentene kan få gjennom pensum i skolen, eller gjennom andre organ, men om overtroen er det de lærer om først kan det kanskje være vanskelig å omstille seg til å stole på kunnskapen. Det er ikke sikkert at menstruasjonsproblemer kan løses ved kun med gode bind, det kan også ta mye tid og ressurser å endre en slik forståelse som mange av jentene forteller om. Flere forteller også at informasjonen fra foreldre kan være begrenset.

Some percentage they don't get the information. Yeah, because sometimes actually I do Teach, yeah. I'm teaching girls. I teach them openly about their own things and I can see that some of them they don't understand most of the things so, so I understand that maybe sometimes, maybe because some of their parents are so busy, maybe whatever and the other thing. Also, you ask about the effect. I also found out in fact; one girl was really suffering a lot when it comes to that time in having huge pains. Yeah, so she thinks the only way to save this situation maybe was to get pregnant" (Gregory).

Som man kan se i uttalelsen til Gregory er det mange jenter som ikke en gang skjønner hva menstruasjon er eller hvordan de skal håndtere det. Det er helt tydelig en «u-kunnskap» når jenter tror at eneste måten å bli kvitt menstruasjonssmerter på er ved å bli gravid. Den kunnskapen jenten fikk om menstruasjon som de ikke fikk gjennom skolen, er som reglen den de får hjemme. Denne informasjonen viser seg å være veldig varierende, både i kvalitet og kvantitet.

6.4.2 Lærdom fra Hjemmet

Også når det kommer til hvilken informasjon og kunnskap jentene fikk fra foreldre hjemme om menstruasjon er det store variasjoner. I mange tilfeller var det hjemme jentene fikk den første informasjonen om menstruasjon.

My first time when I got the menstruation period was in my form one year. I remember that my parents, my mother, told me everything about menstruation. when I must take a clean, I must do this and this. She told me about sanitary pads, where Can I get and where I put when it's used. So that was my parents, our first teachers [...] So, if you find that you have those parents educated, those very talking, try to educate their own girls. So, the first time we get menstruation we get an education at home, but the second thing at schools (FG3)

Hun mente at foreldrene, eller rettere sagt moren var den første «læreren» hun hadde om menstruasjon. Mange av jentene fortalte lignende historier om at de fikk den første informasjonen hjemme, men ofte var informasjonen de fikk noe begrenset, og flere fikk ingen informasjon fra sine foreldre om menstruasjon i det hele tatt. En av de unge lærerne på den statlige skolen fortalte at hun aldri fikk noe informasjon fra sine foreldre.

My parents didn't tell me about anything about Menstruation or help me with menstrual issues, but once I reach that standard 6 in primary school, they taught us, our teachers taught us but not in an open way like that. But once I reached the form three is when I came to realize and understand about that. The health of the girl during menstrual period, but it was too late for me. Most of parents feel shy to talk about menstruation and these things openly to their girls or their children, especially female girls so. When it happened, it happened in very rare cases. Too few parents who can be solid to tell the truth to them. (Statlig skole)

Ifølge lærerne på den statlige skolen var et av hovedproblemene at foreldre ikke turte å være ærlige med barna/jentene sine om menstruasjon. Dette ble fortalt om i FG2, og her var det flere som ikke hadde fått noe informasjon fra foreldre før det var «for sent». “Mom never told me anything, and I didn't have a friend who have told me this and this, so I did not know anything. Yes, some parents are afraid to tell their children” (FG2). På grunn av dette skjedde det ofte at

jentene ikke visste noe om menstruasjon før de hadde fått det selv, eller inntil de lærte om dette på skolen. På skolen lærte jentene ikke om menstruasjon før i form 3 (når de er rundt 16 år). Noen lærte litt i form 2 også, men da måtte de ha valgt faget «nutrition».

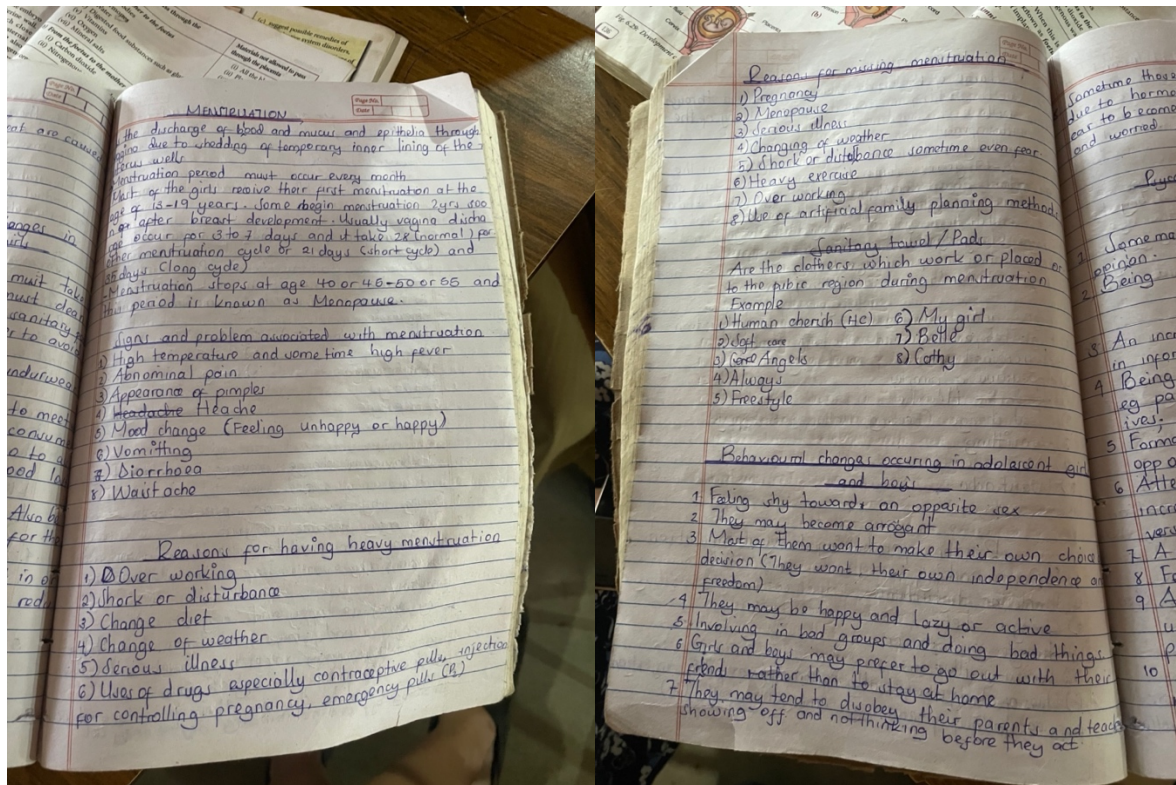
Yes, some girls get their menstruation period so early, even in primary schools. Because even for me, I didn't know about menstruation up to form two. My first day when I got my menstruation, I did not know anything. I went to my mom and told her like, hey mom, I think there is a difference with me I have seen some things that I don't understand. (FG2)

At foreldre viste seg å være reserverte rundt dette temaet, og ikke kunne fortelle sine barn om menstruasjon på en ærlig måte, i kombinasjon med slik pensum er lagt opp i skolen, var det mange jenter som ikke fikk den informasjonen som ville vært til deres beste.

6.4.3 Skolens pensum om menstruasjon

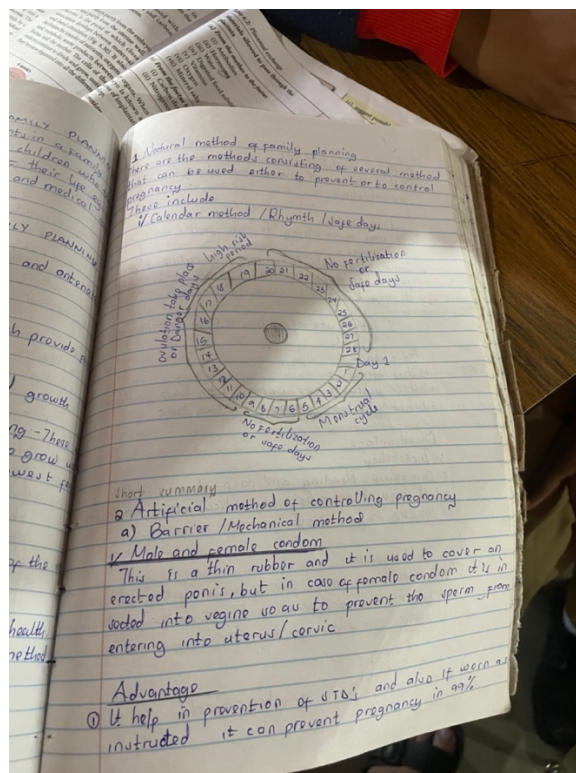
Alle mine informanter var enige i at det å ikke få undervisning om menstruasjon før i form 3, var altfor sent. I form 3, hadde så og si alle jentene allerede fått menstruasjon. “Too few parents who can be solid to tell the truth to them. And in school, as I said, it is taught only in form 3 in reproduction topic, so it is not enough. The Information are limited” (Statlig skole).

En dag jeg gikk til byen fikk jeg følge av en «nutrition» lærer, altså en slags helse lærer. Hun fortalte at de som valgte helse som et fag i form 2, hadde litt om menstruasjon i pensum, men ikke mye. Hun var helt åpenbart misfornøyd med hvordan pensum i dag var lagt opp. Hun mente, i likhet med alle mine informanter at jentene måtte få både bedre og tidligere undervisning på temaet fra skolen. Jentene i FG2 fortalte meg også om dette; “Form three in biology, there is where we are being taught about menstruation cycle, and those who are taking nutrition in form two are learning it as a topic” (FG2). På bilde 7, 8 og 9 ser man notater fra en elev sin notatbok, hun forklarte at dette var det de lærte i «nutrition» om menstruasjon.

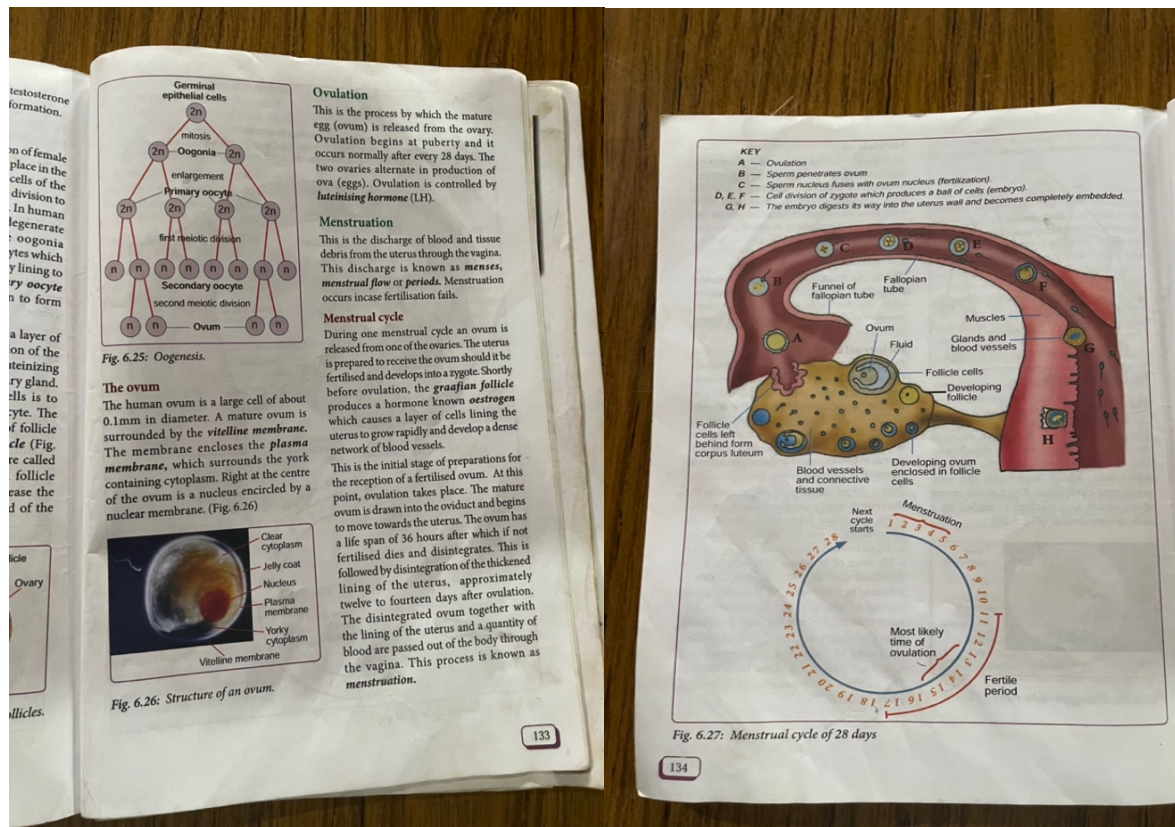
Bilde 10: Notatbok: form 2 nutrition (Privat) **Bilde 11:** Notatbok: form 2 nutrition (privat)

På bilde 7 og 8 ser man at jentene fått veldig generell informasjon om hva menstruasjon er, og det er heller ikke all informasjon som er riktig. Der står blant annet at jenter får menssen mellom 13-19 års alder, men det er mange jenter som får menstruasjon før fylte 13 år. Også under informasjonen de har fått om ulike grunner for «heavy», eller mye menstruasjon er det flere punkter som ikke stemmer, som for eksempel et skifte i været eller forandring av dietten.

Bilde 12: Elev sin notatbok fra form 2 nutrition (privat)

Pensumet/undervisningen gikk fort over til å handle om hvordan man kunne beskytte seg mot graviditet og hvordan man kan vite hva som er «safe days», altså hvilke dager man er trygg har minst sjanse for å bli gravid. At pensum ikke omhandler menstruasjon spesielt, men raskt dreier seg til temaene graviditet og fødsel, var noe jeg også så i biologiboken i form 3. Her lærer de om menstruasjon under temaet reproduksjon, og det er bare et lite avsnitt og en side med illustrasjoner som er informasjonen de får om menstruasjon i form 3. Dette kan man se på bilde 10 og 11 som er bilder fra biologiboken i form 3.

Bilde 13: biologibok form 3 (Privat)

Bilde 14: biologibok form 3 (Privat)

På den statlige skolen fortalte lærerne meg at;

As the syllabus instruct, students must know what is best to share, how it happened, what maybe signs and symptoms. And what are they supposed to do during that period? So that is instructing even it is in the syllabus, so as unfortunately it is taught only in form three” (Statlig skole).

Da de snakket om hva som er best å dele, siktet de nok til hva jentene kan si til andre personer om menstruasjon. Det som lærerne fortalte meg, samsvarte ikke helt med det som sto i biologiboken. Jeg fant ingen informasjon om hva jentene burde gjøre under menstruasjon, eller hva som er best å dele. Nå kan det være at det er opp til biologilærerne å fortelle, men slik jeg opplevde lærerpraksisen i Tanzania pleier lærerne å følge boken ganske nøye, og går ikke så mye utenfor hva som står der. Det virker som at informasjonen elevene får gjennom pensum er noe begrenset, desto viktigere blir det for jentene å få informasjon andre steder. Det var flere av informantene som fortalte meg at det er gjennom NGOs (ikke statlige organisasjoner) at jentene får den beste informasjonen om menstruasjon.

6.4.4 Ngo-enes rolle

Empowered Girls og KISA er to ulike NGOer som var på denne jenteskolen. En NGO er en ikke-statlig organisasjon, men de samarbeider ofte med ulike statlige organ. Dette er organisasjoner som kommer utenfra skolen, og skal hjelpe jenter å bli selvstendige og selvsikre damer. Neste alle jentene deltok på dette etter skoletid en dag i uken.

Here at school, we have different clubs such as KISA and Empowered. In those clubs, when you join the club, it will reach a time the leader of the club gives a suggestion that everyone must write different topics on what they want to be discussed. So, if you write that you want to know more about girls' health, maybe the next time the leader of the club will come with a doctor, and the doctor will give information about the topic. So, the doctor can speak about menstruation. So, the school is supporting us, so we can know much about our body. (FG2)

I alle fokusgruppene, og i flere feltsamtaler snakket elevene veldig godt om disse klubbene. Jentene gav uttrykk for at det var i disse klubbene, spesielt i Empowered Girls at de fikk mest informasjon om menstruasjon. "We get some information in biology, but we can get more in the clubs we have and learn more if we want to" (FG2). Også Rektor snakket varmt om disse klubbene; "We have what we call empowered girls. We also have KISA programs. All those have such a topic to talk to them about". Så slik som mine informanter fremstilte det var disse klubbene veldig nyttige for å videreutvikle jenters kunnskap om menstruasjon. Når jeg spurte om hvor jentene har lært om menstruasjon, ble alltid klubbene nevnt som en god informasjonskilde. Empowered Girls gav informasjon til jentene om menstruasjon og flere andre tema, men noen ganger fikk jentene også bind fra denne organisasjonen "What's a bit good is like first since they provided us with those clubs that they also try to provide us with those pads" (FG3). At ulike NGOs slik som Empowered Girls gav jenter bind var en stor fordel. Da jeg intervjuet lærerne på den statlige skolen var det et stort ønske at flere NGOs skulle bidra, dette var spesielt et stort ønske og behov på de statlige skolene, da disse elevene ofte kom fra fattige familier.

I just want to suggest that if there is any chance for those NGO's here to join those government schools in Tanzania. I think it is the right time to work with those government schools so that they can support those girls, especially who are those who

are coming from those poor families so that to support their life at the school. We have an NGO who visited the school every Wednesday. Each class they reach 40 girls. Let us take an example from f2. We have 160 girls, only 40 girls is reached. (Statlig skole)

For mange jenter var NGOs den eneste muligheten de hadde til å skaffe seg bind, og for å få mer informasjon om menstruasjon enn det som ble gitt på skolen og i hjemmet. Ifølge informantene er informasjonen herfra mye mer utdypende enn informasjonen som blir gitt hjemme og på skolen. I klubbene prøver de å fjerne fordommer og tabu knyttet til menstruasjon.

7. Drøfting

I dette kapitlet kommer jeg til å diskutere mine funn i analysen, opp mot teori og tidligere forskning. Jeg kommer til å ta for meg en barriere (kategori) fra analysen om gangen, dette er for å holdet det oversiktlig og ryddig.

7.1 Økonomiske barrierer

Når det kommer til hvordan jenters menstruasjon påvirker utdanningen, er de økonomiske barrierene ofte store og mange. På bakgrunn av fattigdom er ofte tilgangen på moderne sanitære produkter veldig varierende, og ofte dårlig. Mine funn viser at tilgangen jentene har på bind er ofte liten, og etterspørselen er stor. Spesielt i rurale områder, og det som bli omtalt som «in the interior», er tilgangen enda lavere. I studien gjort av Chinyama et al. (2019) fra Zambia er det gjort like funn som ved min studie. Denne forskningen viser at dårlige bind var en stor faktor til store problemer og usikkerhet for jentenes deltakelse i skolen. Usikkerheten handlet ofte om dårlig lukt, at bindene hadde dårlig absorberingsevne, og redsel for å blø gjennom på klær. Dette stemmer bra med mine funn, og selv på den private jenteskolen der de hadde tilgang på bind, var det knyttet problemer til bind og sanitære fasiliteter. Disse problemene handlet om at jentene ofte kunne få sykdommer som soppinfeksjon og urinveisinfeksjon, som følge av miksing av bindene som vaskes, vanskeligheter med å vaske ordentlig, og det faktum at toalettene på sovesalene var stengte under skoletiden.

På den statlige skolen var tilgangen på sanitære produkter, slik som bind, et større problem i det informantene refererte til som «the interior». I studien gjort av HakiElimu fra 2019 viser de tendenser til at jenter har en vanskeligere oppgave med å håndtere menstruasjonen i rurale områder, og på statlige eide skoler (Sambaiga, 2019, s.40). For Maasaiene som ofte bodde i det som informantene omtaler som «in the interior», var tilgang på bind en stor utfordring, og ofte var det tøystykker som ble brukt som bind. I fokusgruppene var et stort flertall av jentene Maasaier, de fortalte om hvordan håndtering av menstruasjon i rurale områder kunne være utfordrende. Som vist i kapittel 2.3.1 om Maasaiene sin økonomi, ser man en tendens til at Maasaiene ofte er fattige, og sliter med å få nok inntekt til å dekke alle de grunnleggende behovene (Hodgson, 2011, s. 185-191). Dette gjelder ikke bare Maasaier, men også mange andre fattige, spesielt i rurale områder.

Informantene mine snakket om bind som et grunnleggende behov. På bakgrunn av Maslows behovspyramide vil jeg argumentere for at tilgang på tilstrekkelige sanitære fasiliteter, og gode sanitære produkter er et grunnleggende behov. Rent vann og gode sanitærforhold er også et bærekraftsmål, og delmål 6.2 lyder slik; «Innen 2030 sørge for tilgang til tilstrekkelige og likeverdige sanitær-, hygiene- og toalettforhold for alle, med særlig vekt på behovene til jenter og kvinner og personer i utsatte situasjoner» (FN, 2022a). Dette forsterker utsagnene om at tilstrekkelige sanitære fasiliteter og bind, er grunnleggende behov. Som nevnt i kapittel 4.1 handler grunnleggende behov (i følge Maslows pyramide behovspyramide) om fysiologiske behov, og behov for trygghet (McLeod, 2007, s.4). Ofte er det slik at man må oppfylle det ene behovet, før man kan oppfylle det neste i hierarkiet, slik kan det være for jenter og menstruasjon også. Får de ikke oppfylt det grunnleggende behovet om sanitære produkter og fasiliteter kan de gjøre det vanskeligere for deres utdanning.

Over halvparten av informantene fortalte meg om venner som opplevde at i situasjoner der jenter ikke får oppfylt de grunnleggende behovene sine, får de ofte «sugar daddies» for å få dekket behovene sine. Informantene mente at dette nesten alltid førte til graviditet, og at jentene måtte droppe ut av utdanningen/skolen. I mange tilfeller var nok dette den eneste muligheten for jentene å skaffe seg bind, men det kan også tenkes at dette er noe de velger å gjøre, ikke fordi de må, men fordi de ser at dette kan være en god mulighet til å skaffe seg det de vil ha, altså at jentene har «agency». Empowerment handler om makt og muligheten til å ta valg, under dette har man agency som handler om hva som ligger til grunn for de ulike valgene man tar (Kabeer, 1999, s. 438). Man kan ikke si hvorfor hver enkelt tar de valgene de gjør, men man må huske på at jentene har agency, og mange har nok tenkt godt over de valgene de gjør, slik som å få goder fra «sugar daddies». Likevel kan man kanskje argumentere med at om jentene hadde hatt bedre råd, og levd under bedre omstendigheter, ville dette ikke vært et problem de måtte forholde seg til, og de hadde kanskje valgt annerledes. På ene siden er det et valg, men på den andre siden er det muligheter for at de gjør dette, fordi de ikke ser noen andre eller bedre utveier.

Alle informantene var samstemte i at staten burde bidra mer til jentens håndtering av menstruasjon på skolen. De mente at informasjonen måtte bli bedre, og at staten burde bidra med bind til alle jenter, da spesielt til fattige. Ifølge de informantene på den statlige skolen sa, kan jenter på statlig eide skoler få et bind i nødstilfelle om de er heldige, ellers er de avhengige av NGOs eller å skaffe dette selv. Selv om staten ikke bidrar direkte til sanitære produkter til

jenter, jobber de med å utbedre de sanitære fasilitetene i landet og på skolene, men her har de fortsatt en lang vei å gå. På rurale skoler virket det å være spesielt utfordrende med menstruasjon, mye på grunn av tilgang på bind og standarden på de sanitære fasilitetene. Figur 14 i kapittel 2.1.1 viser hvordan tilgang på lys, vann og sanitære anlegg er i mye større grad utbedret i urbane områder enn i rurale (World Bank, 2019, s. 11). Infrastrukturen og andre fysiske barrierer har mye å si for jenters opplevelse og håndtering av menstruasjon, dette skal jeg diskutere videre i neste kapittel.

7.2 Infrastruktur og fysiske barrierer

Infrastrukturen i Tanzania har blitt bedre de siste årene, men likevel er det store mangler og utfordringer. Som nevnt i kapittel 6.1.2 er Tanzania generelt et fattig land og det er mange som mangler grunnleggende sanitære fasiliteter (FN, 2020b).

Det jeg både fikk fortalt av informanter og observerte var at standarden på de sanitære fasilitetene (toaletter, dører, vanntilgang) på skolene i stor grad ikke var tilstrekkelige for at jentene skulle ha en trygg og god opplevelse og håndtering av menstruasjon. Med ikke tilstrekkelig mener jeg at toalettene var skitne, ofte var de tette, luktet ille og på de fleste båsene var det ikke dører som førte til lite privatliv. Mine observasjoner sammenligner jeg med FNs standard på sanitære fasiliteter som forklart i kapittel 3.1, og at det er en menneskerett å ha en lett tilgang på sanitære fasiliteter som sikrer privatliv, verdighet og sikkerhet (WHO & UNICEF, 2020, s. 8). I stor grad opplevde jentene at de ikke fikk privatliv, mye på grunn av utforming og standard på toalettene, slik som manglende dører. Hva som er privatliv defineres nok ulikt fra person til person, men de fleste informantene var enige i at privatliv på toalettet handlet om å ha en plass å skifte bind og vaske seg der ikke andre kunne se deg, dette var noe flere av jentene mente de ikke hadde per dags dato. Hvorfor privatliv er viktig, spesielt under menstruasjon, vil jeg si handler om grunnleggende behov. Det handler om sikkerhet og trygghet som går innenfor kategorien grunnleggende behov i Maslows behovspyramide (McLeod, 2007, s. 1). Gode sanitære fasiliteter handler også vel så mye om verdighet. I kapittel 4.1 forklarte jeg hvordan verdighet henger sammen med menneskerettigheter, og jeg mener at det er viktig for jentenes håndtering og opplevelse av menstruasjon på skolen at de opplever trygghet, sikkerhet og verdighet. Om dette ikke er oppfylt kan det bli vanskelig for jentene å delta eller følge med i undervisningen.

Informantene fortalte også at toalettene var ofte tette eller ikke fungerende og på den statlige skolen var det ingen muligheter for rent vann inne på toalettene. I 2018 var det 43 millioner mennesker i Tanzania som manglet forbedret sanitære fasiliteter (The World Bank, 2018, s.42), og i følge FN var det i 2020 bare 26% av befolkningen som hadde tilgang på grunnleggende sanitære fasiliteter (FN, 2020b). Dette viser at Tanzania fortsatt har en lang vei å gå med tanke på de sanitære fasilitetene generelt i landet, men også når det kommer til sanitære fasiliteter på skoler.

Mine observasjoner og samtaler på den private jenteskolen vs. den statlige skolen, gjorde det klart at det er en del forskjeller på de sanitære fasilitetenes kvalitet, basert på om skolene er private eller statlig styrte. Også gjennom intervjuet med John, Gregory og lærerne på den statlige skolen ble det veldig tydelig at de statlige skolene, og spesielt rurale områder hadde størst utfordringer med sanitære fasiliteter. Det var mange informanter som ikke var fornøyde med dagens tilbud. Tilgang på vann inne på toalettet, privatliv, renslighet og funksjon av toalettene var problemer som ble tatt opp gjentatte ganger. Spesielt «in the interior», altså i rurale områder var det store utfordringer med menstruasjon, slik som dårlige bind, dårlige sanitære fasiliteter og lange avstander til skolen. Alt dette mente informantene var med på å øke fraværet til jenter i skolen. I undersøkelsen gjort av HakiElimu visste det seg at mellom 15 og 40% av jenter på skoler i ulike regioner følte at utfordringer knyttet til å ha menstruasjon på skolen hindret deres regelmessige deltakelse i skolen (Sambaiga, 2019, s. 39). Høyeste tall var det i de rurale regionene. I denne undersøkelse fant de også ut at dårlige toaletter, slik som latriner og tilgang på vann var en stor faktor til fravær under menstruasjon (Sambaiga, 2019, s. 31). Denne utfordringen med dårlige toaletter og ingen tilgang på vann inne på toalettene viste seg også i forskningen til Sommer et al. (2015, s. 602). Uten tilgang på vann inne i på toalettene og med lite privatliv vil det gjøre det vanskeligere for jentene å vaske seg og håndtere menstruasjonen på skolen.

Som visst i kapittel 3.1 figur 5 fra rapporten om *National School WASH* (WASH, 2020) er det store forskjeller i landet når det kommer til de sanitære fasilitetene, spesielt store forskjeller mellom de rurale og urbane områdene, og statlige og private skoler. I rurale områder har over 60% av skolene begrenset sanitære fasiliteter i forhold til urbane områder der det ligger på litt over 40% (WASH, 2020). Forskjellen mellom private og statlige skoler er enda større, der 69,9% av de private skolene har grunnleggende sanitære fasiliteter, men bare 24,2 % av de statlige skolene har dette (WASH, 2020). Dette stemmer bra med mine observasjoner og data

fra intervjuer, der blir det tydelig at de private skolene har bedre sanitære fasiliteter enn de statlige skolene.

En del av informantene på den private jenteskolen ytret seg om rensligheten på toalettene. Flere mente at de ikke var rene, og derfor ikke trygge, spesielt under menstruasjon. Det at toalettene på skoler ikke er rene kan man se igjen i undersøkelsen til World bank fra 2018, der de undersøkte elevers mening om renslighet på toalettene på rurale skoler i Tanzania. Som man kan se i figur 6 i kapittel 3.1, mener til sammen 66,4 % at toalettene enten ikke er rene eller bare delvis rene (The World Bank, 2018, s. 65). Også i forskningen til HakiElimu viser det seg at mange mener toalettene ikke er rene nok. Her sier over halvparten av informantene at toalettene på skolen deres ikke er rene (Sambaiga, 2019, s. 27). Hadde jeg intervjuet jenter på den statlige skolen ville nok jeg fått enda flere meninger om renslighet på toalettene. Jeg så dessverre ikke toalettene selv, men etter det jeg ble fortalt av informanter virket de å være i relativt dårlig stand, der problemer som ikke fungerende toaletter, lite sikkerhet og ikke tilgang til vann inne på toalettene var utfordringer de hadde. Det som er diskutert over er et problem som i stor grad grunner i fattigdom, og det er ikke bare et nasjonal problem, men også et globalt problem, da det fortsatt er over 1,7 milliarder mennesker i verden som mangler tilgang til grunnleggende sanitære fasiliteter, (FN, 2022a).

Alt som er diskutert over spiller en rolle når det kommer til jenters fravær på skolen. Fravær på grunn av menstruasjon og avstand til skolen visste seg å særlig være et problem i rurale områder. På den statlige skolen fortalte de at mange av elevene gikk 7-8 km hver vei til og fra skolen. Videre kunne de fortelle hvordan dette var et problem for jenter under menstruasjon, spesielt siden mange ikke hadde tilgang på gode og trygge bind. Dårlige sanitære fasiliteter på skolen var også nevnt som en faktor til fravær, da jentene hadde vanskeligheter med å skifte bind og vaske seg i trygge og private omgivelser.

Fravær på grunn av menstruasjon er også noe den organisasjonen HakiElimu har undersøkt. Som man kan se i figur 7 i kapittel 3.2 har de spurt jenter om ulike grunner til deres fravær hver måned. Bare 8,46% har svart at menstruasjon er grunn til fravær, men 78,72% har svart at sykdom er grunn til fravær. (Sambaiga, 2019, s.28). Man kan likevel tenke seg at mange som oppgir sykdom som fraværsgrunn tenker på menstruasjon som en sykdom (Sambaiga, 2019, s.28). Det å se på eller snakke om menstruasjon som sykdom virket å være ganske vanlig, informantene fortalte om hvordan de ikke sa til andre at de hadde menstruasjon, men at de bare

fortalte at de var syke om de for eksempel hadde menstruasjonssmerter. Det som også forsterker denne hypotesen er at antall jenter som mener menstruasjon hindrer den regelmessige deltakelsen i skolen ligger svarene mellom 15 og 40%, basert på ulike regioner (Sambaiga, 2019, s. 39). I Tabora regionen som i hovedsak består av rurale områder er det flest som mener at menstruasjon hindrer regelmessig deltakelse, dette stemmer overens med mine funn om at jenter i rurale områder ofte har større utfordringer knyttet til menstruasjon. Også når det kommer til de sosiale og kulturelle barrierene på utdanning er det en tendens til at de som bor eller kommer fra «the interior» ofte har større problemer knyttet til utdanning og menstruasjon.

7.3 Sosiale og kulturelle barrierer

Mine funn viser at det virker å være store forskjeller i hvordan mennesker ser på, og verdsetter verdien av utdanning. Mange av informantene fortalte meg at det ofte er det vanskelig å få støtte fra foreldre, og at flere ikke skjønner verdien av utdanning. Sophie Hedges et.al gjorde i 2016 en undersøkelse på foreldres investering i barns utdanning i Tanzania. Her ble det klart at pastoralister (ofte Maasai), er de som vil investere minst i sine barns utdanning, da den formelle utdanning gjerne ikke er like nyttig for deres spesielle levemåte, eller det blir en for stor risiko og utgift (Hedges et al., 2016, s.148). Som gruppe å betrakte er Maasaiene relativt fattige. På bakgrunn av dette vil kanskje verdien av å ha barna hjemme, være større enn verdien av den formelle utdanningen. Også i undersøkelsen til HakiElimu forteller de om jenters utdanning blir påvirket av hvilken verdi og nytte foreldre legger i utdanningen, ikke alle kulturer har den samme praksis med utdanning og ofte er det mer risiko enn nytte i å utdanne barna sine (Sambaiga, 2019, s.12). For meg var det tydelig at ikke alle hadde foreldre som mente at utdanning var nødvendig eller nyttig. Som nevnt før er det på den private jenteskolen slik at mange av jentene er der uten foreldrenes støtte. Dette forteller meg at det fortsatt er mange foreldre som ikke ser nytten/verdien av utdanning, eller at risikoen og utgiftene er for høye. Det kan også handle om at i mange tilfeller er jentene allerede giftet bort og da å bruke penger på din datters utdanning vil være bortkastet.

Noe som også gikk igjen blant informantene var fortellinger om hvordan folk mener jenter ikke kan eller bør utdanne seg eller at de bør heller gifte seg. I fokusgruppe tre sa jentene at “They (men) used their girls, you must be married, you must stay at home, you have no right to study”. Informantene forteller også om at mange jenter blir giftet bort i ung alder, noe som hindrer deres utdanning. Det at jenter skal gifte seg og bli «gode mødre», er tydelige kjønnsroller som samfunnet har konstruert. Simone de Beauvoir fremstilte kvinnen som «den andre», der mannen

blir sett på som det primære og at dette er et syn som samfunnet har konstruert og fabrikkert sosialt (Sampson, 2008, s. 46). Butler derimot har en litt annen tilnærming til kjønn, der det biologiske kjønn blir tonet og det er det sosiale kjønn, altså hvordan vi opptrer og handler som menn og kvinner som er det primære (Jegerstedt, 2008, s. 76). Med en slik tilnærming til kjønn kan det faktisk på noen områder bli vanskeligere for jentene. Det er en biologisk forskjell mellom mann og dame, og i slike situasjoner som jentene i Tanzania befinner seg i, der fattigdom ofte spiller en stor rolle, kan man ikke totalt se bort i fra biologien. Om menstruasjon ikke blir lagt til rette for, kan dette være med på å gjøre likestillingen i samfunnet mindre og vanskeligere for kvinnene. Mine funn viser at det er veldig tydelige kjønnsroller i Tanzania, basert på de forventninger det er å være kvinne, og at det i mange tilfeller fortsatt finnes patriarkalske strukturer. De patriarkalske strukturene handler i stor grad om at det som er bra, eller ønskelig, blir identifisert med det mannlige, og hvordan vi tenker på maskulinitet eller menn, fokuset ligger ofte på hva menn gjør (Johnson, 2005, s. 6). Mine funn viser for eksempel at det er vanlig å gifte bort jenter i ung alder, det er oftest mødre som støtter utdanning, og fedre virket oftere å være imot utdanning av jentene. På den private jenteskolen ble jentene flere ganger rekrutterte bak fars rygg, da det er han som oftest har makten i familien. Patriarkatet er et sosialt system, der ofte overflatiske endringer godtas, uten store løfter med å endre underliggende strukturer og problemer. Dette fører ofte til at de grunnleggende strukturene får leve uendret, og man får bare en illusjon av endring (Johnson, 2005, s. 19). Dette kan være særlig problematisk for jenters utdanning og hvordan menstruasjon bli håndtert. Man kan alltid si at jenter og gutter skal være likestilte i utdanningen, men om jenters menstruasjon blir en hindring for deres deltakelse, er man da virkelig likestilt? Staten er per nå lite inne og støtter opp under jenters problemer med å håndtere menstruasjon, og mange jenter kan derfor få en ulempe i utdanningen. Når slike strukturer forblir uendret påvirker det også jenters empowerment, de vil ikke få like mye makt til å ta valg eller gjøre endringer. Slik som Kabeer snakker om empowerment vil jentene kunne bli «disempowered» ved disse patriarkalske strukturene, de vil gjerne ikke få samme mulighet til å gjøre valg på lik basis som gutter (Kabeer, 1999, s. 436).

Gjennom intervjuene ble jeg fortalt om flere ulike overtroer rundt menstruasjon og hvordan dette påvirket håndteringen av jenters menstruasjon. Dette kunne for eksempel være at man ikke måtte la bindet ligge i en bøtte eller ta på sitt eget blod. Rektor omtalte de ulike kulturelle overtroene og normene også som en pedagogisk utfordring, det kunne noen ganger være vanskelig å få jentene til å forstå at det de ble fortalt hjemme ikke alltid stemte med

virkeligheten. Jeg så heller aldri at noen av jentene på skolen vasket bind, eller at de hang til tork. Jeg mistenker at de ble vasket i skjul, tørket under andre klær, eller på plasser man ikke kunne se dem. I undersøkelsen til Sommer et.al gjorde de liknende funn. Her gjorde de funn på ulike praksiser rundt overtro og normer, slik som hvordan man må kaste og tørke bind for å ikke bli forbannet eller infertil, til hvordan jenter skal forholde seg til gutter etter de har fått mensesen (Sommer et al., 2015, s. 596). Dette er med på å kontrollere jenter og konstruere kjønnsroller i samfunnet som kan være uheldige (Sommer et al., 2015, s. 598). Her kan man dra linjer til patriarkatet, der menn har en hvis makt over kvinner, og de ulike overtroene og normene kan være med på å undertrykke kvinner (Johnson, 2005, s. 5).

Mange av jentene har vokst opp i kulturer som ifølge rektor er konservative kulturer, dette er for eksempel Maasai. Det jeg fant ut var at mange av jentene på skolen vokser opp med ulike kulturelle normer og overtro rundt menstruasjon som nødvendigvis ikke gir dem en fordel. Som den ene læreren på den statlige skolen fortalte så er menstruasjon i stor grad fortsatt tabu i landet og man har fortsatt mye igjen å lære. At menstruasjon er tabu å snakke om var ikke alle informantene mine enige om, likevel fortalte de og jeg observerte flere ting som tyder på at menstruasjon ikke er helt tabufritt. For eksempel var et flertall av jentene jeg intervjuet enige om at man ikke kunne snakke med alle om de problemer man kunne ha under menstruasjon, det var noe man bare kunne si til sine nærmeste venner. De fortalte også at om man hadde mensesen og var dårlig på grunn av det, da sa man at man var syk. At menstruasjon er tabu, altså noe som ikke bør nevnes eller snakkes høyt om, er ikke et ukjent fenomen. MacLean, Hearle og Ruwanpura gjorde i 2020 en undersøkelse rundt menstruasjon og tabu blant unge kvinner i Kenya der de viser hvordan tabuer rundt menstruasjon, kan føre til makt over kvinner (MacLean et al., 2020, s. 1). De fant ut at når menstruasjon er et tabu tema vil det påvirke både jenters håndtering, men også undervisningen og hvilken informasjon de får om menstruasjon (MacLean et al., 2020, s. 5). Også deltakelse i skolen blir påvirket at å fortsette å stigmatisere menstruasjon som noe urent og noe vi ikke skal snakke om (MacLean et al., 2020, s. 6).

Jeg opplevde at jentene var ganske åpne med meg om menstruasjon, men som de fortalte er ikke dette noe de kan prate med alle om, og det er begrenset hva de kan fortelle. Læreren på den statlige skolen var veldig klar på at en endring må skje, slik at det ikke lenger er flaut å kjøpe bind, eller at skole og foreldre svikter i barns opplæring rundt menstruasjon. I HakiElimu sin undersøkelse spurte de om hvor mange jenter som var redde for å gå på skolen under menstruasjon (se figur 9, kapittel 3.2). Det viste seg å være svært høye tall, og i Kilimanjaro

regionen var det over 80% som var veldig enige i spørsmålet om de var redde for å gå på skolen under menstruasjon (Sambaiga, 2019, s.40). Dette kan handle om mye, slik som dårlige bind eller dårlige sanitære fasiliteter, men også om hvordan tabuene rundt menstruasjon gjør dem redde for å blø gjennom, eller at noen skal oppdage at de har mensesen.

7.4 Kunnskapens barrierer

Mine funn viser at kunnskap om menstruasjon kan være en stor barriere for jenters håndtering og opplevelse av menstruasjon. Om kunnskapen er dårlig virker det å gå utover hvordan jenter klarer å håndtere menstruasjonen også på skolen. Informantene forteller også om ulike overtro som ofte viser seg å være en utfordring og negativt for jentene.

Lærdommen jentene får hjemme er ofte den primære lærdommen de får om menstruasjon. Blant mine informanter forteller rundt halvparten at de ikke lærte noe eller at de fikk begrenset informasjon hjemme. Å få ingen eller begrenset informasjon og støtte rundt menstruasjon hjemmefra var noe Sommer et al. fant ut var et en utfordring for jenter under sin studie på hvordan menstruasjon påvirker jenter i ulike lavinntektsland (Sommer et al., 2015, s. 600). De la merke til at ved lite informasjon og støtte rundt menstruasjon hjemme kunne det føre til frykt rundt menstruasjon (Sommer et al., 2015, s. 600). I studien gjort av Chinyama et al. visste de også at mange jenter ikke lærte om menstruasjon før de allerede var kommet i puberteten, og informasjonen de fikk ofte var vag og dårlig (Chinyama et al., 2019, s. 4). At jentene får dårlig informasjon kan nok skyldes flere ting, men en grunn kan være de tabuene som ligger i å snakke om menstruasjon. som nevnt i kapittel 3.4 kan tabu ses på som: «Et slags forbud, en forestilling om at en gjenstand, et begrep, en person eller en gruppe ikke må nevnes eller røres ved» (Fosshagen, 2021). Når dette blir brukt om menstruasjon, som er noe det fleste kvinner må forholde seg til gjennom store deler av livet kan det føre til makt over kvinners liv (MacLean et al., 2020, s. 1). Når det er tabu for foreldre å fortelle sine barn om menstruasjon kan det påvirke dem negativt både fysisk og psykisk. Det kan føre til at menstruasjonen blir vanskelig å håndtere rent fysisk, og ved lite informasjon om hva som skjer med kroppen kan det også bli en stor psykisk belastning for jentene. I studien til MacLean et al. fra 2020 har de funnet ut at tabu rundt menstruasjon er en viktig faktor til hvorfor undervisning om menstruasjon er dårlig eller fraværende og at ved en fortsettelse av dette vil det bli vanskeligere for jenter å holde seg på skolen og ta en utdanning (MacLean et al., 2020, s. 6). Jeg har jeg sett at pensum på den private jenteskolen og det jeg ble fortalt på den statlige skolen om pensum angående

menstruasjon virker å være vagt og lite detaljert. De aller fleste skolene i Tanzania bruker det samme pensumet som er utformet av staten, også de fleste private skolene bruket dette pensum.

For de som ikke fikk noe informasjon om menstruasjon hjemme var skolen den første plassen de lærte om dette. Det jeg har funnet ut om skoles pensum på menstruasjon, er at dette er et tema som går under reproduksjon i biologi form 3. Menstruasjon er også et tema i «nutrition» (helsefag) i form 2, en dette er et valgfag. Når jentene får den ordinære undervisningen om menstruasjon i biologi, er de allerede rundt 16 år og de aller fleste vil ha fått menstruasjon før det. Det som står i biologiboken (Se bilde 10 og 11, kapittel 6.4.3) er ganske lite og veldig begrenset til det biologiske som skjer. Det står lite om hvordan man faktisk skal håndtere menstruasjonen. Det virker å være ganske klart at tabu er en av grunnen til at pensum er så lite og vagt rundt menstruasjon, men i grunn ligger det også patriarkalske strukturer som kan være sterke påvirkere. Slik som nevnt i kapittel 4.3.1 er patriarkatet sentrert rundt hva menn gjør og søkelyset er på hva menn gjør og utretter (Johnson, 2005, s. 10). På bakgrunn av dette kan det være en mulighet for at lærestoff som handler om kvinner, og da spesielt menstruasjon kan bli undertrykt og derfor er det stor sannsynlighet for at det ikke får nok plass i pensum for secondary education. Det som et stort flertall av informantene mine oppgir som en god kilde til informasjon om menstruasjon er ulike NGOs. På den Private jenteskolen var spesielt Empowered girls viktig. Også på den statlige skolen nevnte de NGOs som gode informasjonskilder, men at de ikke klarte å nå ut til nok jenter. For meg viser dette at NGOs er veldig viktige for jenters tilgang på informasjon rundt menstruasjon, uavhengig om skolen er privat eller statlig.

7.5 Interseksjonalitet og barrierer for utdanning

For å oppsummere litt så kan man se at det er mange ulike aspekter som påvirker hvordan jenter opplever og håndterer menstruasjon, og hvordan dette igjen påvirker utdanningen. Jeg tenker det er viktig å merke seg Kimberlé Crenshaw sitt begrep om Interseksjonalitet. Som nevnt i kapittel 4.4 handler dette om hvordan flere ulike dimensjoner ved en persons liv er viktig for å forstå en situasjon (Crenshaw, 1990, s. 1244). Når det kommer til menstruasjon er det ikke bare en ting som utgjør opplevelsen, i dette tilfellet her vil jentenes kulturelle bakgrunn, økonomi, bosted, og hvilken skole de går på kunne spille en stor rolle for deres opplevelse av menstruasjon. For det første er et stort flertall av jentene på den private skolen Maasaier. Flere har som nevnt i kapittel 3.3, ofte et litt vanskeligere utgangspunkt når det kommer til hvordan menstruasjon blir håndtert, i tillegg er også Maasaier ofte fattige. Dette spiller inn på hvilken

tilgang jentene har på sanitære produkter, slik som moderne bind. Hvor man bor eller kommer fra, kan også spille en rolle i hvordan jentene opplever menstruasjon. De som bor i rurale områder har ofte flere utfordringer med tanke på økonomi, og hvilken informasjon som blir gitt til jentene om menstruasjon. Når informasjonen er begrenset vil det være med på å skape frykt, uro og en ekstra utfordringer til jentene. Ulike strukturer i samfunnet, slik som patriarkalske, kan være en faktor for jentenes opplevelse av menstruasjon, da dette kan føre til maktløshet. Også at pensum gjerne er lite sentrert rundt jenter helse, og at en tabu rundt menstruasjon får lov å leve videre, kan være med på å gjøre opplevelsen, og håndteringen av menstruasjon mer utfordrende for jentene. Det er viktig å se på de ulike aspektene i sammenheng med hverandre, det er dette som vil utgjør den totale opplevelsen av menstruasjon for jentene og hvordan det kan påvirke utdanningen deres.

8. Konklusjon

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvordan ulike barrierer rundt jenters menstruasjon kan påvirke deres utdanning. Jeg har sett på barrierer som handler om økonomi, infrastruktur og fysiske barrierer, sosiale og kulturelle barrierer og til slutt barrierer som handler om kunnskap. Innledningsvis har jeg sett på tidligere forskning knytt til tema, med fokus på sanitære fasiliteter, menstruasjon og utdanning, verdien av utdanning og hvordan menstruasjon er en tabu. Videre har jeg gjort rede for ulike teorier knyttet til tema, for å bedre kunne forstå de ulike barrierene og utfordringene jentene står ovenfor. Jeg har sett på teori om behov, verdighet, kjønnsteori, patriarkatet, empowerment og interseksjonalitet. Avslutningsvis har jeg drøftet teori og tidligere forskning opp mot mine funn i analysen. For å prøve og svare på oppgavens problemstilling; *På hvilken måte kan menstruasjon være en barriere for jenters utdanning i Tanzania?* vil jeg se på funnene med et helhetlig blikk.

Jeg mener at problemene jenter rundt menstruasjon på skolen i stor grad handler om fattigdom, og hvordan synet på jenters utdanning og menstruasjon blir sett på i samfunnet. Ved at tabu rundt menstruasjon og patriarkalske strukturer får leve videre, vil det opprettholde dagens status om at menstruasjon og utdanning kan være utfordrende for noen jenter å håndtere. Økonomi og fattigdom påvirker jenters menstruasjon blant annet ved at flere ikke har råd til gode bind, som man kan føle seg trygg med å bruke. For de som lever i fattigdom, da ofte de som lever i rurale områder, kan dette være en større påkjenning. Dårlig økonomi er en stor faktor til hvorfor mange jenter ikke kan komme på skolen under menstruasjon. Dårlige bind kan være en stor bekymring for jentene, både lukt, frykt for å blø gjennom og andre problemer som soppinfeksjon kan påvirke skoledagen. Utformingen av toalettene med tanke på privatliv virket også å være en stor utfordring for flere jenter. Det var klart at med lite privatliv kunne det være vanskelig å gjøre det de måtte under menstruasjon, slik som å vaske seg og skifte bind.

Det viste seg å være ganske store forskjeller i hvordan menstruasjon ble håndtert og lagt til rette for mellom rurale og urbane områder, også på skolene. På grunn av større fattigdom i rurale områder, og det som rektor omtaler som konservativ kultur var det ofte større utfordringer på skoler i rurale områder. Disse utfordringene kunne handle om tilgang på bind, skolens sanitære fasiliteter, lange avstander til skolen og i mindre grad tilgang på god informasjon om menstruasjon på bakgrunn av tabu og kulturelle normer. Standarden på de sanitære fasilitetene på skolene, virket å være en stor faktor til hvor godt jentene kunne håndtere menstruasjonen på skolen, og i hvilken grad de opplevde privatliv og verdighet.

Informasjon jentene fikk om menstruasjon viste seg å ofte være begrenset i den formelle utdanningen. Pensum var ikke spesielt detaljert om jenters menstruasjon og dette virket å være en utfordring for jentene på både statlige, og private skoler. Det virket likevel å være en forskjell mellom private og statlige skoler, spesielt med tanke på sanitære fasiliteter. Det ble ganske klart for meg gjennom studien at det er flere ulike barrierer knyttet til menstruasjon, som kan påvirke jenters utdanning. Kultur og normer kan være en barriere med tanke på jenters kunnskap om menstruasjon og deres empowerment. Med lite/begrenset kunnskap vil det gå utover jentenes håndtering av menstruasjon da det kan være vanskelig å vite hva man skal gjøre, og hva de eventuelt kan gjøre.

Det virker i dag å være et større søkelys på problemene jenter har med menstruasjon og utdanning enn hva det har vært tidligere. Det virker å være en felles enighet om at mange jenter har ulike barrierer knyttet til menstruasjon, som påvirker både deltakelse og prestasjoner. Selv om det virker å være mange ulike barrierer knyttet til menstruasjon og utdanning, er det er vanskelig å måle i hvilken grad menstruasjonen er en barriere for jenters utdanning fordi det kommer så mange ulike faktorer i tillegg, slik som miljø, normer, kultur, oppvekst, tidlig ekteskap, graviditet, om man går på statlig eller privat skole, eller om man bor/kommer fra urbane eller rurale områder, er bare noen av tingene som kan spille inn på jenters håndtering av menstruasjon og hvordan det påvirker utdanningen. Dette kan knyttes til interseksjonalitet, der det er viktig å se på flere ulike dimensjoner ved noens liv for å skjønne en bestemt situasjon, og for å skjønne hvordan det er jentene selv opplever dette.

For å oppsummere så er det liten tvil om at menstruasjon kan være en barriere for jenters utdanning i Tanzania på flere ulike områder, men det er store variasjoner, og spesielt helheten er viktig å se på. De ulike barrierene jeg har sett på vil ikke være like store for alle, og det vil være individuelle forskjeller basert på ulike dimensjoner ved deres liv.

Avslutningsvis vil jeg påpeke at det er utrolig mye innen dette temaet som kan forskes videre på. For eksempel betydningen av samfunnets og de religiøse normene, hvordan ulike grupper forholder seg til menstruasjon, tidlig ekteskap og graviditet, eller hvordan tabu rundt menstruasjon kan føre til utfordringer for kvinner.

Litteraturliste

- Banerjee, S. (2021). *Tanzania: The state of sanitation*. Center for Science and Environment.
https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep37923.3.pdf?refreqid=excelsior%3A1f2898341374dafd6eddc208f28715d5&ab_segments=&origin=
- Chinyama, J., Chipungu, J., Rudd, C., Mwale, M., Verstraete, L., Sikamo, C., Mutale, W., Chilengi, R., & Sharma, A. (2019). Menstrual hygiene management in rural schools of Zambia: A descriptive study of knowledge, experiences and challenges faced by schoolgirls. *BMC public health*, *19*(1), 1–10.
- CIA. (2022). Tanzania. I *The World Factbook*. Central Intelligence Agency.
<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tanzania/#geography>
- Crenshaw, K. (1990). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color. *Stan. L. Rev.*, *43*, 1241.
- FN. (1948). *Verdenserklæringer for menneskerettigheter*. De forente nasjoner.
- FN. (2020a). *HDI - menneskelig utvikling*. <https://www.fn.no/Statistikk/hdi-menneskelig-utvikling>
- FN. (2020b). *Sanitæranlegg*. Tilgang til grunnleggende sanitæranlegg i Tanzania.
<https://www.fn.no/Statistikk/sanitaeranlegg>
- FN. (2020c, mars 26). *Tanzania*. Tanzania. <https://www.fn.no/Land/tanzania>
- FN. (2022a, februar 9). *Rent vann og gode sanitærforhold*. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/rent-vann-og-gode-sanitaerforhold>
- FN. (2022b, februar 23). *God utdanning*. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/god-utdanning>
- Foord, J., & Gregson, N. (1986). Patriarchy: Towards a Reconceptualisation*: *Antipode*, *18*(2), 186–211. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8330.1986.tb00362.x>
- Fosshagen, K. (2021). Tabu. I *Store norske leksikon*. <http://snl.no/tabu>

- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Hedges, S., Mulder, M. B., James, S., & Lawson, D. W. (2016). Sending children to school: Rural livelihoods and parental investment in education in northern Tanzania. *Evolution and human behavior*, 37(2), 142–151.
- Hodgson, D. L. (1999). Pastoralism, Patriarchy and History: Changing Gender Relations among Maasai in Tanganyika, 1890-1940. *The Journal of African History*, 40(1), 41–65.
- Hodgson, D. L. (2011). *Being Maasai, Becoming Indigenous: Postcolonial Politics in a Neoliberal World*. Indiana University Press.
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/hogskbergen-ebooks/detail.action?docID=713666>
- Jegerstedt, K. (2008). Judith Butler. I *Kjønnsteori*. Gyldendal.
- Johnson, A. G. (2005). *The gender knot: Unraveling our patriarchal legacy*. Temple University Press.
- Kabeer, N. (1999). Resources, Agency, Achievements: Reflections on the Measurement of Women's Empowerment. *Development and Change*, 30(3), 435–464.
<https://doi.org/10.1111/1467-7660.00125>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- MacLean, K., Hearle, C., & Ruwanpura, K. N. (2020). Stigma of staining? Negotiating menstrual taboos amongst young women in Kenya. *Women's Studies International Forum*, 78, 102290. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2019.102290>
- McLeod, S. (2007). Maslow's hierarchy of needs. *Simply psychology*, 1(1–18).
- Mortensen, E., Egeland, C., Gressgård, R., Holst, C., Jegerstedt, K., Rossland, S., & Sampson, K. (2008). *Kjønnsteori*. Gyldendal akademisk.

- Narayan-Parker, D. (2002). *Empowerment and poverty reduction: A sourcebook*. World Bank Publications.
- Nuffic. (2014). *Education System Tanzania*. <https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2020-08/education-system-tanzania.pdf>
- Postholm, M. B., & Jacobsen, D. I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanningen*. Cappelen Damm akademisk.
- President's Office - Regional Administration and Local Government. (2020). *Pre-Primary, Primary, Secondary, Adult and Non-Formal Education Statistics*.
- Rosen, M. (2012). *Dignity: Its History and Meaning*. Harvard University Press.
- Sambaiga, R. (2019). *A study on girls' basic education in Tanzania: A focus on factors that affect girls' retention and transition rates*. HakiElimu.
- Sampson, K. (2008). Simone de Beauvoir. I *Kjønnsteori*. Gyldendal.
- Sommer, M., Ackatia-Armah, N., Connolly, S., & Smiles, D. (2015). A comparison of the menstruation and education experiences of girls in Tanzania, Ghana, Cambodia and Ethiopia. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 45(4), 589–609.
- The World Bank. (2018). *Reaching for the SDGs: The Untapped Potential of Tanzania's Water Supply, Sanitation, and Hygiene Sector*. WASH Poverty Diagnostic.
- Tjora, A. H. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utgave.). Gyldendal.
- UNICEF. (u.åa). *Education*. Education. <https://www.unicef.org/tanzania/what-we-do/education>
- UNICEF. (u.åb). *Menstrual hygiene*. <https://www.unicef.org/wash/menstrual-hygiene>
- WASH. (2020). *2018 School Water, Sanitation and Hygiene Assessment*. NSB, OCGS, UNICEF.

https://www.nbs.go.tz/nbs/takwimu/SWASH/2018_School_Water_Sanitation_and_Hygiene%20_Assessment_Report.pdf

World Bank. (2019). *Tanzania Mainland poverty assesment* (License: CC BY 3.0 IGO).

World bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/33031>

World Health Organization, & United Nations Children's Found. (2020). *State of the world's sanitation: An urgent call to transform sanitation for better health, environments, economies and societies: summary report*. World Health Organization.

<https://apps.who.int/iris/handle/10665/336687>

Aase, T. H., & Fossåskaret, E. (2014). *Skapte virkeligheter: Om produksjon og tolkning av kvalitative data* (2. utg.). universitetsforlaget.

Vedlegg

Vedlegg 1: intervjuguide jenter

Information about the study and interview

- Say a little about the topic of the conversation (background, purpose)
- Explain what the interview will be used for and explain the duty of confidentiality and anonymity
- Make sure that those interviewed know that they should not provide information that can identify the students.
- Make sure that the information letter / consent form is understood and signed
- Inform about audio recordings
- Ask if something is unclear and if they have any questions
- Start recording

Uformell prat for å få samtalen i gang

- How old are you?
- What form are you in?
- What area do you come from?
- Are you a Masai? If not, what tribe are you from then?
- What are your dreams or future goals?
- Do you have a dream job?

Girls and education

- Do you think there is anything that makes education harder for you as a girl?
- Do you think menstruation can be something that makes it harder sometimes?

Knowledge on menstruation and Menstrual health management

- Where did you learn about menstruation and from who?
- What did they tell you?
- At what age did you first learn about this?
- Do you learn about menstruation in school?
- What do you learn?
- Do you think you learn enough, or do you wish you learned more about this?
- What do you call menstruation in Swahili or in your tribe language (Maasai)?
- Does it have any meaning?
- Can you talk to anyone in the school about menstruation? (Matron, friends, teachers?)
- Is it hard to talk about?
- If you are bleeding, can you tell anyone you cannot join activities or other things, or do you use other words/excuses?

Practical, menstrual materials:

- How do you manage when you have menstruation at school?
- Do you use pads or other things?
- Does the school help you with something when you have menstruation?
- Do you get menstrual materials, like pads from the school?
- if the school don't supply, where do you get it? NGOs?

Sanitary facilities

- What kind of experiences do you have with the sanitary facilities at the school?
- Can the door be closed / locked?
- When can you change?
- Are there water and soap available in the bathrooms?
- Is it clean?
- Is there any place you can wash or throw away pads?

School attendance and menstruation

- Are you girls often away from class?
- Does it happen that someone is gone because they are menstruating?
- Are accidents something you worry about?
- Is it harder to concentrate in class while you have menstruation? (If you have pain or fear of accidents?)
- What can be the consequences if you girls miss classes?
- Can it be hard to keep up?

Bigger perspective and changes:

- If there was anything you could change in the school to make it easier for you girls to have menstruation, what would that be? (Pads, toilets, water, access to information)
- Do you think that menstruation can be an obstacle for women in Tanzania to make a career?

Summary

- Did I understand you correctly?
- Is there anything you want to add?
- **Thank you for taking the time to do this interview with me**

Vedlegg 2: intervjuguide rektor/lærere

Information about the study and interview

- Say a little about the topic of the conversation (background, purpose)
- Explain what the interview will be used for and explain the duty of confidentiality and anonymity
- Make sure that those interviewed know that they should not provide information that can identify the students.
- Make sure that the information letter / consent form is understood and signed
- Inform about audio recordings
- Ask if something is unclear and if they have any questions
- Start recording

General information

- What is your job and what are your main tasks?
- How long have you worked here?
- Have you worked in any different schools?

Girls in education

- Are there any benefits from having an all-girls school?
- In the way you see it, what barriers can there be for girls in Tanzania to get an education?
- Are there any differences for Maasai girls and other groups when it comes to education?

Privacy and sanitary facilities

- What do you think about the sanitary facilities in general for schools in Tanzania?
- What do you think about the sanitary facilities in this school? – you mentioned you worked in a different school – how is their facilities compared to this school?
- You also mentioned different barriers for girls, do you think menstruation can be a barrier sometimes?
- Are there anything you do in this school to make sure that the girls get the privacy they need?
- Do the school supply sanitary products for the girls?
- Do you think about clean water being easily available?
- Is there a place for girls to wash and/or dispose sanitary products?
- Are the school giving any guidance to students when it comes to menstrual hygiene management?
- Do you have the money to do what is needed?
- Is this a subject you often think about or discuss with the staff?
- If you could change anything in the school regarding this topic, what would be the first thing you would do?

Missing classes

- Do you know if the girls often miss out on classes?
 - o What do you think is the causes? /Do you think menstruation can be one cause?
- If some girls miss a few classes every month, do you think it can have an impact on their education?

Taboo and talking about periods

- Menstruation and women's health are often taboo topics – do you do anything to make it less difficult for the girls to talk about it?
- Are the school giving any guidance to students when it comes to menstrual hygiene management?
- Are there anyone the girls can talk to or seek help and advice with?
- What about matron? What is here role?
- Do you think openness about the topic is important?

Future

- The things we have talked about now, are they something you have thought about before? In what way?
- In your opinion, do people talk enough about privacy, clean water and security for the girls in school?
- What might be the consequences if people are not aware of this?

Summary

- Did I understand you correctly?
- Is there anything you want to add?
- Are there anyone in the school you think I should talk to?

- **Thank you for taking the time to do this interview with me**

Vedlegg 3: intervjuguide John og Gregory

Information about the study and interview

- Say a little about the topic of the conversation (background, purpose)
- Explain what the interview will be used for and explain the duty of confidentiality and anonymity
- Make sure that those interviewed know that they should not provide information that can identify the students.
- Make sure that the information letter / consent form is understood and signed
- Inform about audio recordings
- Ask if something is unclear and if they have any questions, Start recording

General information

- What is your job and what is your main tasks?
- Have you been doing this for a long time?

Building a new school

- What is your role in the building and planning of the new school?
- How is the process of building a new school? How much time does it take?
- Who is making the decisions on how the school will look?
- Do you get all the resources you need?
- What do the government decide and do?
- What do you as a community have to do?
- Is the new school a primary or secondary school?
- Is the school for both girls and boys?

Girls in School

- Since there will be girls in the school, are there any extra considerations you need to take?
- In the way you see it, what barriers can there be for girls in Tanzania to get an education?
- You mentioned some barriers for girls and education, do you think menstruation can be a barrier? In what way?

Privacy and sanitary facilities

- What do you think about the sanitary facilities in general for schools in Tanzania?
- How do you plan for Bathrooms and washing opportunities in the new school and who is in charge of the planning?
- Will there be separate facilities/toilets for boys and girls?
- Do you think about how many students will have to share toilets? Are there any standards for that?
- Do you think about clean water and soap being easily available?
- How about a place for girls to wash and dispose sanitary products?

- Are there anything you do/plan for to make sure that the girls get the privacy they need in school?

The old school vs. new

- In the school you have in your community now, how are the sanitary facilities there? (Privacy, soap, Etc.)
- In the new school compared to the old, will there be any differences regarding the sanitary facilities?
- in the planning of the new schools, have you thought about the things we have discussed now?

What are the school/management doing?

- Are there anything you do in this school to make sure that the students get the privacy they need?
- Do you think there is anything the school can do to make it easier for girls to manage menstruation?
- Do you know if the school is giving any guidance to students when it comes to menstrual hygiene management?
- Do you have the money/resources to do what is needed for the girls?
- If you could change anything in the school regarding this topic, what would be the first thing you would fix/change?

Future

- The things we have talked about now, are they something you have thought about before? In what way?
- In your opinion, do people think enough about privacy, clean water, and security for the girls in school planning?
- What might be the consequences if people are not aware of this?

Conclusion

- Have I understood you correctly when you think that...?
- Is there anything else you want to add?
- **Thank you for taking the time to do this interview with me**

**Are you interested in taking part in the research project:
” Sanitary facilities, menstruation, and education for girls in
Tanzania”?**

This is an inquiry about participation in a research project where the main purpose is to research how menstruation and sanitary facilities makes an impact in Tanzanian girls' education, and what their experience around this theme are. In this letter we will give you information about the purpose of the project and what your participation will involve.

Purpose of the project

The purpose of the study is to try to find out how sanitary conditions and menstruation affect education and how this is experienced by the girls at school.

This research project will be part of a master's thesis, and the information will not be used for other purposes. The problem for the thesis is as follows "In what way do the sanitary facilities at the schools in Tanzania affect girls' participation in teaching?" And research questions related to the thesis are "How do school management view the difficulties associated with the sanitary facilities in schools, and what focus does the management have on this?"

Who is responsible for the research project?

Western Norway university of applied sciences is the institution responsible for the project.

Why are you being asked to participate?

You are being asked to participate in this study because you are a Tanzanian girl in a secondary school where I will do most of my research. You will be able to share some thoughts and experiences on the subject. // You are being asked to participate in this study because you are a part of the school management, a teacher or a person with a lot of knowledge about schools in Tanzania.

What does participation involve for you?

If you choose to participate in the project, it means that you participate in a group interview together with around five other girls, or in an in-depth interview alone. It will take you around 45 -60 minutes. The interview will include questions about sanitation, access to privacy, menstruation, and education. Your answers from the interview will be registered electronically, with notes and I will take audio recordings during the interview so that I can easily get all the information

Participation is voluntary

Participation in the project is voluntary. If you chose to participate, you can withdraw your consent at any time without giving a reason. All information about you will then be made anonymous. There will be no negative consequences for you if you chose not to participate or later decide to withdraw.

Your personal privacy – how we will store and use your personal data

We will only use your personal data for the purpose(s) specified in this information letter. We will process your personal data confidentially and in accordance with data protection legislation (the General Data Protection Regulation and Personal Data Act).

- Student Malin Stave and supervisor Vibeke Vågenes will have access to the information.
- In order for others not to have access to the personal information, I will replace names with aliases and keep necessary contact information separate from other data.

The participant shall not be recognized in the publication with personal information

What will happen to your personal data at the end of the research project?

The information is anonymised when the project ends / the assignment is approved, which according to the plan is by 15 June 2022. All personal information is anonymised continuously, but at the end of the project, all audio recordings and other personal information will be deleted.

Your rights

So long as you can be identified in the collected data, you have the right to:

- access the personal data that is being processed about you
- request that your personal data is deleted
- request that incorrect personal data about you is corrected/rectified
- receive a copy of your personal data (data portability), and
- send a complaint to the Data Protection Officer or The Norwegian Data Protection Authority regarding the processing of your personal data

What gives us the right to process your personal data?

We will process your personal data based on your consent.

Based on an agreement with Western Norway university of applied sciences, NSD – The Norwegian Centre for Research Data AS has assessed that the processing of personal data in this project is in accordance with data protection legislation.

Where can I find out more?

If you have questions about the project, or want to exercise your rights, contact:

- Western Norway university of applied sciences via Vibeke Vaagenes,
 - mob:0047 55585732
 - E-mail: Vibeke.vagenes@hvl.no.
- Student – Malin Stave
 - mob: 0047 96014060
 - E-mail: Mastave@hotmail.com
- Our Data Protection Officer: Trine Anikken Larsen.
 - mob: 0047 55587682
 - E-mail: Trine.anikken.larsen@hvl.no

- NSD – The Norwegian Centre for Research Data AS, by email: (personverntjenester@nsd.no) or by telephone: +47 55 58 21 17.

Yours sincerely,

Malin Stave
(Student)

Vibeke Vågenes
(supervisor)

Consent form

I have received and understood information about the project” Sanitary facilities, menstruation, and education for girls in Tanzania” and have been given the opportunity to ask questions.

I give consent:

- to participate in a group or one to one interview
- for there to be taken audio recording

I give consent for my personal data to be processed until the end date of the project, approx.15.june 2022.

(Signed by participant, date)